

ความสัมพันธ์ลาว-ไทย: ศึกษากรณีความช่วยเหลือจากประเทศไทย
ค.ศ. 1975 ถึง ค.ศ. 2007

นางเวียงสมัย พันวงษา

ศูนย์วิทยพัทยากร

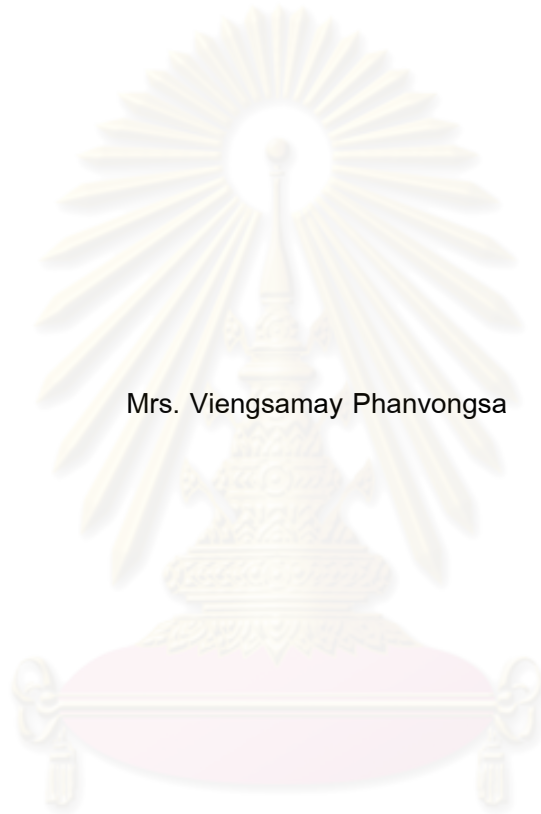
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Lao-Thai Relations: A Case Study of Thai Foreign Aid, 1975-2007

Mrs. Viengsamay Phanvongsa

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in International Relations
Department of International Relations
Faculty of Political Science
Chulalongkorn University
Academic Year 2009
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความสัมพันธ์ลาว-ไทย: ศึกษากรณีความช่วยเหลือจาก
ประเทศไทย ค.ศ. 1975 ถึง ค.ศ. 2007

โดย

นางเวียงสมัย พันวงษา

สาขาวิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์. ดร. สุรชาติ บำรุงสุข

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์.ดร. จรัส สุวรรณมาลา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์.ดร. ศุภมิตร ปิติพัฒน์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์.ดร. สุรชาติ บำรุงสุข)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.สมจิต ประเสริฐศักดิ์)

เวียงสมัย พันวงษา: ความสัมพันธ์ลาว-ไทย: ศึกษากรณีความช่วยเหลือจากประเทศไทย ค.ศ. 1975 ถึง ค.ศ. 2007. (Lao-Thai Relations: A Case Study of Thai Foreign Aid, 1975-2007) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์ ดร. สุรชาติ บำรุงสุข, 132 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาถึงผลของความช่วยเหลือที่ทำให้ความสัมพันธ์ของลาวและไทยดีขึ้น โดยศึกษาตั้งแต่ ค.ศ. 1975 ซึ่งเป็นปีที่ลาวเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองมาเป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ถึง ค.ศ. 2007 ซึ่งครบรอบ 10 ปีที่ลาวเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนโดยสมบูรณ์

จากการศึกษาพบว่า ในช่วง ค.ศ. 1975-1991 การช่วยเหลือของไทยต่อลาวไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร รวมทั้งความสัมพันธ์ของสองประเทศก็ยังอยู่ในลักษณะไม่แน่นอน อันเป็นผลมาจากปัจจัยระหว่างประเทศและปัจจัยภายในภูมิภาคที่อยู่ในสภาวะของสงครามเย็น รวมถึงการที่ลาวเพิ่งมีการเปลี่ยนระบอบการปกครอง และไทยเองก็ได้หันไปร่วมมือกับประเทศตะวันตก จึงส่งผลให้ความสัมพันธ์ของสองประเทศอยู่ในลักษณะที่ขัดแย้งกัน

ภายหลัง ค.ศ. 1992 เป็นต้นมา ปัจจัยระหว่างประเทศอันได้แก่การสิ้นสุดของสงครามเย็นและการคลายตัวของปัญหาในภูมิภาคทำให้ประเทศต่างๆ หันมาร่วมมือกันเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจมากขึ้น ไทยเองก็เริ่มให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศเพื่อนบ้านก็คือลาว เพื่อเป็นกลไกหนึ่งที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ

นับตั้งแต่ ค.ศ. 1997 เป็นต้นมา ความช่วยเหลือของไทยแก่ลาวมีหลายรูปแบบมากยิ่งขึ้น ซึ่งไม่เพียงแต่ความร่วมมือแบบสองฝ่ายเท่านั้น ยังรวมถึงความร่วมมืออื่นๆ อีก ไม่ว่าจะเป็น ASEAN, GMS และ ACMECS ซึ่งได้ทำให้ความสัมพันธ์ของสองประเทศมีพัฒนาการขึ้นเป็นลำดับ

ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลายมือชื่อนิสิต
 สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
 ปีการศึกษา 2552

5080775224 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORDS : LAO / THAI / RELATIONS / AID

VIENGSAMAY PHANVONGSA : LAO-THAI RELATIONS: A CASE STUDY OF THAI FOREIGN AID, 1975-2007. ADVISOR: ASSOC. PROF. SURACHART BAMRUNGSUK, Ph. D, 132 pp.

This thesis studies the impact of foreign aid on Lao-Thai relations. The period of study is from the year of 1975, the year that Lao became a democratic republic, through the year of 2007, the year that she celebrated her 10th anniversary of ASEAN membership.

The research finds that Thai foreign aid from 1975-1991 did not concentrate in any particular area and did not have much impact on their relationship. The main reason came from ideological conflict of the cold war. As a result, Lao-Thai relations in this period was rather limited.

The end of cold war in 1989/1991 encouraged more cooperation at international and regional level. As a consequence, Thai policy since 1992 turned to concentrate more on her neighboring countries, especially Lao, Cambodia, Vietnam, and Myanmar. Thai foreign aid to Lao then became one of the major instruments to promote the relationship between the two countries.

Thai foreign aid to Lao from 1997 upto the present has various channels the aids in general are in two forms bilateral and multilateral through ASEAN, GMS, and ACMECS. Finally, the study concludes that with these aids, Lao-Thai relations have much improved and become stronger.

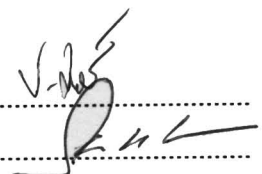
Department: International Relations

Field of Study: International Relations

Academic Year: 2009

Student's Signature

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร. สุรชาติ บำรุงสุข อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้ให้คำแนะนำ ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อันเป็นประโยชน์ ตลอดจนการให้กำลังใจในช่วงเวลาในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศุภมิตร ปิติพัฒน์ ที่กรุณารับเป็นประธานกรรมการวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ รวมถึงการให้คำแนะนำ ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องในหลายประเด็น และ ดร.สมจิต ประเสริฐศักดิ์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษา ที่เป็นประโยชน์ จนวิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ในที่สุด ผู้เขียนมีความซาบซึ้งในความกรุณาครั้งนี้อย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ข้าพเจ้าขอขอบคุณคณาจารย์ท่านอื่นๆ ที่ได้กล่าวนามไว้ที่นี่ รวมทั้งเพื่อนร่วมรุ่นทุกๆ คนเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้ให้ข้อคิด ความช่วยเหลือและความเอาใจใส่ในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	8
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	8
1.5 กรอบความคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	8
1.6 สมมุติฐานในการวิจัย.....	10
1.7 ระเบียบวิธีการศึกษา.....	10
1.8 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	11
1.9 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอ.....	11
บทที่ 2 ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว หลังเปลี่ยนแปลง การปกครอง ถึงการสิ้นสุดสงครามเย็น (ค.ศ. 1975-1991)	13
2.1 ปัจจัยระหว่างประเทศ.....	13
2.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และสหภาพโซเวียต.....	13
2.1.2 ความล้มเหลวทางเศรษฐกิจในบรรดาประเทศสังคมนิยม.....	15
2.2 ปัญหาในภูมิภาค.....	19
2.3 สถานการณ์ในลาว.....	21
2.3.1 สภาพด้านการเมือง.....	21
2.3.2 สภาพเศรษฐกิจ.....	22
2.4 สถานการณ์ในไทย.....	33
2.4.1 สภาพการเมือง.....	34
2.4.2 สภาพเศรษฐกิจ.....	38
2.5 ความร่วมมือระหว่างลาว-ไทย.....	40
2.6 สรุป.....	44

บทที่	ช หน้า
บทที่ 3 ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว ตั้งแต่สิ้นสุดสงครามเย็นจนถึงการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน (ค.ศ. 1992-1997)	46
3.1 สถานการณ์ระหว่างประเทศ.....	46
3.2 สถานการณ์ในภูมิภาค.....	46
3.3 สถานการณ์ในลาว.....	47
3.3.1 สภาพการเมือง.....	47
3.3.2 สภาพเศรษฐกิจ.....	48
3.4 สถานการณ์ในไทย.....	50
3.4.1 สภาพการเมือง.....	51
3.4.2 สภาพเศรษฐกิจ.....	53
3.5 การให้ความช่วยเหลือของไทยแก่ประเทศเพื่อนบ้าน.....	56
3.6 ความสัมพันธ์ลาว-ไทย.....	59
3.7 ความร่วมมือระหว่างสองประเทศ.....	61
3.7.1 ความร่วมมือในกรอบทวิภาคี.....	61
3.7.2 ความร่วมมือในกรอบพหุภาคี.....	65
3.8 สรุป.....	69
บทที่ 4 ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาวในยุค 10 ปีหลังจากที่ลาวเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนอย่างสมบูรณ์ (ค.ศ. 1997-2007).....	72
4.1 สถานการณ์ระหว่างประเทศ.....	72
4.2 สถานการณ์ในลาว.....	73
4.2.1 สภาพการเมือง.....	73
4.2.2 สภาพเศรษฐกิจ.....	73
4.3 สถานการณ์ในไทย.....	77
4.3.1 สภาพการเมือง.....	77
4.3.2 สภาพเศรษฐกิจ.....	79
4.4 การให้ความช่วยเหลือของไทยแก่ประเทศเพื่อนบ้าน.....	81
4.5 ความสัมพันธ์ลาว-ไทย.....	83
4.6 ความร่วมมือระหว่างสองประเทศ.....	84
4.6.1 ความร่วมมือทวิภาคี.....	84
4.6.2 ความร่วมมือในกรอบพหุภาคี.....	89
4.7 สรุป.....	93

บทที่	หน้า
บทที่ 5 บทสรุป	96
รายการอ้างอิง.....	102
ภาคผนวก.....	108
ภาคผนวก ก: แถลงการร่วมระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย กับรัฐบาลแห่ง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	109
ภาคผนวก ข: ความตกลงระหว่างรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยว่าด้วยคณะกรรมการร่วมมือลาว-ไทย ไทย-ลาว.....	114
ภาคผนวก ค: ความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือ ระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว.....	118
ภาคผนวก ง: สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาวกับราชอาณาจักรไทย.....	121
ภาคผนวก จ: ปฏิญญาพுகาม.....	125
ภาคผนวก ฉ: ลำดับความสำคัญของกลุ่มประเทศเป้าหมายที่ได้รับความช่วยเหลือจาก ประเทศไทย.....	130
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	132

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายใน	15
2	ดุลการค้าของประเทศสังคมนิยมยุโรปตะวันออก และสหภาพโซเวียตในช่วง ค.ศ. 1981-1985.....	16
3	ปริมาณการผลิตข้าวของลาวในช่วง ค.ศ. 1975-1980.....	27
4	มูลค่าสินค้าเข้า และสินค้าออกในช่วง ค.ศ. 1975-1980.....	27
5	สถิติการเพิ่มขึ้นของสหกรณ์การเกษตรในลาว.....	29
6	ดัชนีบ่งชี้สภาวะเศรษฐกิจลาวในช่วง ค.ศ. 1980-1985.....	29
7	ความแตกต่างระหว่างกลไกเศรษฐกิจเก่าและกลไกเศรษฐกิจใหม่.....	33
8	อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย ในช่วง ค.ศ. 1970-1979.....	39
9	สถิติการค้าไทย-ลาวในช่วง ค.ศ. 1975-1990.....	41
10	สถิติการค้าไทย-ลาวในช่วง ค.ศ. 1990-1996.....	53
11	มูลค่าความช่วยเหลือทางวิชาการที่ไทยให้แก่ประเทศเพื่อนบ้าน ในช่วง ค.ศ. 1992-1997	57
12	มูลค่าความช่วยเหลือทางวิชาการที่ไทยให้แก่ลาวในช่วง ค.ศ. 1992-1997....	65
13	อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของลาวในช่วง ค.ศ. 1997-2007.....	76
14	มูลค่าความช่วยเหลือทางวิชาการที่ไทยให้แก่ประเทศเพื่อนบ้าน ในช่วง ค.ศ.1998-2007.....	82
15	มูลค่าความช่วยเหลือทางวิชาการที่ไทยให้แก่ลาวในช่วง ค.ศ. 1998-2007....	89

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้มีความแนบแน่นด้วยนโยบายการให้ความช่วยเหลือแก่กันนั้น เป็นนโยบายหนึ่งที่มีประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือจากประเทศที่มีระบบการเมืองการปกครองที่แตกต่างกัน หรือในประเทศที่มีระบบการเมืองการปกครองที่เหมือนกัน ดังเช่น ในกรณีของการให้ความช่วยเหลือจากรัฐบาลไทยให้แก่ลาว ซึ่งสองประเทศนี้มีความแตกต่างกันในระบบการเมืองการปกครอง แต่ด้วยบริบทที่เปลี่ยนไปของการเมืองระหว่างประเทศ ที่ทำให้ลาวและไทยมีความร่วมมือกันมากขึ้นแล้ว การที่ไทยให้ความช่วยเหลือแก่ลาวก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศมีความก้าวหน้าขึ้นเป็นลำดับ

ลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1975 หลังจากนั้นรัฐบาลลาวก็ได้เร่งพัฒนาประเทศทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ทางด้านการเมืองดูเหมือนว่าจะไม่มีปัญหาอะไรมากมาย เนื่องจากเป็นระบบพรรคการเมืองเดียวและมีความมั่นคงพอสมควร แต่สำหรับด้านเศรษฐกิจแล้ว ยังมีหลายปัญหาที่รัฐบาลลาวต้องเผชิญเป็นอย่างมาก กล่าวคือ การที่ลาวเคยตกอยู่ในสภาพของการเป็นอาณานิคม และความขัดแย้งทางการเมืองภายใน และสิ้นสุดลงด้วยการเกิดสงคราม ได้ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรมนุษย์ถูกทำลายเป็นจำนวนมาก สงครามดังกล่าวได้ส่งผลเสียหายต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในลาวเป็นอย่างมาก และอีกส่วนหนึ่งเป็นผลจากการยุติความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกา และพันธมิตร หลังจากที่ฝ่ายขบวนการประเทศลาวได้ประกาศเอกราช แต่การให้ความช่วยเหลือต่อการพัฒนาประเทศของลาวจะยังคงมีเพียงจากบรรดาประเทศสังคมนิยม เช่น รัสเซีย เวียดนาม จีน ประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออก และประเทศยุโรปตะวันตกบางประเทศเท่านั้น¹

อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ที่ลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองใน ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา การพัฒนาเศรษฐกิจของลาวไม่ได้รับผลเท่าที่ควร ใน ค.ศ. 1985 เห็นได้ว่ากำลังการพัฒนาเศรษฐกิจของลาวเป็นไปอย่างเชื่องช้า ถึงแม้ว่าปริมาณการผลิตข้าวของลาวเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า

¹ บั้วร สุกลาแสง, “30 ปี สะพานมิตรภาพ: ภาพสะท้อนความสัมพันธ์ลาว-ไทย ค.ศ. 1965-1995”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 4.

จากปี 1976 จำนวนปศุสัตว์เพิ่มขึ้นร้อยละ 30 ในด้านการปลูกพืชอุตสาหกรรม เช่น กาแฟ เพิ่มขึ้น 2 เท่า ยาสูบเพิ่มขึ้น 3 เท่า การผลิตอุตสาหกรรมได้เพิ่มขึ้น 4.4 เท่า ทางด้านคมนาคม มีเส้นทางร้อยละ 80 ของจำนวนเมืองทั่วประเทศ อัตราารายรับแห่งชาติต่อหัวเฉลี่ย เพิ่มขึ้นร้อยละ 30 แต่สภาพเศรษฐกิจของลาวไม่ขยายตัวขึ้นเท่าใดนัก² โดยเฉพาะการค้าขายกับต่างประเทศยังมีการขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้น เนื่องจากรายได้หลักของประเทศมีเพียงแต่จากการขายกระแสไฟฟ้า และผลิตภัณฑ์จากป่าไม้ ในขณะที่ปริมาณนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี

แต่เมื่อใน ค.ศ. 1986 นายมีคาอิล กอร์บาชอฟ (Mikhail Gorbachev) ขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำรัสเซียคนใหม่ และได้ประกาศใช้นโยบายเปเรสตรอยก้า (Perestroika) และกลาสนอสท์ (Glasnost) ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศสังคมนิยมยุโรปตะวันออกใน ค.ศ. 1989 และต่อมาความเปลี่ยนแปลงในรัสเซียใน ค.ศ. 1991³ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลให้ปัญหาความตึงเครียดระหว่างลาวและไทยอันเกิดจากปัญหาการมีระบอบการเมืองปกครองที่ต่างอุดมการณ์นั้นได้ผ่อนคลายลง และก้าวจากความสัมพันธ์ในลักษณะของความขัดแย้งและหวาดระแวงไปสู่การมีความร่วมมือกันมากขึ้น

นอกจากนี้ ในช่วงปลายสงครามเย็น นายกรัฐมนตรีไทย พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (ค.ศ. 1988-1991) ได้ประกาศนโยบายต่างประเทศใหม่ที่จะเปลี่ยนอินโดจีนจาก “สนามรบเป็นสนามการค้า” โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อขยายความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุนของไทยกับบรรดาประเทศอินโดจีน⁴ ดังจะเห็นได้จาก ในวันที่ 24-25 พฤศจิกายน ค.ศ. 1988 พลเอกชาติชายได้เดินทางเยือนเวียงจันทน์ และได้ลงนามในแถลงการณ์ร่วมกับผู้นำลาวว่า “ทั้งสองประเทศจะแก้ปัญหามรดกโดยสันติวิธี และจะปรับปรุงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างกัน” สถานีวิทยุเวียงจันทน์ได้สดุดีการเยือนของนายกรัฐมนตรีชาติชายว่า “เป็นจุดเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ของประเทศทั้งสอง”⁵ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทย จากความไม่ไว้วางใจและความขัดแย้งกันไปสู่ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง เช่น ปัญหาเรื่องผู้ลี้ภัย เรื่องกัมพูชา และเรื่องชายแดน เป็นต้น

² ไกสอน พมวิหาน, นิพนเลือกเฟ้น 2, (เวียงจันทน์: โรงพิมพ์แห่งรัฐ, 1997), หน้า 409-413.

³ สมพงษ์ ชูมาก, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ 1990 และแนวโน้ม), (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 3-7.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 210.

⁵ Lao, “Asia 1990 Year Book” (1990): 163.

ภายหลังจากโซเวียตล่มสลาย ความช่วยเหลือจากโซเวียต และกลุ่มประเทศสังคมนิยม ได้ยุติลง ลาวจึงต้องพึ่งพาอาศัยความร่วมมือ และการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการเงินจาก องค์การสหประชาชาติ องค์การระหว่างประเทศ และจากกลุ่มประเทศตะวันตก เพื่อพัฒนา เศรษฐกิจของตนให้เจริญก้าวหน้า และต่อมาความช่วยเหลือดังกล่าวได้เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อลาวดำเนินนโยบายเปิดประเทศ และปรับเปลี่ยนแผนพัฒนาเศรษฐกิจจากเดิมไปเป็นการ พัฒนาเศรษฐกิจตามกลไกตลาด โดยใช้นโยบาย “จินตนาการใหม่” หรือที่เรียกว่า “กลไก เศรษฐกิจใหม่” (New Economic Mechanism - NEM) ทั้งนี้เพื่อทดแทนความช่วยเหลือของ สหภาพโซเวียต และกลุ่มประเทศโคมิคอน (Council for Mutual Economic Cooperation - COMECON) ที่ยุติลง⁶

ดังนั้น นับแต่ช่วงท้ายของทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา ความสัมพันธ์ลาว-ไทย จึงได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้นตามลำดับ ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ มีทั้งการติดต่อ แลกเปลี่ยนการเยือนของผู้นำการเมืองในระดับสูงอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งส่วนหนึ่งของการเสริมสร้างสัมพันธภาพอันดีนี้ก็เป็ผลจากการสิ้นสุดของสงครามเย็นนั่นเอง ความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ทางการเมืองได้หมดไป และปัญหาข้อพิพาทเขตแดนลาว-ไทย ได้ผ่อนคลายลง นอกจากนั้น ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศลาวและไทย ส่งผลให้ทั้งสองประเทศปรับนโยบายเพื่อ ขยายความร่วมมือมากขึ้น โดยใน ค.ศ. 1988 รัฐบาลของประเทศทั้งสองจึงได้ตกลงที่สร้าง สะพานมิตรภาพลาว-ไทยขึ้นใน ค.ศ. 1991 และสำเร็จใน ค.ศ. 1994 โดยการช่วยเหลือของ รัฐบาลออสเตรเลีย⁷

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศลาวและไทย อันได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นในช่วง หลังสงครามเย็น โดยไทยได้ให้ความช่วยเหลือแก่ลาวในหลายลักษณะ เช่น การให้เงิน ช่วยเหลือในการสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานในประเทศ ซึ่งจะมีทั้งในรูปแบบของการให้เปล่า และการให้ในลักษณะของเงินกู้ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว นอกจากนี้ก็มีโครงการศูนย์พัฒนา และบริการด้านการเกษตรซึ่งเป็นการร่วมมือพิเศษระหว่างสองรัฐบาล และโครงการร่วมมือทาง วิชาการซึ่งเป็นด้านที่ลาวได้รับงบประมาณช่วยเหลือมากที่สุดในกลุ่มประเทศอินโดจีน ซึ่งใน ช่วงแรกครอบคลุมในส่วนของการศึกษา ทุนฝึกอบรมและดูงานใน 3 สาขาหลัก ได้แก่ ด้าน

⁶ สุรัชย์ ศิริไกร, “นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว,” ใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์, สีดา สอนศรี, บรรณาธิการ, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2003), หน้า 267-271.

⁷ บั้วร สุกลาแสง, “30 ปี สะพานมิตรภาพ: ภาพสะท้อนความสัมพันธ์ลาว-ไทย ค.ศ. 1965-1995”, หน้า 7.

สาธารณสุข การศึกษา และการเกษตร ต่อมาความช่วยเหลือได้ขยายไปยังสาขาอื่น เช่น การบริหาร การจัดการ การงบประมาณ การธนาคาร และการพัฒนาบุคลากรอีกด้วย

ความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจของลาวได้ทำให้ลาวต้องดำเนินนโยบายบนพื้นฐานของ “การดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบเปิดกว้าง” กล่าวคือ เปิดกว้างต่อความร่วมมือกับทุก ๆ ประเทศทั่วโลก ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก นอกจากนั้น ที่ประชุมใหญ่ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ครั้งที่ 5 ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1991 ได้มีมติว่า “ต้องกล่าวนำหลักทฤษฎีนิยมมาใช้ แต่ไม่ให้นำประเทศเข้าสู่วงการทุนนิยม”⁸ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ลาวต้องหันมาให้ความร่วมมือกับประเทศเสรีนิยมตะวันตกมากขึ้น โดยนโยบายดังกล่าวได้ส่งผลให้ประเทศลาวและไทยได้ปรับความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเป็นลำดับ และก้าวเข้าสู่ความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การที่ลาวได้ปรับนโยบายต่างประเทศโดยหันมาให้การร่วมมือกับประเทศเสรีนิยมมากขึ้นนั้น ก็เพื่อเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของลาวอีกทางหนึ่ง

สำหรับการให้ความช่วยเหลือของประเทศไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านนั้น ได้เริ่มปรากฏเป็นรูปธรรมมากขึ้นอย่างชัดเจน ในการแถลงนโยบายของรัฐบาลบรรหาร ศิลปอาชา ต่อรัฐสภา ในวันที่ 26 พฤษภาคม ค.ศ. 1995 โดยระบุในนโยบายข้อ 3.7 ว่า “ไทยจะปรับเปลี่ยนฐานะจากประเทศผู้รับการช่วยเหลือ สู่การเป็นประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศเพื่อนบ้าน” การให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศต่อเพื่อนบ้านของไทย เช่น ลาว เวียดนาม กัมพูชา และพม่า ซึ่งไทยเชื่อว่าการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวจะนำมาสู่การแก้ไขปัญหาของความขัดแย้งต่างๆ ที่มีมาแต่อดีตให้ผ่อนคลายลงได้ นอกจากนั้นไทยยังมีเป้าหมายที่จะให้ความช่วยเหลือ เผยแพร่ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ วิชาการ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีของตนไปยังประเทศเหล่านั้นอีกด้วย ในปี ค.ศ. 1991-1995 รัฐบาลไทยได้ให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการแก่ลาวเพิ่มขึ้น กล่าวคือ จากปี ค.ศ. 1991 รัฐบาลไทยได้ให้การช่วยเหลือแก่ลาวจำนวน 31.2 ล้านบาท และใน ค.ศ. 1995 เพิ่มขึ้นเป็น 119.1 ล้านบาท¹⁰

แม้ว่าใน ค.ศ. 1997 ไทยและลาวจะได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ แต่ก็ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของสองประเทศ และไม่ได้ทำให้ความร่วมมือทางด้าน

⁸ ห้องว่าการศูนย์กลางพรรค, มติการประชุมศูนย์กลางพรรคครบคณะครั้งที่ 5 (สมัยที่ V) (นครหลวงเวียงจันทน์: ห้องว่าการศูนย์กลางพรรค, 1992), หน้า 6.

⁹ เลขานุการคณะรัฐมนตรี, สำนัก, คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีนายบรรหาร ศิลปอาชา แถลงต่อรัฐสภาวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2538, หน้า 13.

¹⁰ สุรัชย์ ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว (ฉบับปรับปรุง), (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ, 2548), หน้า 205.

เศรษฐกิจลดน้อยลงแต่อย่างใด โดยเฉพาะด้านการค้าซึ่งไทยได้ดุลการค้าจากลาวถึง 2,527.2 ล้านบาท¹¹ นอกจากนี้ ค.ศ. 1997 ยังเป็นปีที่ลาวได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนโดยสมบูรณ์ และนับตั้งแต่นั้นมาลาวและไทยก็มีความไว้วางใจกันมากขึ้นผ่านมาตรการการสร้างเชื่อมั่นต่อกัน การเพิ่มความสัมพันธ์และความร่วมมือทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีภายใต้กรอบอาเซียน ประชาชนทั้งสองประเทศได้เดินทางไปมาหาสู่กันอย่างเป็นปกติ ทั้งนี้นักลงทุนของไทยได้เข้าไปลงทุนในลาวมากเป็นอันดับหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนของประเทศอื่นๆ และนับแต่ปี ค.ศ. 1988 ถึง ค.ศ. 1997 ไทยเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดในลาว โดยมีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 2,599.17 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 38.08 ของการลงทุนจากต่างประเทศในลาว¹²

ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจระหว่างลาว-ไทยนับว่ายิ่งผูกพันและแน่นแฟ้นกันมากขึ้น ภายหลังจากวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจใน ค.ศ.1997 โดยเฉพาะความร่วมมือในกรอบพหุภาคีอันได้แก่ความร่วมมือในกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Subregion - GMS) เมื่อธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (Asia Development Bank: ADB) ได้เสนอกรอบความร่วมมือกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจและความร่วมมือในลักษณะ “แนวพื้นที่เศรษฐกิจ” (Economic Corridor) โดยมุ่งเน้นเรื่อง 1) การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ 2) การปรับกลไกความร่วมมือในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และ 3) การปรับปรุงกฎระเบียบเพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุนในแนวพื้นที่เศรษฐกิจ¹³ และนอกนี้ยังได้ร่วมมือกันในกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาคที่เรียกว่า ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-ChaoPhraya-Mekong Economic Cooperation Strategy - ACMECS) รวมทั้งความร่วมมือกับสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน (The Association of South East Asia Nation -ASEAN)

จากปรากฏการณ์ของความร่วมมือของลาวและไทยดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น สะท้อนให้เห็นว่า ความร่วมมือลาวและไทยมีพัฒนาการขึ้นมาเป็นลำดับ ซึ่งสิ่งที่น่าสนใจก็คือ ความช่วยเหลือจากรัฐบาลไทยนอกจากจะทำให้ลาวมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้นแล้ว ความช่วยเหลือดังกล่าวยังทำให้สองประเทศมีความร่วมมือ เกิดความเชื่อมั่นและความไว้วางใจระหว่างสองประเทศมากขึ้นอีกด้วย

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 224.

¹² คณะกรรมการแผนการและการลงทุน สปป. ลาว, สรุปการลงทุนจากต่างประเทศในลาว แต่ ค.ศ. 1988 ถึง ค.ศ. 1997.

¹³ สุรัชย์ ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว (ฉบับปรับปรุง), หน้า 244.

1.2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในประเด็นของความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทย มีผู้สนใจศึกษามาแล้ว เช่น คำอิน คิตจะเดช ดาวมาศ อิมส์ราญรัชต์ พันทะวง บุตทะสะวง นภดลชาติประเสริฐ พาฝัน นิลสวัสดิ์ และบัววร สุกลาแสง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การศึกษาดังกล่าวมีมุมมองและกรณีที่ใช้ศึกษาในรูปแบบที่แตกต่างกันไป ซึ่งการศึกษาความสัมพันธ์นี้มีทั้งประเด็นความขัดแย้งและความร่วมมือ

ในด้านความขัดแย้ง จากการศึกษาพบว่าปัญหาความขัดแย้งได้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อความสัมพันธ์ลาว-ไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ตัวอย่างความขัดแย้งตามแนวพรมแดน รวมทั้งวิธีการแก้ไขปัญหาของทั้งสองประเทศนั้นยังไม่สอดคล้องกัน และต่อมาความขัดแย้งดังกล่าวได้ก้าวไปสู่การสร้างความเชื่อมั่นและร่วมมือกันโดยที่ต่างฝ่ายต่างมีผลประโยชน์ร่วมกัน¹⁴ ในอีกกรณีศึกษาหนึ่งคือ ความขัดแย้งระหว่างลาว-ไทย ในประเด็นสามหมูบ้าน คือ บ้านกลาง บ้านสว่าง และบ้านใหม่ โดยฝ่ายไทยอ้างว่าหมูบ้านทั้งสามเป็นของไทย ซึ่งอยู่ในการปกครองของตำบลม่วงเจ็ดต้น กิ่งอำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี ในขณะที่ลาวเองก็อ้างว่าเป็นของตนเช่นกัน โดยตั้งอยู่ในเขตตาแสง (ตำบล) บ้านใหม่ เมือง (อำเภอ) ปากลาย แขวงชัยบุรี ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่ายเลวร้ายลง¹⁵ นอกจากนี้การศึกษาถึงปัญหาที่ลาวและไทยประสบอยู่นับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน อันเป็นผลมาจากพรมแดนระหว่างประเทศทั้งสองไม่มีหลักเขตแดนที่ชัดเจน จนกระทั่งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของระบบระหว่างประเทศนับตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1980 ทั้งสองประเทศจึงมีทัศนะที่ประนีประนอมซึ่งกันและกันมากขึ้น และเริ่มปรับปรุงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทัศนะดังกล่าวเป็นเหตุที่ทำให้ลาวและไทยสามารถหันมาเจรจากัน และบรรลุข้อตกลงเกี่ยวกับการสำรวจ และจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวร่วมกันใน ค.ศ. 1996¹⁶

¹⁴ คำอิน คิตจะเดช, “ความสัมพันธ์ลาว-ไทย ในมุมมองมิติใหม่: ศึกษากรณีความขัดแย้ง”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2549).

¹⁵ ดาวมาศ อิมส์ราญรัชต์, “การเมืองในระบบราชการไทยในความสัมพันธ์กับต่างประเทศ: ศึกษาเฉพาะกรณีพิพาทปัญหาสามหมูบ้านระหว่างไทยกับลาว”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535).

¹⁶ พันทะวง บุตทะสะวง, “การเจรจาเพื่อสำรวจและทำหลักเขตแดนลาว-ไทย ค.ศ. 1987-1996”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547).

ในส่วนของการร่วมมือ กรณีหนึ่งคือการศึกษถึงการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาวตั้งแต่สมัยรัฐบาลอานันท์ ปันยารชุน จนถึง ค.ศ. 1997 การศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นปัญหาด้านโครงสร้างอำนาจในการกำหนด และการดำเนินนโยบายของไทย อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทำให้การกำหนดนโยบายโครงการและการบริหารงานไม่มีเอกภาพและความต่อเนื่องเท่าที่ควร¹⁷ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของลาวและไทยในช่วง ค.ศ. 1965 ถึง ค.ศ. 1995 โดยมีโครงการก่อสร้างสะพานมิตรภาพลาว-ไทย เวียงจันทน์-หนองคายเป็นกรณีศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าในระยะดังกล่าว ความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยมีทั้งความขัดแย้งและความร่วมมือ แต่เมื่อทั้งสองประเทศเห็นว่าสภาพแวดล้อมภายนอกประเทศเอื้ออำนวยบวกกับความต้องการของทั้งสองประเทศเพื่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของตน จึงเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการเมืองเพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งได้เป็นปัจจัยหลักที่นำไปสู่ความสำเร็จในการก่อสร้างสะพานมิตรภาพเวียงจันทน์-หนองคาย¹⁸ และอีกในกรณีศึกษาที่เน้นถึงความสัมพันธ์ของไทย-ลาวในรูปแบบของความร่วมมือทางด้านการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในลาวโดยนักลงทุนไทย ซึ่งทำให้สองประเทศพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมากขึ้น โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งลาวเองก็ต้องการเงินทุนจากการขายไฟฟ้าเพื่อการพัฒนาประเทศ และไทยเองก็ต้องการแหล่งพลังงานเพื่อมาสนองต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง¹⁹

จากการสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น พบว่าประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง และมีการศึกษาทั้งในมิติความขัดแย้งและความร่วมมือ หากแต่ในกรณีของการศึกษาถึงความช่วยเหลือจากประเทศไทยทั้งในด้านเศรษฐกิจและวิชาการ รวมไปถึงการวิเคราะห์ถึงผลของนโยบายดังกล่าว และผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ ยังไม่มีการศึกษาที่ครอบคลุมมากนัก ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ในฐานะที่เป็นนโยบายเพื่อเพิ่มระดับความสัมพันธ์ของประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกันแต่มีระบอบการปกครองแตกต่างกัน

¹⁷ นกตล ชาติประเสริฐ, “การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540).

¹⁸ บั้วร สุกลาแสง, “30 ปี สะพานมิตรภาพ: ภาพสะท้อนความสัมพันธ์ลาว-ไทย ค.ศ. 1965-1995”

¹⁹ พาฝัน นิลสวัสดิ์, “ความร่วมมือลาว-ไทย ในกรณีการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในลาว”, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541).

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้ไทยให้ความช่วยเหลือแก่ลาว และปัจจัยที่ส่งผลให้ลาวยอมรับความช่วยเหลือจากไทย
2. ศึกษาถึงผลของความช่วยเหลือของไทยต่อลาวในแต่ละด้านต่อความสัมพันธ์ของสองประเทศ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้จะเป็นการศึกษาผลของความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว โดยวิเคราะห์ถึงผลกระทบจากความช่วยเหลือดังกล่าวตั้งแต่ ค.ศ. 1975 ถึง ค.ศ. 2007

1.5 กรอบความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศลาวและไทย โดยเฉพาะการศึกษาถึงความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจในรูปแบบของความร่วมมือ ซึ่งมีทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคีสามารถอธิบายได้โดยใช้ความสัมพันธ์ในรูปแบบดังกล่าวข้างต้นได้อธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวด้วยการใช้แนวความคิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence) และกรอบความร่วมมือ (Cooperation) ซึ่งในที่นี้หมายถึง การพึ่งพาอาศัยกันและความร่วมมือกันในการพัฒนาเศรษฐกิจ อันส่งผลให้ไทยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและแน่นแฟ้นกับลาว

ในการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในรูปแบบการพึ่งพาอาศัยกันนั้น นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลากหลาย เช่น Richard N. Cooper²⁰ ได้อธิบายว่า การพึ่งพาอาศัยกัน หมายถึง ระดับของการมีอิทธิพลต่อกันทางเศรษฐกิจของประเทศหนึ่งต่อเศรษฐกิจของประเทศอื่น โดยสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศหนึ่งจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศอื่นด้วย สอดคล้องกับมติการพึ่งพาของ Richard Rosecrance และคณะ²¹ ที่ได้ชี้ให้เห็นว่า การพึ่งพาเป็นความเกี่ยวเนื่องกันโดยตรงระหว่างผลประโยชน์ของรัฐต่างๆ ซึ่งเมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในรัฐหนึ่ง รัฐอื่นๆ ก็จะถูกกระทบไปด้วยในทางเดียวกัน นอกจากนี้ George T.

²⁰ Richard N. Cooper, Economic Policy in an Interdependence World : Essay in World Economics (London : The MIT press, 1986), p. 291.

²¹ R. Rosecrance, A. Arexandroff, W. Koehler, J. Kroll, S. Laqueur and J. Stocker, "Whiter Interdependence," International Organization (Summer, 1977), p. 427.

Crane และ Alba Amawi²² ได้อธิบายว่า การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างประเทศ หมายถึง การที่แต่ละประเทศจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยต่อกัน โดยการพึ่งพาอาศัยกันในการเมืองโลกนั้น หมายถึง สถานการณ์ที่ปกป้องได้จากจุดยืนของผลประโยชน์ของแต่ละฝ่าย และการตอบแทนต่อกัน สิ่งที่เกิดขึ้นนี้จะปรากฏในรูปของปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศในด้านต่างๆ เช่น ความสัมพันธ์ทางการทูต การเมือง การไหลเวียนของเงินตรา สินค้า การติดต่อระหว่างประชาชน และการแลกเปลี่ยนข่าวสารกันข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ ซึ่งปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทางด้านเศรษฐกิจและสังคมนี้มีผลทำให้โลกมีลักษณะไร้พรมแดน ในอีกความหมายหนึ่งตามแนวคิดของ Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye²³ ได้อธิบายไว้ว่า ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในโลกปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้นทุกขณะ จนกลายเป็น “การพึ่งพาอาศัยกันอย่างสลับซับซ้อน” (Complex Interdependence) กล่าวคือ เป็นระบบที่ลักษณะของสังคมโลกมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอย่างสลับซับซ้อน และประเทศต่างๆ มีช่องทางกลไก และเครื่องมือในการติดต่อกัน และมีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งนโยบายต่างประเทศในปัจจุบันจะครอบคลุมปัญหาต่างๆ ในหลายมิติโดยแต่ละปัญหาต่างมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน จนไม่อาจจัดลำดับความสำคัญได้อย่างชัดเจน และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ กำลังอำนาจทางทหารได้ลดความสำคัญลง และไม่ได้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินนโยบายของรัฐอีกต่อไป²⁴ นอกจากนี้ การพึ่งพาอาศัยกันยังเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีลักษณะต่างตอบแทน ไม่ว่าจะเป็นผลได้ร่วมกัน (mutual benefit) หรือผลเสียร่วมกัน (mutual cost) ปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ อาจเป็นความร่วมมือหรือการแข่งขันกันก็ได้ ซึ่งทั้งสองฝ่ายอาจจะ “ได้” หรือ “เสีย” ในโอกาสต่างกัน

อย่างไรก็ตามเมื่อสองประเทศมีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ หรือการเมือง ซึ่งอาจเป็นผลจากปัจจัยภายในหรือภายนอกประเทศ ย่อมส่งผลต่อการกำหนดนโยบายของทั้งสองประเทศในทิศทางความร่วมมือกันมากขึ้นซึ่ง Robert O. Keohane²⁵ มองว่า ความร่วมมือจะเกิดขึ้นได้เมื่อตัวแสดง (actors) ต่างๆ ปรับพฤติกรรมของตน เพื่อให้ได้สิทธิประโยชน์หรือสิทธิพิเศษ (preference) ที่คาดว่าจะได้จากตัวแสดงอื่นๆ ซึ่งการปรับพฤติกรรมนี้ จะเกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการประสานนโยบาย (policy coordination) ระหว่างกัน

²² George T. Crane and Alba Amawi, The Theoretical of International Political Economy (Oxford University Press, 1991), p. 123.

²³ Robert O. Keohane and Joseph S. Nye, Power and Interdependence : World Politics in Transition (Boston : Little Brown, 1977), p. 225.

²⁴ Ibid., p. 226

²⁵ Robert O. Keohane, “Cooperation and International Regimes,” in Richard Little and Michael Smith, eds, Perspectives on World Politics, (New York : Routledge, 1992), p. 102-114.

โดยสรุปแล้ว ความร่วมมือระหว่างรัฐบาลจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของรัฐบาลหนึ่งว่านโยบายของรัฐบาลอื่นนั้น ไม่ขัดแย้งและเอื้ออำนวยให้วัตถุประสงค์ร่วมของรัฐบาลต่างๆ ที่มาร่วมมือกันนั้นสามารถบรรลุผลได้จริง การพิจารณานโยบายดังกล่าว เป็นผลมาจากกระบวนการประสานนโยบาย หากความพยายามในการประสานนโยบายไม่ประสบความสำเร็จ จะทำให้เกิดความบาดหมางไม่ลงรอยกัน และเมื่อความบาดหมางไม่ลงรอยกันเกิดขึ้นแล้ว จะนำไปสู่ความพยายามที่จะโน้มน้าวให้ตัวแสดงอื่นเปลี่ยนแปลงนโยบาย และถ้าหากความพยายามนี้ได้รับการต่อต้านก็จะส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในนโยบาย แต่ถ้าความพยายามในการปรับนโยบายประสบความสำเร็จ ความร่วมมือก็จะเกิดขึ้น ทั้งนี้แต่ละรัฐบาลจะสนใจเฉพาะนโยบายที่ตนเห็นว่า เป็นผลประโยชน์ และจะต่อรองผลประโยชน์กับรัฐอื่นๆ ด้วยการทำข้อตกลงโดยไม่จำเป็นว่าจะต้องได้ผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน

ดังนั้น เมื่อมีความร่วมมือจึงไม่ได้หมายความว่า จะปราศจากความขัดแย้ง ในทางตรงกันข้ามความร่วมมือเป็นการผสมผสานระหว่างความขัดแย้งกับความพยายามที่จะเอาชนะความขัดแย้งความร่วมมือไม่ควรถูกมองว่าไม่มีความขัดแย้ง แต่ควรมองว่าเป็นปฏิกริยาตอบกลับต่อความขัดแย้ง ซึ่งหมายความว่า แม้จะมีความขัดแย้งเกิดขึ้น แต่รัฐต่างๆ ก็ยังสามารถร่วมมือกันได้โดยมีผลประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดที่ทำให้รัฐจำเป็นต้องร่วมมือกัน

1.6 สมมุติฐานในการวิจัย

การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว มีส่วนโดยตรงต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศให้ดีขึ้นเป็นลำดับ แม้ว่าประเทศทั้งสองจะมีระบอบการเมืองการปกครองที่แตกต่างกันก็ตาม

1.7 ระเบียบวิธีการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้มีลักษณะเป็นการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ โดยอาศัยการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analytical) เป็นหลัก ผ่านการศึกษาจากเอกสารทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary sources) ได้แก่ คำอภิปราย คำแถลงการณ์ หรือสุนทรพจน์ของผู้นำทั้งสองประเทศ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรง การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary sources) ได้แก่ วารสาร บทความ หนังสือวิชาการ วิทยานิพนธ์ และหนังสือพิมพ์ต่างๆ ตลอดจนเอกสารจากหน่วยงานราชการ รวมถึงข้อมูลที่อยู่ในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

ในการวิเคราะห์นั้น จะนำข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ ข้อมูลที่รัฐบาล หรือหน่วยงานของรัฐพิมพ์เผยแพร่ จากแหล่งข่าวของรัฐ และองค์กรเกี่ยวข้องต่างๆ นอกจากนี้ ยังจะใช้ข้อมูลจากแหล่งทางวิชาการซึ่งสามารถค้นหาได้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ สถาบันวิทยบริการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย สถาบันเอเชียศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ยังใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของลาว เช่น แหล่งข้อมูลจากกระทรวงการต่างประเทศ คณะกรรมการแผนการและการลงทุน ห้องสมุดแห่งชาติลาว ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว เป็นต้น ซึ่งข้อมูลทั้งหมดนั้น มีทั้งเป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาลาวด้วย เพื่อทำการวิเคราะห์โดยนำเสนอรูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนาภายใต้กรอบความคิดที่ได้กล่าวไว้แล้ว ท้ายที่สุดจะนำไปสู่ความเป็นเหตุเป็นผลอันจะทำให้เกิดองค์ความรู้ และการยอมรับร่วมกัน

1.8 ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

2. วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะช่วยให้ทราบถึงปัจจัยและผลของการช่วยเหลือจากไทยแก่ลาว และผลกระทบที่เกิดจากการช่วยเหลือดังกล่าว
3. ช่วยให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของสองประเทศโดยเฉพาะช่วง ค.ศ. 1975-2007

1.9 ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอ

บทที่ 1 บทนำ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา สมมติฐาน กรอบความคิดในการศึกษา การสำรวจวรรณกรรม วิธีที่ใช้ในการศึกษา ขอบเขตการศึกษา วัตถุประสงค์ในการศึกษาประโยชน์ที่จะได้รับการศึกษา และการนำเสนอ

บทที่ 2 ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาวหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองถึงการสิ้นสุดสงครามเย็น (ค.ศ. 1975-1991) ซึ่งในช่วงดังกล่าว การให้ความช่วยเหลือของไทยให้แก่วายังไม่เป็นรูปธรรม และความสัมพันธ์ของสองประเทศก็อยู่ในลักษณะหลวมหลวม

บทที่ 3 ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาวตั้งแต่สิ้นสุดสงครามเย็นจนถึงปีที่ลาวเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน (ค.ศ. 1992-1997) ในช่วงดังกล่าว ความร่วมมือของสองประเทศเป็นรูปธรรมมากขึ้น ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของสองประเทศพัฒนาขึ้นเช่นกัน

บทที่ 4 ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว 10 ปีหลังจากที่ลาวเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนสมบูรณ์ (ค.ศ. 1997-2007) ในช่วงดังกล่าว ความร่วมมือของสองประเทศได้พัฒนาขึ้นสู่ระดับสูงกว่าระยะที่ผ่านมา

บทที่ 5 บทสรุป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองถึงการสิ้นสุดสงครามเย็น (ค.ศ. 1975 -1991)

ในบทที่สองนี้จะกล่าวถึงความร่วมมือระหว่างลาว-ไทยซึ่งไม่ค่อยจะเกิดขึ้น ถ้ามีก็อยู่ในลักษณะหลวมหลวมอันเนื่องมาจากสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศไม่เอื้ออำนวย บวกกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของทั้งสองประเทศ กล่าวคือ ลาวหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมาก็ได้ดำเนินนโยบายตามแบบสังคมนิยม ในขณะที่ไทยยังคงดำเนินนโยบายแบบเสรีนิยมอยู่ ดังนั้นจึงทำให้การรับเอาความช่วยเหลือจากไทยนั้น ลาวเองค่อนข้างจะระมัดระวังมากเพราะระยะเวลาดังกล่าวลาวยังมีความหวาดระแวงต่อไทยอยู่ ซึ่งในบทที่สองจะเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ลาว-ไทยในลักษณะของความร่วมมือที่เกิดจากปัจจัยต่างๆ เช่น ปัจจัยระหว่างประเทศ รวมทั้งปัจจัยภายในของลาวและไทย ซึ่งการศึกษานั้นจะแบ่งออกได้เป็นสองช่วงคือ ช่วงที่หนึ่งตั้งแต่ ค.ศ. 1975-1988 และช่วงที่สอง ตั้งแต่ ค.ศ. 1988-1991 ดังจะได้กล่าวต่อไป

2.1 ปัจจัยระหว่างประเทศ

2.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต

ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และโซเวียตเลวร้ายลงอย่างมาก ใน ค.ศ. 1976 เนื่องจากโซเวียตได้ให้การช่วยเหลือในการส่งกองทหารของคิวบาเข้าไปในแองโกลาเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ฝ่ายที่ตนให้การสนับสนุนอยู่ อันส่งผลทำให้ผู้นำสหรัฐฯ กล่าวหาว่าโซเวียตกำลังทำลายกฎเกณฑ์ของการผ่อนคลายความตึงเครียด แต่ฝ่ายโซเวียตกลับยืนยันว่าตนจะสนับสนุนฝ่ายที่ตนเห็นว่าเป็นขบวนการปลดปล่อยแห่งชาติจริงๆ ความตึงเครียดระหว่างสองประเทศยังมีอยู่แต่กลับยังมีดีมั่วลงอีก ในค.ศ 1978 เมื่อโซเวียตให้การสนับสนุนในการล้มล้างทหารคิวบาเข้าไปในเอธิโอเปียเช่นเดียวกับในแองโกลา เนื่องจากทั้งสหรัฐฯ และโซเวียตต่างก็ขยายอิทธิพลของตนเข้าไปในประเทศดังกล่าว¹

ในขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีนก็ได้มีพัฒนาการดีขึ้นจนถึงการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน ใน ค.ศ. 1979 และความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศดีขึ้นอย่างมาก เมื่อประธานาธิบดีเรแกนได้เดินทางไปเยือนจีนใน ค.ศ. 1984 ในส่วน

¹ สมพงษ์ ชูมาก, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ 1990 สู่ทศวรรษแรกศตวรรษที่ 21) (สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 393.

ของโซเวียตนั้นก็ได้พยายามปรับปรุงความสัมพันธ์กับจีนและมีแนวโน้มดีขึ้นใน ค.ศ. 1982 แต่ช่วงนั้นยังมีอุปสรรคมากเนื่องจากโซเวียตได้เสริมสร้างกำลังทหารบริเวณชายแดนที่ติดกับจีน และการที่โซเวียตให้การสนับสนุนเวียดนามในการยึดครองกัมพูชา อย่างไรก็ตาม ปัญหาต่างๆ ข้างต้นก็ได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้นในเวลาต่อมา และความสัมพันธ์ของสองประเทศได้ก้าวเข้าสู่ความสัมพันธ์ใหม่แบบฉันทมิตรใน ค.ศ. 1989 เมื่อกอร์บาชอฟเดินทางเยือนจีน²

ต่อมาใน ค.ศ. 1983 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจทั้งสองตกต่ำที่สุด อันเนื่องมาจากเป็นช่วงที่ประธานาธิบดีเรแกนขึ้นมามีอำนาจและได้ประกาศแผนป้องกันทางยุทธศาสตร์ที่เรียกว่า “Star War” ซึ่งเป็นการเพิ่มการตอบโต้ให้แก่โซเวียตมากขึ้น³ จนเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ตามมาเช่น โซเวียตได้ยิงเครื่องบินโดยสารของเกาหลีใต้ที่บินลัดเขตแดนเข้าไปในโซเวียตทำให้มีผู้เสียชีวิต 250 คน นอกจากนี้โซเวียตยังได้ทำการทิ้งระเบิดและทำสงครามเคมีในอัฟกานิสถาน ในขณะที่เดียวกันสหรัฐฯ ได้รุกรานเกรเนดา (Grenada) ซึ่งเป็นประเทศบนเกาะที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ในทะเลแคริบเบียน⁴ เป็นรัฐที่เป็นมิตรกับโซเวียต และเพิ่มการสนับสนุนแก่ขบวนการคอนทราส (Contras) เป็นขบวนการต่อต้านรัฐบาลในนิการากัว และองค์การนาโตได้เริ่มติดตั้งอาวุธจรวดติดหัวรบนิวเคลียร์ในยุโรป แต่ถึงอย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศมหาอำนาจก็เปลี่ยนไปจากเดิม กล่าวคือใน ค.ศ. 1984 ได้มีการปรับท่าทีหันหน้าเข้าหากันโดยการเข้าร่วมประชุมเจรจาลดอาวุธที่เจนีวา เนื่องจากเป็นความต้องการของสหรัฐฯ ที่ต้องการปรับปรุงความสัมพันธ์กับโซเวียต นับแต่ช่วงท้ายทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา ความสัมพันธ์ของสองมหาอำนาจได้รับการแก้ไขดีขึ้น อันเป็นผลมาจากเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออก พร้อมกันนั้น โซเวียตเองก็เกิดปัญหาภายในโดยเฉพาะพยายามแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของโซเวียตเอง จนนำไปสู่การล่มสลายของสหภาพโซเวียตใน ค.ศ. 1991 ใน ค.ศ. 1987 สหรัฐฯ กับโซเวียตก็สามารถลงนามความตกลงจำกัดอาวุธนิวเคลียร์ได้ ต่อมาใน ค.ศ. 1989 เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในยุโรปตะวันออก เช่น มีการรวมชาติของเยอรมนี และในปีเดียวกันอภิมหาอำนาจทั้งสองได้มีความพยายามร่วมกันในการลดความขัดแย้งในภูมิภาคลง อาทิเช่น ได้มีการถอนทหารออกจากคิวบาและแองโกลาและตลอดจนการถอนทหารของโซเวียตออกจากอัฟกานิสถาน และโซเวียตยังเป็นผู้ผลักดันอยู่เบื้องหลังในการถอนทหารออกจากกัมพูชาของเวียดนามด้วย

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 407.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 400.

⁴ กระทรวงการต่างประเทศไทย กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ กองลาดินอเมริกา [ออนไลน์],

2.1.2 ความล้มเหลวทางเศรษฐกิจในบรรดาประเทศสังคมนิยม

ความล้มเหลวทางเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้ เริ่มปรากฏชัดเจนขึ้นเมื่อพิจารณาถึงอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของยุโรปตะวันออกและสหภาพโซเวียต จาก Net Material Product (NMP) ปรากฏว่าอัตราการขยายตัวของ NMP ของประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกในช่วงปี ค.ศ. 1981-1985 หดตัวลงเป็นลำดับ ซึ่งประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกเหล่านี้ยกเว้นสหภาพโซเวียตมีอัตราการขยายทางเศรษฐกิจลดลงเป็นลำดับจากอัตราร้อยละ 4.2 ต่อปีในช่วงปี ค.ศ. 1976-1980 เป็นร้อยละ 4.1 ในปี ค.ศ. 1983 และลดลงไปอีกเป็นร้อยละ 3.8 และ 3.5 ในปี ค.ศ. 1984 และในปี ค.ศ. 1985 ตามลำดับ สำหรับสหภาพโซเวียตก็เช่นเดียวกัน อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่หดตัวจากอัตราเฉลี่ยร้อยละ 4.3 ต่อปีในช่วงปี ค.ศ. 1976-1980 เป็นร้อยละ 3.6 ต่อปีในช่วงปี ค.ศ. 1981-1985 โดยมีอัตราการขยายตัวของ NMP ในช่วงปี ค.ศ. 1984-1985 อยู่ในอัตราร้อยละ 3.2 และ 3.5 ตามลำดับ การหดตัวของ การขยายตัวทางเศรษฐกิจของ NMP ของสหภาพโซเวียตส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการลดลงในการผลิตผลทางการเกษตรของโซเวียต ซึ่งมีผลสืบเนื่องมาจากภาวะภูมิอากาศไม่เอื้ออำนวย และอีกส่วนเป็นผลมาจากการลดลงในการผลิตของอุตสาหกรรมการเกษตรในบางสาขา⁵ จากสภาวะการหดตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อการค้าต่างประเทศด้วย

ตารางที่ 2.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายใน
(อัตราการเปลี่ยนแปลงต่อปี)

ประเทศ	1976-1980	1981-1985 เป้าหมาย	1981-1985 อัตรา เพิ่มจริง	1981	1982	1983	1984	1985
บัลแกเรีย	6.1	3.7	3.7	5.0	4.2	3.0	4.6	1.8
เชคโกสโลวะเกีย	3.7	1.6-2.2	1.8	-0.1	0.2	2.3	3.5	3.1
เยอรมันตะวันออก	4.1	5.1	4.5	4.8	2.6	4.6	5.5	4.8
ฮังการี	2.8	2.7-3.2	1.4	2.5	2.6	0.3	2.5	-1
โปแลนด์	1.2	3.2-3.8	4.9	-12.0	-5.5	6.0	5.6	3
โรมาเนีย	7.2	7.1	4.4	2.2	2.7	3.7	7.7	5.9
สหภาพโซเวียต	4.3	3.8	3.6	3.3	3.9	4.2	3.2	3.5
รวม	4.1	3.3 – 3.4	3.2	1.7	2.8	4.1	3.8	3.5

⁵ กลุ่มประเทศสังคมนิยมยุโรปตะวันออกตลาดมีปัญหาแต่ท้าทาย (กองศึกษาและการเผยแพร่การ พัฒนา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530), หน้า 1.

ที่มา: National Statistics, plan and plan fulfillment reports อ้างใน กลุ่มประเทศสังคมนิยมยุโรป
ตะวันออกตลาดที่มีปัญหาแต่ทำหาย, หน้า 19.

ตาราง 2.2 ดุลการค้าของประเทศสังคมนิยมยุโรปตะวันออก *
และสหภาพโซเวียต ในช่วงค.ศ. 1981-1985

(พันล้านเหรียญสหรัฐฯ)

ประเทศปี	1981	1982	1983	1984	1985 **
ดุลการค้าของยุโรปตะวันออกกับ ประเทศทั่วโลก	- 2.7	4.4	6.0	6.9	5.1
- กับประเทศสังคมนิยม	-3.1	-0.8	-0.2	-0.1	0.1
- กับประเทศที่พัฒนา	-2.9	1.3	3.2	4.0	2.6
- กับประเทศที่กำลังพัฒนา	3.4	3.9	3.0	2.9	2.5
ดุลการค้าของสหภาพโซเวียตกับ ประเทศทั่วโลก	6.2	9.3	11.2	11.1	4.0
- กับประเทศสังคมนิยม	6.2	4.6	5.4	4.8	2.5
- กับประเทศที่พัฒนา	-1.2	-0.1	1.3	2.2	-0.8
- กับประเทศที่กำลังพัฒนา	1.2	4.8	4.5	4.2	2.4

ที่มา: Secretariat of the United Nations Economic Commission for Europe อ้างใน กลุ่มประเทศสังคมนิยมยุโรปตะวันออกตลาดที่มีปัญหาแต่ทำหาย, หน้า 21.

* ไม่รวมประเทศยูโกสลาเวีย

** ตัวเลขเบื้องต้น

จากความล้มเหลวทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศสังคมนิยมตะวันออก รวมทั้งสหภาพโซเวียตดังกล่าว จนนำไปสู่การปฏิรูปเศรษฐกิจครั้งใหญ่ของนายกอร์บาซอฟ เป็นการแสดงให้เห็นว่าระบบเศรษฐกิจภายใต้แนวทางแบบวางแผนจากส่วนกลางไม่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ ความล้มเหลวของระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมในกลุ่มประเทศสังคมนิยมนี้เอง ได้ส่งผลกระทบไปยังประเทศสังคมนิยมอื่นๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ ดังนั้นการปฏิรูปเศรษฐกิจที่น่ากลัของระบบทุนนิยมมาใช้ในการพัฒนาระบบการผลิต การตลาด การผลิตจึงได้ถูกนำมาใช้และยกเลิกการผลิตที่กำหนดจากส่วนกลาง รัฐจะควบคุมสินค้าบางรายการที่เห็นว่าจำเป็นและสำคัญเท่านั้น ส่วนผู้ประกอบการจะได้รับผลกำไรตอบแทน

ภาวะดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อลาวอย่างมาก เพราะลาวได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มประเทศสังคมนิยมเป็นหลัก โดยเฉพาะสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออก⁶ เมื่อประเทศในกลุ่มที่ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ เนื่องจากประเทศเหล่านี้ประสบปัญหากับความล้มเหลวทางเศรษฐกิจดังกล่าว ทำยที่สุดลาวก็ต้องยอมรับการปฏิรูปในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี เพื่อให้ระบอบสังคมนิยมของลาวยังคงอยู่ต่อไป พร้อมทั้งหนีความล้มเหลวและการแก้ปัญหาเศรษฐกิจเช่นเดียวกับสหภาพโซเวียต และประเทศสังคมนิยมยุโรปตะวันออก โดยการนำกลไกของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเข้ามาสู่การปฏิรูปเศรษฐกิจของลาวภายใต้ระบอบสังคมนิยม ซึ่งลาวเรียกว่า “กลไกเศรษฐกิจใหม่” เพื่อให้เกิดการติดต่อค้าขายและความช่วยเหลือจากนานาชาติมากขึ้น โดยเหมาะกับประเทศทุนนิยมด้วย ดังนั้นการฟื้นฟูโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศโดยเร่งด่วน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะผู้นำลาวได้เล็งเห็นความจำเป็นและผลประโยชน์ร่วมกันในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในชาติเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

การปฏิรูปของสหภาพโซเวียตสมัยกอร์บาซอฟและผลกระทบต่อประเทศสังคมนิยมต่าง ๆ

เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจดังกล่าว สหภาพโซเวียตซึ่งเป็นประเทศผู้นำในกลุ่มประเทศสังคมนิยมมองว่าเป็นวิกฤตการณ์ภายในโครงสร้าง (structural crisis) ของระบบเศรษฐกิจโซเวียตที่สะสมและเรื้อรังมานาน ซึ่งเริ่มปรากฏขึ้นนับตั้งแต่กลางทศวรรษ 1970 จนกระทั่งทศวรรษ 1980⁷ ปัจจัยดังกล่าวได้เป็นแรงผลักดันที่สำคัญต่อการปฏิรูปเศรษฐกิจครั้งใหญ่ภายใต้การนำของกอร์บาซอฟ ในปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา ซึ่งมีชื่อเรียกว่านโยบายเปเรสตรอยก้า (Perestroika) หรือ การปฏิรูปโครงสร้างใหม่ (restructuring) ซึ่งรวมไปถึงระบบการเมืองของสหภาพโซเวียต กล่าวคือ เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมทางการเมือง พรรคการเมือง รัฐบาล ทหาร สังคม และนโยบายต่างประเทศ⁸ โดยนายกอร์บาซอฟมีความเห็นว่า ประเด็นที่สำคัญที่สุดคือ นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมของสตาลินล้มเหลว เนื่องจากระบบการวางแผนโดยส่วนกลางไม่อาจตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง สินค้าที่ผลิตได้มีคุณภาพต่ำ ต้นทุนสูง และประชาชนไม่มีแรงจูงใจในการทำงานเพื่อเพิ่มปริมาณและ

⁶ สีดา สอนศรี, เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538), หน้า 269.

⁷ กนกศักดิ์ แก้วเทพ, พัฒนาการระบบเศรษฐกิจสหภาพโซเวียตรัสเซียปี ค.ศ. 1900-1990 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 118.

⁸ Minton F. Goldman, Russia, The Eurasian Republics, and Central/Eastern Europe (United States: The Dushkin Publishing Group, inc, 1994), p. 44.

คุณภาพของสินค้า ในทางตรงกันข้าม กอร์บาซอฟเห็นว่า กลไกตลาดในระบบเศรษฐกิจของประเทศทุนนิยมตะวันตกกลับทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า สมควรที่สหภาพโซเวียตต้องนำมาใช้แก้ปัญหาความเสื่อมโทรมทางด้านเศรษฐกิจของตน ดังนั้นกอร์บาซอฟจึงเสนอนโยบายกาสนอส-เปเรสตรอยก้า (Glasnot-Perestroika) หมายถึงนโยบายเปิด(กลาสนอสท์) และปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ (เปเรสตรอยก้า)⁹

หลังจากที่กอร์บาซอฟ ได้ประกาศนโยบายปฏิรูปดังกล่าวขึ้นในปี ค.ศ. 1985 กอร์บาซอฟได้กล่าวถึงรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างโซเวียตกับประเทศสังคมนิยมว่า “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสังคมนิยมด้วยกันจะต้องวางอยู่บนหลักการที่แน่นอน หลักการนั้นคือความเป็นเอกราชเต็มที่ของประเทศสังคมนิยมในการตัดสินใจปัญหาการเมือง และรับผิดชอบร่วมกันเพื่อชะตากรรมของระบบสังคมนิยมในระดับโลก โดยจะมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกันและความร่วมมือระหว่างกันอย่างกว้างขวางเพื่อประโยชน์ของกันและกัน ... คาร์ล มาร์กซ์ ได้กล่าวว่า “ในระบบทุนนิยม ถ้ามีใครได้ก็จะต้องมีใครเสีย แต่ในระบบสังคมนิยมทุกคนจะได้เท่าๆ กัน”

คำพูดของกอร์บาซอฟดังกล่าวตีความได้ว่า นโยบายปฏิรูปเปเรสตรอยก้าและกลาสนอสท์ของโซเวียตนั้นควรเป็นสิ่งที่ประเทศสังคมนิยมอื่นๆ นำไปปฏิบัติด้วย ซึ่งมีใช้เป็นเครื่องทำลายความสัมพันธ์ระหว่างโซเวียตกับประเทศสังคมนิยมต่างๆ แต่ทุกประเทศจะต้องร่วมมือใกล้ชิดกัน ดังนั้น นโยบายปฏิรูปดังกล่าวของกอร์บาซอฟจึงส่งผลกระทบต่อประเทศสังคมนิยมในภูมิภาคต่างๆ และสะท้อนกลับมาในสองลักษณะคือ ประเทศที่ขานรับและประเทศที่ต่อต้านนโยบายปฏิรูปดังกล่าว โดยประเทศที่ขานรับอย่างชัดเจนได้แก่ ประเทศฮังการี โปแลนด์ และเวียดนาม ส่วนประเทศที่ต่อต้านเห็นได้ชัด ได้แก่ ประเทศโรมาเนีย เชคโกสโลวเกียและเยอรมันตะวันออก¹⁰ แต่ความพยายามปฏิรูปทางด้านเศรษฐกิจดังกล่าวของกอร์บาซอฟกลับส่งผลให้เกิดวิกฤตไปทั่วยุโรปตะวันออก และภายในสหภาพโซเวียตเอง จนนำไปสู่การเปลี่ยนระบอบการปกครองในบรรดาประเทศสังคมนิยมในวันออก และการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1989 และ ค.ศ. 1991 ตามลำดับ

การล่มสลายของสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออก ได้นำไปสู่การยุติการให้ความช่วยเหลือ แก่ประเทศสังคมนิยมต่างๆ ซึ่งก่อนหน้านี้สหภาพโซเวียตก็ลดความช่วยเหลือแก่

⁹ สุรัชย์ ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ, 2542), หน้า 200.

¹⁰ ประทุมพร วัชรเสถียร, กลาสนอสท์-เปเรสตรอยก้า: กอร์บาซอฟปฏิรูป (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.), หน้า 64-69.

ประเทศสังคมนิยมในภูมิภาคต่างๆ อยู่แล้ว อันเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายของประเทศสังคมนิยมอื่นๆ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศลาว เนื่องจากเป็นประเทศเล็ก การมีเศรษฐกิจที่อ่อนแอ และไม่มีทางออกสู่ทะเลทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจของลาวมีข้อจำกัดมาก ด้วยเหตุนี้การพัฒนาเศรษฐกิจของลาวจึงต้องอาศัยความร่วมมือ และการพึ่งพาความช่วยเหลือจากต่างชาติ และนับตั้งแต่การปฏิวัติในปี ค.ศ. 1975 ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมของลาวก็ได้รับความช่วยเหลือจากประเทศในค่ายสังคมนิยมเป็นหลัก¹¹ ดังนั้น ลาวจึงจำเป็นต้องให้การหันไปให้ความร่วมมือกับนานาชาติมากขึ้น เพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือจากประเทศตะวันตกและองค์การระหว่างประเทศ เพื่อทดแทนความช่วยเหลือของโซเวียตและกลุ่มประเทศสังคมนิยมที่ขาดหายไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดหาผลิตภัณฑ์น้ำมันต่างๆ ที่เคยนำเข้าจากสหภาพโซเวียต¹²

อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่เกิดนโยบายปฏิรูปแบบเปเรสตรอยก้าและกลาสนอสท์ภายในสหภาพโซเวียตอย่างเข้มข้น นโยบายปฏิรูปดังกล่าวไม่เฉพาะแต่จะใช้ภายในโซเวียตแต่เพียงประเทศเดียวเท่านั้น แต่ในประเทศสังคมนิยมอื่นๆ ก็ได้นำไปปฏิรูปและปฏิบัติตามด้วย ไม่ว่าจะเป็นประเทศสังคมนิยมยุโรปตะวันออก ประเทศสังคมนิยมในกลุ่มอินโดจีน เป็นต้น ซึ่งการปฏิรูปดังกล่าวจะมากหรือน้อยนั้น ก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละประเทศและวิสัยทัศน์ของผู้นำในประเทศนั้นๆ ด้วย ซึ่งลาวก็เป็นประเทศหนึ่งที่ได้ปรับนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจของลาวขึ้นในเดือนพฤศจิกายน ปี ค.ศ. 1986 ที่ประชุมสมัชชาพรรคครั้งที่ 4 ของลาว ได้มีมติรับรองแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปี ฉบับที่สอง (1986-1990) และปรับนโยบายประเทศตามนโยบาย “จินตนาการใหม่” หรือ “กลไกเศรษฐกิจใหม่”¹³ การผันผวนทางด้านเศรษฐกิจของบรรดาประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออก นับตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา โดยเฉพาะการลดการให้ความช่วยเหลือจากบรรดาประเทศเหล่านั้น อันเนื่องมาจากปัญหาภายในของประเทศเอง ประเทศลาวก็ได้มีการปรับโครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น ด้วยการออกกฎหมายการลงทุนฉบับแรกในปี ค.ศ. 1988

2.2 ปัญหาในภูมิภาค

หลังจากการก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดีใน ค.ศ. 1969 ประธานาธิบดีนิกสันตระหนักดีว่าสหรัฐฯ ไม่อาจเอาชนะในสงครามเวียดนาม ทั้งยังได้รับการต่อต้านจาก

¹¹ อนินท์ พุฒิชิต, ความสัมพันธ์เชิงนโยบายระหว่างการศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจลาวภายใต้ “จินตนาการใหม่” ค.ศ. 1986-2000 (ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, 2547), หน้า 62.

¹² สีดา สอนศรี, นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์, หน้า 271.

¹³ สุรัชย์ ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว, 2542, หน้า 197.

ประชาชนทั่วทุกมุมโลก จึงได้ตัดสินใจลดบทบาททางการเมืองของตนลงโดยการถอนทหารออกจากอินโดจีน และการร่วมลงนามในสนธิสัญญาที่กรุงปารีส ใน ค.ศ. 1973 ในเวลาต่อมาเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์ทั้งสามประเทศได้แก่ ลาว เวียดนาม และกัมพูชาสามารถเปลี่ยนระบอบการปกครองได้สำเร็จ ในปี ค.ศ. 1975 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอินโดจีนและไทยก็เริ่มรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ โดยที่ประเทศอินโดจีนทั้งสามหันมาดำเนินนโยบายแบบสังคมนิยม ในขณะที่ไทยก็ยังคงดำเนินนโยบายภายใต้ระบอบเสรีนิยม ส่วนสหรัฐฯ ผู้ที่คอยสนับสนุนไทยอยู่นั้นกลับกำลังลดบทบาทในภูมิภาคลง ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนไปประกอบกับสภาพการเมืองในประเทศไทยจำเป็นต้องปรับนโยบายทางการเมืองใหม่ โดยการหันมาสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศใกล้เคียงยิ่งขึ้น โดยเฉพาะจีนซึ่งเป็นมหาอำนาจในภูมิภาค

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเวียดนามและกัมพูชาที่เกิดขึ้น อันเนื่องมาจากความขัดแย้งเรื่องดินแดนและความหวาดระแวงของกัมพูชาที่มีต่อเวียดนาม ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่นำไปสู่การใช้กำลังทหารบุกยึดกัมพูชาของเวียดนามในวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 1978 บวกกับความขัดแย้งภายในกัมพูชาเองระหว่างฝ่ายพลพรรคคือพวกที่ได้รับความอิทธิพลแนวความคิดจากจีนคอมมิวนิสต์ และฝ่ายเฮง สัมริน คือคอมมิวนิสต์มาจากเวียดนาม สถานการณ์ดังกล่าวมิใช่มีเพียงแต่สองประเทศเท่านั้นที่เป็นคู่กรณี แต่ยังมีสองประเทศมหาอำนาจ คือ โซเวียตและจีน และบรรดาประเทศในภูมิภาคอีกเช่น ลาวและไทย อีกด้วย ความขัดแย้งดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในภูมิภาค อันทำให้ภูมิภาคแบ่งออกเป็นสองฝ่าย กล่าวคือ ฝ่ายเวียดนาม ลาว และสหภาพโซเวียต ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งคือ จีน ไทย ญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา ตลอดระยะเวลาแห่งความขัดแย้ง ลาวได้ร่วมมือและดำเนินนโยบายต่างประเทศร่วมกับเวียดนามและสหภาพโซเวียต แต่ตรงกันข้ามกัมพูชาซึ่งได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศร่วมกับจีน จากสภาพการณ์ความขัดแย้งดังกล่าว ส่งผลให้ลาวและไทยขัดแย้งกันมากขึ้น

การปรับเปลี่ยนท่าทีของเวียดนามมีขึ้นหลังจากที่สหภาพโซเวียตเริ่มมีแนวคิดปฏิรูปทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และนโยบายต่างประเทศ ใน ค.ศ. 1985 โดยมุ่งมั่นที่จะพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เทียบเท่าบรรดาประเทศตะวันตก โดยการลดบทบาททางด้านทหารเพื่อที่จะมีทรัพยากรเพียงพอในการพัฒนาเศรษฐกิจ และในขณะเดียวกันสหภาพโซเวียตเองก็ปรับเปลี่ยนท่าทีและหันมาปรับความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหรัฐอเมริกาและจีน และลดบทบาททางด้านทหารของสหภาพโซเวียตในกลุ่มประเทศโลกที่สาม นอกจากนี้โซเวียตยังต้องการให้เวียดนามและลาวลดความตึงเครียดกับจีนและไทยตามแนวชายแดนและหันมาร่วมมือกันมากขึ้น¹⁴

¹⁴ Vietnam, "Asia 1987 Year Book" (January 1987): 263.

การปรับเปลี่ยนท่าทีของสหภาพโซเวียตประกอบกับระยะที่เศรษฐกิจของเวียดนามกำลังถดถอยเนื่องจากภัยธรรมชาติ การถูกคว่ำบาตรโดยญี่ปุ่น จีน และบรรดาประเทศตะวันตก เวียดนามเองก็ตระหนักดีว่าตนเองต้องเร่งพัฒนาประเทศอย่างเร่งด่วน เนื่องจากระยะที่ผ่านมาเวียดนามได้ใช้งบประมาณจำนวนมากในการส่งทหารไปประจำในกัมพูชาและลาวอันเป็นการสิ้นเปลืองทั้งกำลังคนและทรัพยากร นอกจากนี้เวียดนามก็เชื่อว่าในอนาคตสหภาพโซเวียตคงจะไม่สามารถให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศตนได้เพราะสหภาพโซเวียตเองก็เผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจเช่นกัน และในที่สุดในที่ประชุมรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศอินโดจีนครั้งที่ 11 ปี ค.ศ. 1987 เวียดนามก็ประกาศว่าจะถอนทหารออกจากกัมพูชาและลาวให้หมดภายในปี ค.ศ. 1990¹⁵ และเป็นที่บ่งชี้ว่าปัญหาความขัดแย้งในกัมพูชาและความขัดแย้งในภูมิภาคได้สิ้นสุดลง

2.3 สถานการณ์ในลาว

หลังจาก ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ดำเนินการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็นทั้งทางด้านการเมือง และเศรษฐกิจตามแนวความคิดแบบระบอบสังคมนิยม โดยทางด้านการเมืองมีพรรคการเมืองเดียว คือ “พรรคประชาชนปฏิวัติลาว” และเห็นว่ามีควมมั่นคงพอสมควร แต่ในทางด้านเศรษฐกิจต้องพบกับปัญหาหลายอย่าง เนื่องจากเพิ่งเปลี่ยนระบอบการปกครอง บวกกับการมีเศรษฐกิจที่อ่อนแอและล้าหลังอันเนื่องมาจากภัยสงครามเป็นหลายสิบปี ดังนั้นสิ่งต่างๆ จึงเริ่มจากศูนย์ ทำให้การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเป็นไปอย่างยากลำบาก ความร่วมมือของลาวส่วนใหญ่ก็จะเป็นอยู่ที่ประเทศสังคมนิยมด้วยกันเอง เช่น โซเวียต เวียดนาม จีน ฯลฯ ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทย รวมถึงความร่วมมือในด้านต่างๆ ก็ไม่ค่อยจะปรากฏมีเท่าไร ดังจะมีปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ ดังจะได้อธิบายต่อไป

2.3.1 สภาพทางการเมือง

หลังจาก ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา เห็นได้ว่าการเมืองลาวมีลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบรวมศูนย์ โดยมีพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเป็นแกนนำสำคัญ นอกจากนั้นความสามัคคีภายในพรรคก็มีความหนักแน่น อันเนื่องจากสมาชิกพรรคทุกคนล้วนแต่ยึดมั่นในอุดมการณ์สังคมนิยมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเคยร่วมกันต่อสู้ผ่านสนามรบเดียวกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อต่อสู้กับศัตรูผู้รุกราน และการยึดมั่นในอุดมการณ์สังคมนิยมของผู้นำ

¹⁵ Cambodia, “Asia 1986 Year Book” (1986): 126.

ลาวเช่นนี้ ส่งผลให้ระบอบการเมืองภายในลาวหลัง ค.ศ. 1975 มีความเข้มแข็งและได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเป็นอย่างมาก

ในขณะที่ลาวมีความมั่นคงทางการเมืองนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างลาวจีนกับมีความตึงเครียดมากขึ้น ใน ค.ศ. 1978-1979 จนถึงขั้นตัดความสัมพันธ์ทางการทูต เนื่องจากจีนหันไปผูกมิตรกับสหรัฐฯ และไทย โดยในเดือนมกราคม ค.ศ. 1979 รัฐบาลลาวได้สั่งลดจำนวนนักการทูตฝ่ายทหารของจีนที่ประจำ ณ เวียงจันทน์ ลงถึง 12 คน และต่อมาใน ค.ศ. 1981 ทุกๆ ข้อตกลงทางการทูตระหว่างสองประเทศก็ได้ตัดขาดลง นักการทูต นักวิชาการ ก็ถูกส่งกลับประเทศทั้งหมด และในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1981 เอกอัครราชทูตลาวประจำกรุงปักกิ่งก็ถูกเรียกตัวกลับประเทศ และต่อมาในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1981 รัฐบาลจีนก็มีหนังสือแจ้งถึงรัฐบาลลาวในการแจ้งกับประเทศของเอกอัครราชทูตจีนที่ประจำ ณ เวียงจันทน์¹⁶

2.3.2 สภาพเศรษฐกิจ

นับตั้งแต่ลาวได้รับเอกราชจนถึงระยะก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยมในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1975 นั้น รัฐบาลลาวต้องพึ่งพิงความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและทหารจากประเทศสหรัฐอเมริกาโดยตลอด สหรัฐฯ ได้ให้เงินช่วยเหลือรัฐบาลลาวปีละ 30 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ¹⁷ สำหรับจ่ายเงินเดือนของข้าราชการและทหารของลาว ซึ่งมูลค่าดังกล่าวไม่รวมถึงความช่วยเหลือทางอาวุธและยุทโธปกรณ์ต่างๆ อีกเป็นจำนวนมากเพื่อสนับสนุนให้รัฐบาลลาวทำสงครามกับฝ่ายเป็นกลางและฝ่ายพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ซึ่งในระยะของการรับเอาความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ อยู่ นั้น การดำเนินนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลราชอาณาจักรลาวถือได้ว่าขึ้นกับการสั่งการของสหรัฐฯ เป็นหลัก

ถึงอย่างไรก็ตามแม้ว่าในปี ค.ศ. 1975 พรรคประชาชนปฏิวัติลาวจะสามารถเปลี่ยนระบอบการปกครองได้ก็ตาม แต่เนื่องด้วยในระบอบเก่าไม่ได้มีการก่อสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ ไว้เลย ไม่ว่าจะเป็นทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงระเบิดที่ยังไม่ปะทุจากผลที่สหรัฐฯ ได้ทิ้งลงมาตามพื้นที่ต่างๆ ของลาว ยิ่งทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจในลาวยากลำบากยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงเห็นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของลาว ในระยะแรกของการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองนั้นจะ

¹⁶ Phongsavath Boupna, The Evolution of the Lao State (Delhi: Rashtra Rachna Printers, 2002), p.139.

¹⁷ สุรชัย ศิริไกร, “นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”, ใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์, สีดา สอนศรี, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2538), หน้า 267.

ได้รับการช่วยเหลือจากบรรดาประเทศสังคมนิยมด้วยกันเองมากกว่า เช่น สหภาพโซเวียต เวียดนาม และคิวบา เป็นต้น ใน ค.ศ. 1975-1990 สหภาพโซเวียตได้ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ลาวในรูปของเงินกู้เพื่อซื้อสินค้าและอุปกรณ์ต่างๆ เฉลี่ยปีละ 41 ล้านดอลลาร์และให้เงินช่วยเหลือแบบให้เปล่าปีละ 3.2 ล้านดอลลาร์ รวมมูลค่าของเงินกู้ทั้งหมด 712 ล้านดอลลาร์ และเงินให้เปล่าทั้งหมด 48 ล้านดอลลาร์ (ในปี ค.ศ. 1991 1 ดอลลาร์ เท่ากับ 1.85 เหรียญสหรัฐฯ) เมื่อความช่วยเหลือของสหภาพโซเวียตแก่ลาวลดลงร้อยละ 60 ในปี ค.ศ. 1990 และยุติลงในปี ค.ศ. 1991 ลาวจึงจำเป็นต้องหันไปหาความช่วยเหลือจากประเทศตะวันตกและองค์การระหว่างประเทศ เพื่อทดแทนความช่วยเหลือของสหภาพโซเวียตและกลุ่มประเทศสังคมนิยมที่ขาดหายไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดหาผลิตภัณฑ์น้ำมันต่างๆ ที่เคยนำเข้าจากสหภาพโซเวียต¹⁸

ใน ค.ศ. 1986 รัฐบาลลาวได้เริ่มนำเอานโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจออกมาใช้ โดยเรียกว่า “จินตนาการใหม่” เพื่อส่งเสริมการลงทุนกับต่างประเทศมากขึ้น ได้ทำให้มีนักลงทุนต่างประเทศมีความสนใจเข้ามาลงทุนในลาวเพิ่มขึ้น ในขณะที่การลงทุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศตะวันตกได้เริ่มหันมาให้ความสนใจการลงทุนในลาวนั้น ความช่วยเหลือจากนานาชาติก็เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน จาก 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯในปี ค.ศ. 1985 เพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯใน ค.ศ. 1988-1989¹⁹ ซึ่งแหล่งที่ให้การช่วยเหลือจำแนกออกเป็น 3 แหล่งสำคัญ ได้แก่ พหุภาคี ทวิภาคี และองค์กรพัฒนาของเอกชน

แม้ว่าไทยได้ไม่ได้เป็นประเทศที่ให้ความช่วยเหลือแก่ลาวในลำดับที่มีความสำคัญมากนักในเชิงมูลค่าของการให้ความช่วยเหลือ แต่จากการที่ไทยมีความใกล้ชิดกับลาวในด้านสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนมีพรมแดนติดต่อกันทำให้ไทยอยู่ในฐานะที่จะช่วยลาวได้อย่างสะดวกในหลายด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษา การดูงานและฝึกอบรม ซึ่งการช่วยเหลือที่ทางการไทยให้แก่ลาวนั้นนอกจากจะเป็นการเพิ่มพูนความสัมพันธ์ระหว่างกันแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้แก่นักลงทุนไทยที่เข้ามาทำธุรกิจในลาวอีกทอดหนึ่งด้วย

ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจของลาว ภายหลังที่พรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศเข้าสู่ระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ นับตั้งแต่วันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1975 รัฐบาลลาวต้องฟื้นฟูและขยายเศรษฐกิจของประเทศเป็นการเร่งด่วน เนื่องจากลาวต้องตกอยู่ในสภาวะของสงครามอย่างต่อเนื่องยาวนานหลายสิบปี เศรษฐกิจของลาวอ่อนแอมาก ดังนั้นนโยบายทางด้านเศรษฐกิจของลาวในระยะแรก

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 271.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 270.

(ค.ศ. 1975-1977) ก็คือการปรับปรุงและก่อสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจที่ละชั้น ก่อสร้างพื้นฐานวัตถุ และวิทยาการตามแบบสังคมนิยมเพราะพื้นฐานเศรษฐกิจของลาวยังหล้าล้งมาก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการกระตุ้นให้ประชาชนทั่วประเทศเข้ามามีส่วนร่วมในภาคเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในภาคเกษตรกรรม เพื่อเสริมสร้างการผลิต พื้นฟูและขยายเศรษฐกิจ อันจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ดีขึ้นและได้รับการปรับปรุงที่ละชั้น²⁰

จากการปฏิบัติตามแนวทางนโยบายของรัฐบาลดังกล่าว ปรากฏว่าโดยภาพรวมลาว ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ไม่ว่าจะเป็นด้านอุตสาหกรรม คมนาคมขนส่ง การศึกษา วัฒนธรรม สาธารณสุข เป็นต้น อย่างไรก็ตามด้านเกษตรของลาวกลับล้มเหลวอย่างมาก แม้ว่าภาคการเกษตรที่เป็นหัวใจของประชาชนลาวทั้งประเทศก็ตาม โดยเฉพาะการผลิตข้าวตกต่ำอย่างมากในปี ค.ศ. 1977 ถึงแม้ว่าในปีแรก (ค.ศ. 1976) ของการปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวจะสามารถผลิตข้าวได้ 700,000 ตัน ซึ่งเกินกว่าระดับที่คาดหมายไว้²¹ ในขณะที่การผลิตข้าวในปี ค.ศ. 1977 มีประมาณ 530,000 ตัน²² การผลิตข้าวตกต่ำเช่นนี้เป็นเพราะปัญหาภัยแล้งอย่างรุนแรง โดยพื้นที่เขตนครเวียงจันทน์และภาคใต้มีปริมาณฝนตกมากถึงร้อยละ 50 และ 70 ตามลำดับ อันส่งผลให้การเก็บเกี่ยวพืชผลในภาคกลางในเดือนกันยายน ได้เพียงร้อยละ 40 ของปีที่ผ่านมา และในภาคใต้เก็บเกี่ยวได้ต่ำกว่าร้อยละ 95 ทำให้เกิดภาวะขาดแคลนข้าว ถึง 367,500 ตัน

จากปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวทำให้รัฐบาลลาวเห็นความจำเป็นในการพัฒนาการเกษตรมากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวรัฐบาลจึงจำเป็นต้องเอาชนระบบการผลิตแบบเก่าให้ได้โดยเร็วที่สุด โดยได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตและบริการสู่ระบบสังคมนิยม ซึ่งมองว่าในระบบเกษตรกรรมของลาวแบบเก่า ชาวนาอาศัยกรรมวิธีดั้งเดิมที่ทำกันมานานหลายร้อยปี โดยอาศัยแรงงานคนและสัตว์เป็นหลัก ที่สำคัญคือ เกษตรกรส่วนใหญ่ทำนาเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก หากผลิตได้มากเกินความต้องการในครัวเรือนจึงนำไปขายในท้องตลาด ดังนั้นการเกษตรจึงมีลักษณะเพื่อการยังชีพมากกว่าเพื่อการค้าขายและการสะสมทุน นอกจากนี้ชาวนาส่วนใหญ่ไม่รู้หนังสือและมีรายได้ต่ำหรือเรียกว่ายากจน อายุเฉลี่ยของประชากรอยู่ในเกณฑ์ต่ำเช่นเดียวกับประเทศด้อยพัฒนาอื่นๆ

²⁰ สุนต โพธิสาน, ประวัติศาสตร์ลาว (จากโบราณถึงปัจจุบัน) (โรงพิมพ์แห่งรัฐ, 2000), หน้า 1088.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1089-1092.

²² อนินทร์ พุฒิชิต, ความสัมพันธ์เชิงนโยบายระหว่างการศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจลาวภายใต้ "จินตนาการใหม่" ค.ศ. 1986-2000, หน้า 56.

จากสภาพดังกล่าว เมื่อวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ. 1978 รัฐบาลได้ออกแผนการพัฒนา 3 ปี แห่งรัฐ (ค.ศ. 1978-1980) โดยวางหน้าที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ 3 ด้าน กล่าวคือ ด้าน เศรษฐกิจ การศึกษา และวัฒนธรรม²³ ในขณะที่เดียวกันก็ให้มีการดำเนิน “สามปฏิวัติ” ไปพร้อมๆ กัน คือ การปฏิวัติด้านการผลิต การปฏิวัติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการปฏิวัติด้าน วัฒนธรรม นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลด้วย โดยท่าน ไกสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีได้กล่าวว่า “การสร้างระบอบสังคมนิยมไม่เพียงแต่มุ่งสร้าง ความสัมพันธ์ในระบบการผลิตแบบใหม่และพลังใหม่เท่านั้น แต่ยังต้องสร้างบุคลากรสำหรับ ระบอบใหม่อีกด้วย”²⁴

แผนพัฒนาฉบับนี้ถือได้ว่าเป็นก้าวที่สำคัญอย่างยิ่งของรัฐบาลในการสร้างระบบ เศรษฐกิจแบบสังคมนิยมที่มีการวางแผนโดยส่วนกลาง และสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ทางการ ผลิตแบบสังคมนิยมขึ้นมาใหม่ โดยในภาคเกษตรรัฐบาลได้รณรงค์ให้ทั่วประเทศจัดตั้งสหกรณ์ การเกษตรแบบนารวม (collectivized agriculture) อันเป็นการผลิตขนาดใหญ่ที่มีระบบการ จัดการแลกเปลี่ยนแรงงานและการใช้เครื่องมือการผลิตร่วมกัน ส่วนภาคอุตสาหกรรมและการค้า ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์และร้านขายสินค้าของรัฐ เพื่อกำจัดพ่อค้าคนกลางผูกขาดการค้าทั้งการ คำภายในและการค้าระหว่างประเทศ ทั้งยังได้จัดตั้งธนาคารแห่งรัฐขึ้นเพื่อควบคุมทางการเงิน การเงิน การคลังเพื่อบริหารเศรษฐกิจแห่งชาติทั้งระบบโดยส่วนกลาง²⁵

จึนั้นนับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน ค.ศ. 1978 นายกรัฐมนตรีไกสอน พมวิหาร ได้เริ่ม ชี้ให้เห็นถึงข้อดีของทำนารวม โดยให้เหตุผลว่า “การระดมคนนับหมื่นสามารถเอาชนะอุปสรรค ความแห้งแล้งโดยการขุดคลองส่งน้ำไปสู่เขตที่แห้งแล้งได้ ถ้าปลูกระดมคนทั้งพรรค ทั้งกองทัพ ทั่วประเทศ ย่อมเอาชนะการผลิตในปี ค.ศ. 1978 ได้” จุดเริ่มต้นคือ การร่วมมือร่วมแรงจัดตั้งเป็น สหกรณ์ ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มผลิตผลทางการเกษตร²⁶

อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์ของการจัดตั้งระบบสหกรณ์รวมหมู่ในระยะเพียงหนึ่งปี คือ ผลิตผลทางการเกษตรโดยเฉพาะข้าวได้ลดต่ำลงอย่างมากแทนที่จะเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากใน เดือนกันยายน ค.ศ. 1978 เกิดอุทกภัยในลาวอย่างหนักทำให้ข้าวถูกน้ำท่วมเสียหายถึง

²³ สุนต โพธิสถาน, ประวัติศาสตร์ลาว (จากโบราณถึงปัจจุบัน), หน้า 1093.

²⁴ สุรัชย์ สิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว, 2542, หน้า 137.

²⁵ อนินทร์ พุฒิชิต, ความสัมพันธ์เชิงนโยบายระหว่างการศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจลาวภายใต้ “จินตนาการใหม่” ค.ศ. 1986-2000, หน้า 38-39.

²⁶ Grant Evans, Agrarian in Communist Laos (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1988), p. 29.

125,000 ตัน²⁷ ประกอบกับในปลาย ค.ศ. 1977 ประชาชนลาวได้อพยพหนีออกนอกประเทศเพิ่มมากขึ้นจากเดือนละ 1,000 คน เป็นเดือนละ 1,500-1,700 คน ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผลผลิตข้าวลดลงไปด้วย บวกกับขบวนการต่อต้านรัฐบาลลาวก็ได้พยายามแทรกซึมบ่อนทำลายอันเป็นสาเหตุทำให้ชาวนามีความเข้าใจสับสนและคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับนโยบายการจัดตั้งสหกรณ์รวมหมู่ของรัฐบาล จนนำไปสู่ความไม่พอใจของชาวนาบางส่วน

ต่อมาสภาพดังกล่าวในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1979 รัฐบาลลาวได้สั่งห้ามมิให้มีการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรเพิ่มขึ้นจากเดิมซึ่งมีอยู่แล้วประมาณ 2,500 แห่ง²⁸ โดยได้ระบุสาเหตุการหยุดยั้งการก่อตั้งสหกรณ์แห่งใหม่ในคำแถลงการณ์ของพรรคว่า ศัตรูได้ฉวยโอกาสหยิบจุดอ่อนของการรณรงค์นโยบายสหกรณ์โจมตีรัฐบาล โดยการแทรกซึมเข้าไปสหกรณ์และก่อความสับสนในหมู่ชาวนา บ่อนทำลายพรรคและนโยบายของรัฐบาล ก่อความไม่มั่นคงของชนบทด้วยเหตุนี้ประชาชนและชาวนาจึงไม่พอใจและไม่มีความสุขและส่งผลกระทบต่อการผลิต บางคนได้ละทิ้งไร่นาของตนไปทำอาชีพอื่นหรือขายหรือหลบหนีออกนอกประเทศ จึงกลายเป็นปัญหาเร่งด่วนที่อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบในระยะยาวได้ ถ้าไม่แก้ไขอย่างเร่งด่วนอาจจะไม่เพียงมีผลต่อการผลิตด้านการเกษตรและความเป็นอยู่ของประชาชนเท่านั้น แต่อาจส่งผลกระทบต่อการเมืองด้วย ดังนั้นถ้าใครเข้าร่วมสหกรณ์แล้วอยากถอนตัว ก็ให้ถอนตัวออกได้ เพราะนโยบายไม่มีการบีบบังคับ²⁹

นอกจากการค้าโดยเอกชนแล้ว รัฐบาลยังสนับสนุนการจัดตั้งสหกรณ์การค้า (trading cooperatives) เพื่อให้เป็นหน่วยงานการค้าที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการแข่งขันในตลาด ทั้งนี้โดยรัฐบาลไม่เข้าไปแทรกแซงหรือบีบบังคับเพื่อมิให้เกิดการขาดแคลนสินค้า ทั้งสินค้าอาหารและสินค้าอุตสาหกรรม ซึ่งจะทำให้ปัญหาความมั่นคงหมดไป เป้าหมายสำคัญของรัฐบาลในขณะนั้นคือ การกระจายสินค้าภายในประเทศอย่างทั่วถึงทั้งในเมืองและชนบท เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างเกษตรกรและชาวนาโดยมีพ่อค้าเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ของทั้งสองกลุ่มนี้ องค์กรการค้าของรัฐจะช่วยทำหน้าที่รักษาระดับราคาที่ยุติธรรมเพื่อให้ชาวนาเกิดความพอใจและยินยอมจ่ายภาษีแก่รัฐบาล

ผลจากการหันไปสนับสนุนมาตรการการค้าดังกล่าวประกอบกับการได้รับความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียต เวียดนามและประเทศต่างๆ รวมทั้งการปรับปรุงระบบชลประทาน ทำให้การผลิตข้าวเพิ่มสูงขึ้นจากปี ค.ศ. 1979 ลาวสามารถปลูกข้าวได้ 920,000

²⁷ สุรัชย์ ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว, 2542, หน้า 158.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 168.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 164.

ตัน และมีปริมาณเพิ่มขึ้นอีกในปี ค.ศ. 1980 โดยสามารถผลิตข้าวได้ประมาณ 1,053,000 ตัน ทำให้ลาวมีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคอย่างมาก³⁰ ในขณะที่เดียวกันเศรษฐกิจเริ่มคึกคักเพราะการค้าภายใน ประเทศและการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น

ตารางที่ 2.3 ปริมาณการผลิตข้าวของลาว ในช่วงค.ศ. 1975-1980

(หน่วย: พันตัน)

ปี	1975	1976	1977	1978	1979	1980
พันตัน	910	858	530	830	920	1053

ที่มา: ข้อมูลปริมาณการผลิตข้าวใน ค.ศ. 1975-1977 จาก สุธชัย ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว, หน้า 184; ข้อมูลปริมาณการผลิตข้าว ค.ศ. 1978-1980 จาก สุนศ โภทิสาน, ประวัติศาสตร์ลาว (จากโบราณถึงปัจจุบัน), หน้า 1094-1095

ตารางที่ 2.4 มูลค่าสินค้าเข้าและสินค้าออก ในช่วงค.ศ. 1975-1980

(หน่วย: ล้านเหรียญสหรัฐฯ)

ปี	1975	1976	1977	1978	1979	1980
สินค้าเข้า	30.0	42.0	59.1	76.3	94.3	130.1
สินค้าออก	4.2	7.5	9.6	11.8	35.2	30.5
อัตราการชำระหนี้	8.9%	13%	16%	17%	7%	5%

ที่มา: สุธชัย ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว, 2542, หน้า 184

สินค้าส่งออกที่สำคัญของลาวได้แก่ สินค้าประเภทอาหาร เครื่องจักรยานยนต์ต่าง ๆ ยานพาหนะ น้ำมันปิโตรเลียม ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้า และเครื่องใช้ประเภทโลหะต่างๆ ซึ่งมีมูลค่าสูงกว่าสินค้าส่งออกของลาว ลาวจึงขาดดุลการค้าเป็นมูลค่าสูงในแต่ละปีและต้องอาศัยความช่วยเหลือจากต่างประเทศทั้งในรูปของสินค้า การบริการ เงินให้เปล่าและเงินกู้³¹

อย่างไรก็ตาม เมื่อมองโดยภาพรวมแล้วการพัฒนาเศรษฐกิจของลาวตามแผนการ 3 ปี แห่งรัฐ (ค.ศ. 1978-1980) ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะปัญหาภายในประเทศดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ประกอบกับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจของลาวยังได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอก จากกรณีความขัดแย้งระหว่างกัมพูชากับเวียดนาม รวมไปถึงความขัดแย้งระหว่างจีนกับเวียดนามด้วย ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับจีนและลาวกับไทยเลวร้ายลงอย่างมาก

³⁰ สุนศ โภทิสาน, ประวัติศาสตร์ลาว (จากโบราณถึงปัจจุบัน), หน้า 1094-1095.

³¹ สุธชัย ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว, 2542, หน้า 185.

ที่สำคัญประเทศจีน รวมทั้งประเทศตะวันตกลดความช่วยเหลือแก่ลาว ขณะที่ไทยซึ่งเป็นคู่ค้าที่สำคัญของลาวก็ใช้ข้ออ้างเรื่องความขัดแย้งตามพรมแดนทำการปิดพรมแดน เพื่อเป็นการปิดล้อมเศรษฐกิจของลาว ซึ่งส่งผลให้ลาวได้รับความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น³²

ด้วยปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวรัฐบาลลาวจึงได้วางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ 5 ปี ขึ้นมาครั้งแรกในเดือนมกราคม ค.ศ. 1981 ซึ่งในที่ประชุมใหญ่ครั้งที่ 3 ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวก็ได้รับรองแนวทางอันเป็นพื้นฐานหน้าที่ และจุดประสงค์ของแผนการขยายเศรษฐกิจและสังคม ระหว่างปี ค.ศ. 1981-1985 นั่นคือให้ผลิตเสบียงอาหารด้วยตนเองและให้มีสำรองไว้รวมทั้งเป็นสินค้าส่งออกที่มีคุณค่าจำนวนหนึ่ง เพื่อทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ทางด้านวัตถุและวัฒนธรรมของประชาชนสูงขึ้นเป็นลำดับ³³

ผลจากการดำเนินการตามแผนงานแห่งชาติ 5 ปี ปรากฏว่าในปีแรก (ค.ศ. 1981) สามารถผลิตข้าวได้ 1,154,000 ตัน นับว่าเป็นปีที่สองที่ชาวนาลาวสามารถผลิตข้าวได้สูงเป็นประวัติการณ์ ทำให้คำขวัญ “พึ่งตนเอง ช่วยตนเองทางด้านเสบียงอาหาร” ปรากฏผลเป็นจริง และเป็นปีแรกที่ลาวไม่ได้ใช้เงินตราต่างประเทศไปซื้อข้าวจากต่างประเทศเข้ามา³⁴ การที่ลาวสามารถผลิตข้าวเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากสภาพอากาศดี มีการเพิ่มพื้นที่การเพาะปลูกอีกหนึ่งในสาม พื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าตัว และมีการใช้เครื่องจักรเพิ่มขึ้นถึง 5 เท่า จึงทำให้ลาวสามารถวางแผนการเพิ่มการผลิตข้าว โดยให้ความสำคัญต่อการเพิ่มพื้นที่ชลประทานและการใช้ปุ๋ยมากขึ้นในอนาคต เพาะเกษตรกรรมคือหัวใจหลักของประเทศลาว ซึ่งเห็นได้จากด้านการเกษตรสามารถสร้างรายได้ถึงร้อยละ 76 ของรายได้แห่งชาติใน ค.ศ. 1983 แม้ว่าใน ค.ศ. 1982 ผลผลิตข้าวจะได้ 1,092,400 ตัน เนื่องจากสภาพอากาศไม่ดี ประกอบกับศัตรูทั้งภายในและภายนอกก่อความไม่สงบ ในขณะที่เดียวกันใน ค.ศ. 1983 การผลิตข้าวยิ่งตกต่ำลงไปอีกเพราะอากาศทางเหนือหนาวจัดและเกิดภัยแล้งทั่วประเทศ ทำให้ผลผลิตข้าวได้เพียง 1,001,400 ตัน เป็นเหตุทำให้ลาวจำเป็นต้องซื้อข้าวมาจากต่างประเทศในบางส่วน ส่วนการผลิตข้าวใน ค.ศ. 1984 และ ค.ศ. 1985 สามารถผลิตได้ถึง 1,321,196 ตัน และ 1,400,000 ตันตามลำดับ ในขณะที่เดียวกันก็ได้จัดตั้งสหกรณ์การเกษตรขึ้นใหม่ ซึ่งจำนวนสหกรณ์การเกษตรได้เพิ่มขึ้นจาก 1,969 แห่ง ใน ค.ศ. 1981 มาเป็น 3,420 แห่ง ใน ค.ศ. 1985³⁵

³² ดูรายละเอียดใน Grant Evans, *Agrarian Change in Communist Lao*, 18-24.

³³ สุนต โพธิสาน, *ประวัติศาสตร์ลาว (จากโบราณถึงปัจจุบัน)*, หน้า 1099-1100.

³⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1100.

³⁵ สุนต โพธิสาน, *ประวัติศาสตร์ลาว (จากโบราณถึงปัจจุบัน)*, หน้า 1101-1102.

ตารางที่ 2.5 สถิติการเพิ่มขึ้นของสหกรณ์การเกษตรในลาว

(หน่วย: แห่ง)

ปี	1981	1982*	1983	1984	1985
แห่ง	1.969	1.943	2.113	2.516	3.420

ที่มา: สุนด์ โททิสาน, ประวัติศาสตร์ลาว (จากโบราณถึงปัจจุบัน), หน้า 1102

*ปีที่สหกรณ์การเกษตรลดลง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐบาลจะส่งเสริมการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตร โดยอาศัยความสมัครใจ พร้อมทั้งอนุญาตให้ประชาชนหรือภาคเอกชนทำธุรกิจการค้าได้ในขอบเขตที่รัฐบาลกำหนด แต่เศรษฐกิจของลาวก็กระเตื้องขึ้นไม่มาก เพราะแม้ผลผลิตด้านการเกษตรจะเพิ่มสูงขึ้น แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน ส่วนใหญ่ในด้านอุตสาหกรรมการผลิตซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐวิสาหกิจก็ต้องประสบกับภาวะการขาดทุนที่ไร้ประสิทธิภาพ ส่งผลให้รัฐต้องเสียบประมาณจำนวนมหาศาลเพื่อช่วยเหลือรัฐวิสาหกิจเหล่านั้น อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ภาวะการขาดดุลงบประมาณของรัฐเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่การขยายการค้ากับต่างประเทศก็ทำให้ลาวต้องประสบกับภาวะการขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้น เพราะรายได้หลักจากภายนอกยังคงเป็นรายได้จากการขายกระแสไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์จากป่าไม้ แต่ปริมาณการนำเข้าสินค้าที่จำเป็นต่างๆ กลับเพิ่มขึ้น ราคาสินค้าจึงเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ³⁶

ตารางที่ 2.6 ดัชนีบ่งชี้สถานะเศรษฐกิจลาว ในช่วงค.ศ. 1980-1985

(หน่วย: ล้านเหรียญสหรัฐฯ)

รายการ/ปี	1980	1981	1982	1983	1984	1985	หน่วย
มูลค่าส่งออก	28	23	40	41	44	54	ล้านเหรียญ สหรัฐฯ
มูลค่านำเข้า	92	110	132	150	162	193	ล้านเหรียญ สหรัฐฯ
ดุลการค้า	-64	-87	-92	-109	-118	-139	ล้านเหรียญ สหรัฐฯ
ดุลงบประมาณ	-1.029	-967	-2.720	-3.200	-3.437	-9.339	ล้านกีบ
อัตรา แลกเปลี่ยน	10	30	35	35	35	95	กีบ/เหรียญ สหรัฐฯ

³⁶ อนินทร์ พุฒิชิต, ความสัมพันธ์เชิงนโยบายระหว่างการศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจลาวภายใต้ "จินตนาการใหม่" ค.ศ. 1986-2000, หน้า 58-59.

ดัชนีราคา ผู้บริโภค	170	206	296	389	594	982	มี.ย.1979=100
------------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	---------------

ที่มา: Asia Development Bank (ADB), Key Indicator of Developing Asian and Pacific Countries, vol. 28, Economic and Development Resource Centre, 1997, pp. 178-185. อ้างใน อนินทร์ พุฒิชัย, ความสัมพันธ์เชิงนโยบายระหว่างการศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจลาวภายใต้ “จินตนาการใหม่” ค.ศ. 1986-2000, หน้า 59.

จากสภาพดังกล่าวนี้ ถึงแม้ว่าจะได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ 5 ปี ฉบับที่หนึ่ง (ค.ศ. 1981-1985) ลาวก็ยังถูกจัดให้เป็นหนึ่งในประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุดและยากจนที่สุด ดังนั้นในที่ประชุมใหญ่ครั้งที่ 4 ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวเมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 1986 ได้ชี้ให้เห็นว่า การที่เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ-สังคมในประเทศลาวในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา เป็นเพราะพื้นฐานเศรษฐกิจของลาวยังล้าหลังที่สุด ระดับความรู้ของประชาชนลาวก็ยังต่ำมาก รากฐานทางวัตถุและเทคนิควิทยาการก็ยังไม่มื่อะไรมากนัก ข้าราชการและสมาชิกพรรคจำนวนหนึ่งยังไม่มีความรู้เพียงพอในการจัดสรรทางด้านเศรษฐกิจ ยิ่งไปกว่านั้นในขบวนการพัฒนาสังคมนิยมยังได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ยวกันอุปสรรคทั้งภายในและภายนอกประเทศได้ก่อให้เกิดความไม่สงบและส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศมาโดยตลอด ซึ่งเป็นเหตุทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนได้รับผลกระทบตามไปด้วย ปริมาณสินค้าของรัฐและสหกรณ์รวมหมู่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนตามเขตดอยและเขตห่างไกลความเจริญ ในขณะที่ความมั่นคง เสถียรภาพทางการเมือง และความสงบเรียบร้อยมีพัฒนาการที่ดีตามลำดับ³⁷

อย่างไรก็ตาม ปัญหาเศรษฐกิจของลาวที่เกิดขึ้นส่งผลให้พรรคประชาชนปฏิวัติลาวภายใต้การนำของท่านไกสอน พมวิหาน ได้เปลี่ยนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศด้วยการปรับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจจากระบบสังคมนิยมสู่ระบบกลไกตลาด หรือที่เรียกว่านโยบาย “จินตนาการใหม่” ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่สุดในเวลานั้นสำหรับลาว

การปฏิรูปเศรษฐกิจภายใต้นโยบาย “จินตนาการใหม่” นโยบายจินตนาการใหม่ได้ประกาศใช้ในการประชุมสมัชชาใหญ่ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวครั้งที่ 4 ในวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 1986 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการเปลี่ยนผ่านจากการบริหารเศรษฐกิจแบบเก่าหรือแบบสังคมนิยมสู่เศรษฐกิจระบบตลาด อันเป็นผลมาจากภายหลังที่นายกรัฐมนตรีและเลขาธิการพรรคท่านไกสอน พมวิหาน ได้เดินทางไปพบกับกอร์บาเชฟ ที่กรุงมอสโก เมื่อ

³⁷ เอกสารราชการ, กองประชุมใหญ่ครั้งที่ IV ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว 1986, หน้า 13-27.

เดือนสิงหาคม ค.ศ. 1985 โดยได้มีการกล่าวถึงนโยบาย “จินตนาการใหม่” และได้ตอบรับนโยบายของผู้นำโซเวียตใหม่ในทันที³⁸ อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินนโยบายใหม่กับการปรับนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศลาวนั้น ทั้งทิศทางและเป้าหมายในแต่ละย่างก้าวของการปฏิรูปเศรษฐกิจ จะต้องดำเนินให้สอดคล้องกับบริบทแวดล้อมทั้งภายในและต่างประเทศเป็นสำคัญ

จากปัจจัยเหล่านี้ ทำให้ลาวเริ่มการปรับนโยบายในการพัฒนาประเทศตามนโยบายใหม่ แต่ก็กระทำได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากสมาชิกพรรคบางส่วนยังไม่เข้าใจถึงความจำเป็นและผลดีของการปฏิรูปเศรษฐกิจ³⁹ ด้วยเหตุนี้ในการประชุมสมัชชาใหญ่ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวครั้งที่ 4 ที่จัดขึ้นในวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 1986 จึงได้วางทิศทางและหน้าที่ของแผนการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ 5 ปี ครั้งที่ 2 โดยทิศทางและหน้าที่หลักมี 11 ข้อ ดังนี้⁴⁰

1. การแก้ไขปัญหาพืชพันธุ์ธัญญาหาร
2. ขยายวิชาชีพป่าไม้ จำกัดและยุติการถางป่าเพื่อทำไร่
3. ส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมและหัตถกรรม รวมถึงภาคเกษตรกรรมและป่าไม้
4. การแบ่งเขตเศรษฐกิจตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ สร้างแผนพัฒนาชนบทและตัวเมือง และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
5. การขยายการคมนาคม ขนส่ง ไปรษณีย์ และเครือข่ายการสื่อสาร
6. การเปิดกว้างทางการค้า ส่งเสริมการกระจายสินค้าให้ทั่วถึงประชาชน ส่งเสริมการผลิตเพื่อยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน
7. ปรับปรุงและเพิ่มบทบาทของรัฐในการขยายเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์
8. เสริมสร้างและปรับปรุงระบบการเงินให้มีเสถียรภาพ
9. ขยายการศึกษาและยกระดับคุณภาพการศึกษา สร้างข้าราชการ ขยายการสาธารณสุข วัฒนธรรม กีฬา และสวัสดิการสังคม
10. การใช้ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ
11. เปิดกว้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมกับต่างประเทศ

ในขณะเดียวกัน ในด้านนโยบายต่างประเทศก็เปิดกว้างต่อความร่วมมือทั้งกับสหภาพโซเวียต เวียดนาม กัมพูชา และบรรดาประเทศสังคมนิยมอื่นๆ ตลอดจนรวมถึงความร่วมมือกับนานาประเทศ แต่สิ่งสำคัญยิ่งในขณะนั้นคือ ลาวมีความปรารถนาที่จะเห็นความสัมพันธ์ระหว่าง

³⁸ สุรัชย์ สิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว, 2542, หน้า 202.

³⁹ อนินทร์ พุฒิชิต, ความสัมพันธ์เชิงนโยบายระหว่างการศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจลาวภายใต้ “จินตนาการใหม่” ค.ศ. 1986-2000, หน้า 66.

⁴⁰ เอกสารราชการ, การประชุมใหญ่ครั้งที่ IV ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว 1986, หน้า 253-254.

โซเวียตกับจีน ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ และมีความปรารถนาในการกระทำที่จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับจีนคืนสู่สภาพปกติ นอกจากนี้ลาวยังได้กำหนดนโยบายและมาตรการต่างๆ เพื่อรองรับการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศใหม่ด้วย

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการดำเนินนโยบายการปฏิวัติได้ประมาณหนึ่งปีก็ทำให้สมาชิกพรรคและข้าราชการทราบและเข้าใจต่อนโยบายจินตนาการใหม่มากขึ้น ดังนั้นในการประชุมครบคณะครั้งที่ 5 ของคณะบริหารงานศูนย์กลางพรรค (สมัยที่ 4) เมื่อวันที่ 29 มกราคม ค.ศ. 1988 ที่ประชุมได้แสดงจุดยืนในการปรับการปฏิรูปตามแนวทางใหม่ โดยให้เหตุผล 4 ประการ อันมีผลมาจากเหตุการณ์ระหว่างประเทศ ดังนี้⁴¹

ประการแรก การปฏิรูปอย่างเข้มข้นภายใต้นโยบายใหม่ “จินตนาการใหม่” ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาเป็นไปได้ในทิศทางที่ดีขึ้น

ประการที่สอง การดำเนินนโยบาย “ปฏิรูปและเปิดประเทศ” ทางด้านเศรษฐกิจในช่วง ค.ศ. 1978-1986 ทำให้จีนมีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว

ประการที่สาม บรรดาประเทศสังคมนิยมทั้งสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออกได้เริ่มปรับความสัมพันธ์กับจีนใหม่

ประการสุดท้าย การประชุมใหญ่เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน ค.ศ. 1987 ของพรรคคอมมิวนิสต์จีน โดยสรุปแล้วมีผลดีต่อลาว โดยเฉพาะนโยบายของจีนเกี่ยวกับประเด็นสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ เป็นต้น

ในการประชุมครั้งนี้ นอกจากมีการลงมติอันนำไปสู่มาตรการต่างๆ ที่เป็นรูปธรรมในการปรับเปลี่ยนนโยบาย และวิธีการบริหารเศรษฐกิจจากแบบสังคมนิยมสู่เศรษฐกิจระบบตลาดแล้ว สิ่งที่สำคัญคือรัฐบาลได้ออกกฎหมายว่าด้วยการลงทุนในลาว ซึ่งท่านไกสอน พมวิหาน เป็นผู้กำกับดูแลคณะกรรมการคุ้มครองทุนต่างประเทศแห่งชาติ⁴² นอกจากนี้ภายใต้นโยบายใหม่หรือกลไกเศรษฐกิจใหม่ ที่ประชุมยังได้กล่าวถึงการปรับเปลี่ยนนโยบายด้านการค้าต่างประเทศอีกด้วย⁴³

⁴¹ เอกสารราชการ, กองประชุมครบคณะครั้งที่ 5 ของคณะบริหารงานศูนย์กลางพรรค (สมัยที่ IV) 1988, หน้า 14-30.

⁴² ไกสอน พมวิหาร, ลูกของประชาชน (เวียงจันทน์: คณะกรรมการวิทยาศาสตร์ สังคมแห่งชาติลาว, 1991), หน้า 228.

⁴³ เอกสารราชการ, กองประชุมครบคณะครั้งที่ 5 ของคณะบริหารงานศูนย์กลางพรรค (สมัยที่ IV) 1988, หน้า 32-34.

จากการปรับจินตนาการใหม่ดังกล่าว ได้นำไปสู่การปรับจินตนาการด้านเศรษฐกิจ การกำหนดยุทธศาสตร์การขยายเศรษฐกิจของประเทศ และยุทธศาสตร์ความสัมพันธ์กับต่างประเทศเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือและความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจกับสากลทั้งกับประเทศสังคมนิยมและประเทศทุนนิยมโดยไม่แบ่งแยกระบอบการเมืองที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2.7 ความแตกต่างระหว่างกลไกเศรษฐกิจเก่าและกลไกเศรษฐกิจใหม่

กลไกเศรษฐกิจเก่า	กลไกเศรษฐกิจใหม่
<ul style="list-style-type: none"> - กลไกรวมศูนย์อำนาจบริหารและถือฤกษ์ - ใช้คำสั่งบริหารเป็นหลักเพื่อบริหารเศรษฐกิจ - ความสัมพันธ์สินค้า-เงินตรา ถูกจำกัดโดยรูปแบบการแลกเปลี่ยนสินค้ากับสินค้า - ให้ความสำคัญกับกรรมสิทธิ์ของรัฐ และกรรมสิทธิ์ของสหกรณ์มากเกินไป - ผู้ใช้แรงงานไม่มีแรงกระตุ้นทางเศรษฐกิจ จึงไม่มีการแข่งขัน 	<ul style="list-style-type: none"> - กลไกรวมศูนย์ประชาธิปไตย และเป็นกลไกการตลาดที่มีการใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจ เช่น นโยบายทางการเงิน การคลัง วิชาธุรกิจต่าง ๆ มีความเป็นอิสระในการดำเนินงานของตน - เปิดกว้างการค้าทั้งภายในและต่างประเทศ โดยใช้กลไกราคา ให้ความสำคัญกับทุกรูปแบบกรรมสิทธิ์ที่มีอยู่ภายในประเทศ - มีการแข่งขันระหว่างผู้ใช้แรงงาน จึงทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นเร็ว

ที่มา: เอกสารของการประชุมครบคณะครั้งที่ 5 ของคณะบริหารงานศูนย์กลางพรรค (สมัยที่ IV) เวียงจันทน์, 1988, หน้า 134-148. อ้างถึงใน ศรีสุพรรณ อุดมประเสริฐ, การปฏิรูปเศรษฐกิจในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 59.

สรุปได้ว่า การปรับจินตนาการใหม่เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดนับแต่ ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา ซึ่งได้นำไปสู่การปรับจินตนาการด้านเศรษฐกิจ และการปรับจินตนาการด้านการต่างประเทศเป็นสำคัญ และที่สำคัญลาวมองว่าการปรับจินตนาการดังกล่าวจะช่วยให้เศรษฐกิจลาวดีขึ้นได้อย่างแท้จริง ซึ่งจุดนี้เองที่เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเปิดนโยบายต่างประเทศและเป็นตัวนำในการปรับความสัมพันธ์ทางการทูตกับนานาประเทศทั่วโลก

2.4 สถานการณ์ในไทย

สถานการณ์การในไทยช่วง ค.ศ. 1975-1991 มีความเปลี่ยนแปลงไปตามทัศนะของผู้ผู้นำในแต่ละยุค ซึ่งช่วงดังกล่าวอยู่ในการบริหารประเทศของผู้นำทั้ง 6 คน เป็นที่แน่นอนแล้วว่า

นโยบายต่างประเทศของตัวผู้นำแต่ละคนนี้อาจมีความแตกต่างกันไป เมื่อใดที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ก็จะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน และถ้าหากผู้นำคนใดเห็นว่าคอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ ก็จะดำเนินนโยบายที่แข็งกร้าวต่อประเทศอินโดจีนรวมทั้งลาวด้วย แต่ในทางตรงข้ามถ้าผู้นำในรัฐบาลใดให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจมากกว่า ก็จะเน้นนโยบายส่งเสริมการค้าการลงทุนระหว่างกันมากขึ้น ความขัดแย้งต่างๆจึงไม่ค่อยปรากฏให้เห็นเด่นชัด ดังนั้นในช่วงดังกล่าวความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทย ก็จะมีทั้งในลักษณะที่แน่นแฟ้นขึ้นและเสื่อมทรามลง

2.4.1 สภาพการเมือง

ยุคของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช (ค.ศ.1975-1976) ภายหลังจากที่ รัฐบาลของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เข้ารับหน้าที่บริหารประเทศแทนเมื่อวันที่ 14 มีนาคม ค.ศ. 1975 ซึ่งเป็นระยะที่ใกล้เคียงกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนามและกัมพูชาใกล้จะยึดอำนาจได้สำเร็จ ส่วนในลาวก็เกิดขบวนการประท้วงของประชาชน เพื่อต่อต้านรัฐบาล ภายใต้สภาพที่เปลี่ยนไปของประเทศอินโดจีน ไทยได้ปรับนโยบายเพื่อรับกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

ไทยได้กำหนดนโยบายต่างประเทศโดยเน้นไปที่การสร้างความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจ และมีความสัมพันธ์เป็นปกติกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยคำนึงถึงสถานการณ์ในภูมิภาคนี้ที่สำคัญ เน้นการเจรจาอย่างฉันท์มิตร รัฐบาลจะกระชับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านและสนับสนุนความร่วมมือกับกลุ่มประเทศอาเซียน พร้อมกับพยายามหาช่องทางในการติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามเหนือ⁴⁴

ส่วนนโยบายต่อลาวนั้น กลุ่มพลังทางการเมืองต่างๆ ในไทยเรียกร้องให้ทางการไทยสานต่อจากนโยบายของรัฐบาลชุดก่อนที่ได้ดำเนินไว้แล้ว โดยเฉพาะนโยบายการถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศ รวมทั้งการยกเลิกฐานทัพอเมริกันในประเทศไทย ในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำลาวเป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยก็ยังไม่สู้ดีนัก เพราะยังมีความหวาดระแวงต่อกัน ส่งผลให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับแนวเขตแดนในแม่น้ำโขงจนเกิดความตึงเครียดระหว่างกันหลายครั้ง⁴⁵ และในแต่ละครั้งที่ทั้ง

⁴⁴ สละ ลิขิตกุล, คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกษ ชีวิตและงาน (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศึกษาสัมพันธ์, 2521), หน้า 39-65.

⁴⁵ สุรชัย สิริไกร, สาเหตุการกระทบกระทั่งตามพรมแดนไทย-ลาว: 1975-1981 (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 57.

สองประเทศมีปัญหากันทางการไทยก็จะปิดพรมแดนเพื่อเป็นการกดดันลาวทางด้านเศรษฐกิจ และเมื่อมีการเจรจาตกลงกันแล้ว ทางของไทยจึงจะเปิดพรมแดนแต่ก็อยู่ในลักษณะจำกัด

ในขณะเดียวกัน ไทยเองก็เกิดความขัดแย้งทางการเมืองภายในขึ้น จนส่งผลให้รัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ต้องประกาศยุบสภาในเดือน มกราคม ค.ศ. 1976 หลังจากนั้นผู้ที่ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ของไทยก็คือ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ซึ่งมีแนวนโยบายสานต่อจากนโยบายเดิมของรัฐบาลชุดก่อน และได้ดำเนินการถอนทหารสหรัฐฯ ออกจากประเทศเป็นผลสำเร็จในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1976 แต่รัฐบาลชุดดังกล่าวบริหารประเทศได้เพียง 9 เดือน ก็ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศขึ้นอีกในวันที่ 6 ตุลาคม ค.ศ. 1976 และรัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ก็ได้เข้ามาบริหารประเทศ

ยุคธานินทร์ กรัยวิเชียร (ค.ศ. 1976-1977) การก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไทยของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นเหตุให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเพื่อนบ้านอินโดจีนที่มีอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ได้รับผลกระทบกระเทือนไปด้วย เนื่องจากเป็นการฟื้นคืนของระบอบเผด็จการ การต่อต้านคอมมิวนิสต์ถูกปลุกระดมไปทั่วประเทศ นักศึกษาและประชาชนจำนวนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม บางส่วนหนีเข้าป่า บางส่วนก็หลบหนีเข้าไปในประเทศกัมพูชาและลาว

นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงนี้ ไม่ได้เน้นให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้านคอมมิวนิสต์เท่าใดนัก เน้นแต่จะสร้างความมั่นคงภายในประเทศเท่านั้น และยังได้เพิ่มความสัมพันธ์กับบรรดาประเทศที่มีอุดมการณ์และความคิดเห็นทางการเมืองที่ใกล้เคียงกัน หรือกลุ่มประเทศที่มีเสรีประชาธิปไตยที่อยู่ใกล้เคียงกัน นั่นคือกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN) ซึ่งมีผลประโยชน์ร่วมกัน (common interest) โดยถ้ากลุ่มประเทศเสรีประชาธิปไตยสามารถเกาะกลุ่มกันได้เหนียวแน่น จะเป็นหลักประกันความมั่นคงปลอดภัยของตนจากคอมมิวนิสต์ไว้ได้

ส่วนลาวนั้นเนื่องจากเป็นเพียงการขึ้นครองอำนาจในระยะสั้น การเกิดการปะทะกันทางด้านชายแดนก็ยังคงมีอยู่เช่นเดิม การปิดชายแดน การห้ามส่งสินค้ามายังลาวของรัฐบาลไทยก็ยังคงมีอยู่ มิหนำซ้ำทั้งสองประเทศยังกล่าวตอบโต้กันผ่านทางสื่อเป็นประจำ พัฒนาการที่ดีเริ่มปรากฏให้เห็นเมื่อนายวงศ์ พลนิกร ปลัดกระทรวงการต่างประเทศของไทยพร้อมคณะได้เดินทางไปเยือนลาว เพื่อเจรจาเกี่ยวกับเรื่องสายการบินระหว่างลาว-ไทย ปัญหาชายแดน และ

การฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองด้วย⁴⁶ แต่อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยก็ได้รับการปรับปรุงดีขึ้นหลังจากวันที่ 20 ตุลาคม ค.ศ. 1977 เมื่อพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้ทำการยึดอำนาจจากรัฐบาลธานินทร์ กรัยวิเชียร

ยุคพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (ค.ศ. 1977-1980) รัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ก่อนข้างมีเสถียรภาพทางการเมืองพอสมควรอันเนื่องมาจากมีนโยบายผ่อนปรนภายใน เช่น การออกพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดเนื่องในการชุมนุมภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ระหว่างวันที่ 4-6 ตุลาคม ค.ศ. 1976 (ซึ่งได้รับการลงโทษอย่างรุนแรงจากรัฐบาลชุดก่อน) รัฐบาลชุดนี้นอกจากจะมีเสถียรภาพทางการเมืองแล้ว ยังสามารถดำเนินนโยบายได้อย่างอิสระ โดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวกับการต่างประเทศ และได้ใช้ความสำเร็จทางการทูตในการสร้างเสถียรภาพให้แก่รัฐบาลด้วย⁴⁷

การดำเนินนโยบายต่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านของรัฐบาลชุดนี้ มีการปรับความสัมพันธ์กับประเทศอินโดจีนมากยิ่งขึ้น มีการพบปะเจรจากับเวียดนาม จนนำไปสู่การลงนามในแถลงการณ์ร่วมของทั้งสองประเทศเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1977 ซึ่งได้กล่าวถึงเรื่องการเตรียมตัวจัดตั้งสถานเอกอัครราชทูต ปัญญาวนอพยพ และการเจรจาเปิดเส้นทางบินผ่านเวียดนาม⁴⁸

ในส่วนของลาว ดังได้กล่าวมาแล้วว่ารัฐบาลไทยชุดนี้ได้ปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศอินโดจีนมากขึ้น ความสัมพันธ์ทั้งลาวและไทยได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นลำดับ มีการเยือนระหว่างผู้นำระดับสูงอยู่เสมอ ดังเห็นได้ในระหว่างวันที่ 22-25 มีนาคม ค.ศ. 1978 ตามคำเชิญของรัฐบาลไทย ท่านพูน สีปะเส็ด รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศลาวในขณะนั้น ได้เดินทางมาเยือนไทย โดยทั้งสองฝ่ายได้ออกแถลงการณ์ร่วมลาว-ไทย เมื่อวันที่ 25 มีนาคม ค.ศ. 1978 เป็นผลให้มีการเปิดจุดผ่านแดนหมุกดาหาร- สหวันนะเขตเพิ่มอีก 1 แห่ง การขยายการค้า และความเห็นร่วมกันที่จะให้แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำแห่งสันติภาพ⁴⁹ แต่อย่างไรก็ตามเหตุการณ์การยิงปะทะกันตามลำน้ำโขงของลาวและไทยในวันที่ 22 ธันวาคม ค.ศ. 1978 ได้ส่งผลให้กำหนดการเยือนลาวของพลเอกเกรียงศักดิ์ได้ถูกเลื่อนออกไปจนกระทั่งถึงวันที่ 4-6 มกราคม ค.ศ. 1979 พลเอกเกรียงศักดิ์จึงได้เดินทางมาเยือนลาวอย่าง

⁴⁶ สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ 2 ฉบับที่ 7, 17 กุมภาพันธ์ 2520, หน้า 170.

⁴⁷ Ansil Ramsay. "Thailand 1979: A Government in Trouble." *Asian Survey* (February 1980), 120.

⁴⁸ สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ 2 ฉบับที่ 49, หน้า 1363-1364.

⁴⁹ แถลงการณ์ร่วมระหว่าง สปป. ลาว กับราชอาณาจักรไทย ฉบับวันที่ 25 มีนาคม ค.ศ. 1978.

เป็นทางการ และได้ออกแถลงการณ์ร่วมลาว-ไทย เมื่อวันที่ 6 มกราคม ค.ศ. 1979⁵⁰ โดยได้ย้ำเจตนารมณ์ของแถลงการณ์ร่วม เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม ค.ศ. 1976 และวันที่ 25 มีนาคม ค.ศ. 1978 โดยได้เน้นถึงการแก้ปัญหาเรื่องการเดินเรือในแม่น้ำโขงโดยสันติวิธี

ยุคพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (ค.ศ. 1980-1988) เมื่อพลเอกเกรียงศักดิ์ ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเนื่องจากไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาภายในประเทศได้ เป็นต้นเศรษฐกิจใน ค.ศ. 1979 พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ผู้บัญชาการกองทัพและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงได้ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและจัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้นบริหารประเทศในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1980

ในด้านนโยบายต่างประเทศ ยังคงให้ความสำคัญกับความมั่นคงของประเทศตามเดิม เน้นที่ความสัมพันธ์กับบรรดาประเทศมหาอำนาจตะวันตกและประเทศโลกเสรีมากกว่า โดยได้ให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯ ในการต่อต้านสหภาพโซเวียตอีกครั้ง⁵¹

กรณีของกัมพูชา ไทยได้ร่วมมือกับอาเซียนเพื่อบีบบังคับให้เวียดนามถอนทหารออกไปจากกัมพูชา และได้สนับสนุนให้จีนทำสงครามกับเวียดนาม โดยอ้างว่าเป็นสงครามสังคมนิยมเวียดนามกรณีที่ใช้กำลังทางทหารเพื่อโค่นล้มระบอบพอลพต และสนับสนุนเอง สัมรินแทน

ในขณะที่ไทยให้ความสำคัญกับบรรดาประเทศมหาอำนาจและประเทศโลกเสรีนั้น ความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านเช่นเวียดนามและลาวก็ยิ่งเพิ่มความรุนแรงขึ้น ในระยะนี้ลาวและไทยได้เกิดกรณีพิพาททางด้านพรมแดนครั้งใหญ่ถึง 2 ครั้ง คือ กรณีสามหมูบ้านใน ค.ศ. 1984 และกรณีบ้านร่มเกล้าใน ค.ศ. 1987 อย่างไรก็ตามปัญหาต่างๆ เหล่านี้ก็ได้คลี่คลายขึ้น หลังจากการก้าวขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในปลายปี ค.ศ. 1988

ยุคพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (ค.ศ. 1988-1991) การก้าวขึ้นมาเป็นหัวหน้าประเทศของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในปลายปี ค.ศ. 1988 นั้น ได้แสดงออกถึงแนวนโยบายที่ลดการใช้กำลังทางทหาร มาสู่การส่งเสริมทางการค้าและการลงทุนที่เปิดรับประเทศเพื่อน

⁵⁰ แถลงการณ์ร่วมระหว่าง สปป. ลาว กับราชอาณาจักรไทย ฉบับวันที่ 22 ธันวาคม ค.ศ. 1979.

⁵¹ จุลชีพ ชินวรรณ, “นโยบายต่างประเทศไทยในช่วงสงครามเย็น” ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศไทย จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, ชัยโชค จุลสิริวงศ์, บรรณาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2536), หน้า 132.

บ้านมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะกับสามประเทศอินโดจีน คือ ลาว เวียดนาม และกัมพูชา พลเอกชาติชายนั้นได้ว่าเป็นนักการเมือง นักธุรกิจ อีกทั้งมีประสบการณ์ด้านการต่างประเทศเป็นอย่างมาก จึงให้ความสนใจและต้องการมีบทบาทด้านการต่างประเทศ⁵² สำหรับประเทศเพื่อนบ้าน นโยบาย “เปลี่ยนอินโดจีนจากสนามรบเป็นสนามการค้า” นับว่าเป็นนโยบายแรก และเป็นนโยบายพื้นฐานของรัฐบาลไทยที่ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของลาว-ไทยได้รับการพัฒนา มาโดยตลอด

นโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า ได้เกิดขึ้นเมื่อพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้แถลงต่อรัฐสภาของไทยเมื่อครั้งขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไทยในปลาย ค.ศ. 1988 โดยแนวนโยบายดังกล่าวจะเน้นในการให้ความสำคัญและเพิ่มความร่วมมือกับประเทศในอินโดจีนมากขึ้นซึ่งนับตั้งแต่ลาวได้เปลี่ยนระบอบการปกครองในปลาย ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา ไม่มีรัฐบาลชุดใดของไทยจะดำเนินนโยบายในลักษณะเช่นนี้มาก่อน นโยบายดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการพลิกประวัติศาสตร์ทางด้านนโยบายต่างประเทศไทยที่มีต่อประเทศอินโดจีน นับแต่ประเทศเหล่านั้นได้เปลี่ยนการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์ ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับบรรดาประเทศอินโดจีน นอกจากนี้ยังส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทย ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นทีละก้าวๆ ในช่วงนี้ความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยในกรณีความขัดแย้งต่างๆได้รับการแก้ไขและดีขึ้นเป็นลำดับ จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนท่าทีของไทยในการดำเนินนโยบายให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน ภายหลังจากที่ได้ชะลอตัวลงในนับตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา

2.4.2 สภาพเศรษฐกิจ

นับแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา เมื่อภาวะทางเศรษฐกิจเริ่มคลี่คลายเข้าสู่ภาวะปกติ รัฐบาลก็ได้ดำเนินมาตรการหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นมาตรการด้านการค้า การคลังและการเงิน เพื่อกระตุ้นการขยายตัวของธุรกิจและการลงทุน ผลจากการดำเนินมาตรการต่างๆ ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยในปี ค.ศ. 1976 ขยายตัวสูงขึ้นถึงร้อยละ 9.3 และถึงแม้ว่าจะมีการอ่อนตัวไปบ้างเป็นร้อยละ 7.3 ในปี ค.ศ. 1977 แต่ก็ปรับพุ่งขึ้นมาสูงถึงร้อยละ 11.7 ในปี ค.ศ. 1978 นอกจากนี้เศรษฐกิจของไทยในช่วงดังกล่าวจะขยายตัวในอัตราที่สูงมากแล้วก็ตาม การส่งออกของไทยก็ขยายตัวขึ้นมาร้อยละ 17 อันเป็นผลมาจากการขยายตัวของสินค้าส่งออก และตลาดส่งออกอุตสาหกรรมเบาอัน ได้แก่ วิทยุทรานซิสเตอร์ สิ่งทอ อัญมณี และสับประรดกระป๋อง ต่างก็มีการ

⁵² จุลชีพ ชินวรรณโณ, นโยบายต่างประเทศของไทยในทศวรรษที่ 1980 การย้อนพินิจ (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535), หน้า 27.

ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เดียวกันรายได้จากการท่องเที่ยวก็มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วเช่นกันโดยพุ่งสูงถึงร้อยละ 60 และยังมีรายได้จากคนงานไทยที่ไปทำงานในตะวันออกกลางก็มีอัตราเติบโตเช่นกัน แต่ในขณะที่การส่งออกมีการขยายตัวสูง การนำเข้ากลับทวีสูงขึ้นเช่นกัน และทำให้การขาดดุลการค้ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นด้วย⁵³

ตาราง 2.8 อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยในช่วงค.ศ. 1970-1979

1970-1975	1976	1977	1978	1979
6.4	9.3	7.3	11.7	6.7

ที่มา: แหล่งข้อมูลจากสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, อ้างใน: สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. การพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองไทย, หน้า 55.

ช่วงท้ายทศวรรษ 1970 และเมื่อก้าวเข้าสู่ทศวรรษ 1980 เศรษฐกิจไทยกำลังก้าวเข้าสู่ยุควิกฤตเป็นครั้งแรกในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา อันเป็นผลมาจากการเกิดวิกฤตการณ์น้ำมันโลกครั้งที่ 2 ซึ่งได้สร้างปัญหาเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องเงินเพื่อการขาดดุลงบประมาณ ปัญหาหนี้ต่างประเทศ ตลอดจนการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด และปัญหาเงินทุนสำรองระหว่างประเทศร่อยหรอลง จนในที่สุดต้องนำไปสู่การลดค่าเงินบาท⁵⁴

นับจากมีข้อตกลงพลาซ่า (Plaza Accord) ในปี ค.ศ. 1985 ซึ่งส่งผลให้ประเทศญี่ปุ่นและประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชียอันประกอบด้วยฮ่องกง ไต้หวัน เกาหลี และสิงคโปร์ ต้องมีการปรับค่าเงินของตนให้สูงขึ้น ส่งผลให้บรรดาประเทศเหล่านี้ต้องย้ายฐานการผลิตมาสู่ประเทศที่มีต้นทุนแรงงานต่ำเพื่อชดเชยกับค่าเงินที่สูงขึ้น ซึ่งประเทศไทยได้กลายเป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกของบรรดาประเทศดังกล่าว ทำให้เศรษฐกิจของไทยได้รับแรงผลักดันจากการลงทุนของต่างประเทศ การขยายตัวของการส่งออกและการเติบโตของเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ได้ทำให้อัตราการเติบโตของเศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 10 ระหว่างช่วงปี ค.ศ. 1986-1990 และยังคงดำเนินต่อเนื่องถึงปี ค.ศ. 1995 ด้วยอัตราการเติบโตสูงกว่ร้อยละ 7.5 ต่อปี ในขณะที่เดียวกันการส่งออกขยายตัวสูงถึงร้อยละ 26 ต่อปี⁵⁵

⁵³ สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, การพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองไทย (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2547), หน้า 51.

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 65.

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 105.

นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วโดยในช่วงปี ค.ศ. 1987 และ ค.ศ. 1988 นั้น เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวโดยเฉลี่ยถึงร้อยละ 9.2 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี ค.ศ. 1989 นั้น เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวกว่าร้อยละ 10 ซึ่งนับได้ว่าเป็นขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สูงสุดเป็นประวัติการณ์⁵⁶

2.5 ความร่วมมือระหว่างลาว-ไทย

ถึงแม้ความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทย ภายหลังจากปี ค.ศ. 1975 จะไม่ค่อยสู้ดีนักก็ตาม แต่รัฐบาลทั้งสองประเทศก็ได้พยายามที่จะปรับความสัมพันธ์ระหว่างกันมาโดยตลอด โดยเห็นได้จากที่มีกรณีพิพาทหลายครั้ง รัฐบาลไทยได้สั่งปิดพรมแดนลาว-ไทยเพื่อเป็นการปิดล้อมลาวทางด้านเศรษฐกิจ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยทางการค้าตามแนวพรมแดนก็ยังเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะตัดขาดออกจากกันได้ รวมทั้งความร่วมมือทางด้านวิชาการที่ไทยเคยมีต่อลาวก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ยังคงดำเนินอยู่เช่นเดิม

ความร่วมมือระหว่างลาว-ไทย ในช่วง ค.ศ. 1975-1988

จากการที่ลาวและไทยมีระบอบการเมืองที่แตกต่างกันนั้นไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ทางการค้าของสองประเทศเท่าใดนัก ปริมาณและมูลค่าทางการค้าระหว่างลาว-ไทยแม้จะปรับเปลี่ยนไปตามสภาพความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศทั้งสอง แต่ก็มิได้ตัดขาดออกจากกัน กล่าวคือ เมื่อใดที่ความสัมพันธ์ทางการเมืองราบรื่น การค้าก็จะมีปริมาณและมูลค่าสูง และเมื่อใดก็ตามหากความสัมพันธ์ไม่ราบรื่นมูลค่าและปริมาณการค้าก็จะลดต่ำลง แต่โดยส่วนมากแล้วไทยเป็นผู้ได้ดุลการค้ามาโดยตลอด โดยเฉพาะในช่วงสามปีหลังจากที่ลาวดำเนินนโยบายจิตนาการใหม่ในปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา การค้าระหว่างลาว-ไทยได้เพิ่มสูงขึ้นกว่าในปีก่อนๆ อย่างเห็นได้ชัด (ดูตาราง ที่ 2.9)

⁵⁶ Narongchai Akrasarane and Atchana Wattananukit, "Changing Structure and Rising Dynamism in the Thai Economy" Southeast Asian Affairs 1990, (Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 1990), p. 362-364.

ตาราง 2.9 สถิติการค้าไทย-ลาว ในช่วงค.ศ. 1975-1990

มูลค่า: ล้านบาท

ปี	สินค้าส่งออก	สินค้านำเข้า	มูลค่าการค้า	ดุลการค้า
1975	254.3	102.3	356.6	152.0
1976	376.1	46.7	422.8	329.4
1977	291.2	48.3	339.5	242.9
1978	360.4	56.4	416.8	304.0
1979	648.5	53.9	702.4	594.6
1980	910.5	37.2	947.7	873.3
1981	586.2	17.5	603.7	568.52
1982	969.0	33.43	1,002.43	935.57
1983	763.13	27.24	790.37	735.89
1984	396.34	26.06	422.40	370.28
1985	488.85	34.54	532.39	454.31
1986	601.64	35.43	637.07	566.23
1987	1,045.40	152.38	1,197.83	893.02
1988	1,300.68	567.98	1,868.66	732. 7
1989	1,642.53	1,286.0	2,928.53	356.53
1990	1,683.19	1,134.26	2,817.45	548.93

ที่มา: กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, อังนิน สุรชัย ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว (ฉบับปรับปรุง), ตุลาคม 2548, หน้า 189.

นับตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการของลาว-ไทยนั้นไม่ได้เพิ่มจำนวนขึ้น เป็นเพียงการสืบทอดนโยบายจากช่วงก่อนเท่านั้น ใน ค.ศ. 1975 มีนักศึกษาลาวศึกษาอยู่ในไทยเป็นจำนวนถึง 114 คน โดยศึกษาในสาขาเกษตรศาสตร์ 38 คน สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป 3 คน สาขาวิศวกรรมศาสตร์ 15 คน สาขาแพทยศาสตร์ 2 คน สาขาเศรษฐศาสตร์ 1 คน สาขานิติศาสตร์ 26 คน สาขาศึกษาศาสตร์ 14 คน และศึกษาด้านวิชาชีพทั่วไป 15 คน ภายหลังปี ค.ศ. 1975 การช่วยเหลือของไทยที่ให้แก่วลาวเป็นไปในรูปแบบของเงินและวัสดุสิ่งของ เช่น ครั้งแรกเป็นเงินจำนวน 5 ล้านบาท และครั้งที่สองเป็นเงินจำนวน 15 ล้านบาท⁵⁷ นอกจากนี้เงินแล้วยังมีข้าวสารและสุกรอีกซึ่งมีมูลค่า 10 ล้านบาท และมาในช่วง ค.ศ.

⁵⁷ ขจิตถัย บุรุษพัฒน์, ไทยกับเพื่อนบ้านในอินโดจีน (กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา, 2531), หน้า 50.

1978 ซึ่งเป็นช่วงที่พยายามปรับปรุงความสัมพันธ์กับลาวนั้น ไทยยังได้ส่งข้าวเหนียว 1,000 กระสอบ ข้าวเจ้า 500 กระสอบ เกือบ 1,000 กระสอบ ไปยังลาวซึ่งคิดเป็นมูลค่า 742,200 บาท โดยใช้งบประมาณภายใต้โครงการความช่วยเหลือของไทย⁵⁸ และในขณะเดียวกันลาวก็ได้สนองตอบโดยการปล่อยตัวคนไทยจำนวน 7 คน ที่ถูกจับไว้ตั้งแต่ ค.ศ. 1975 ความสัมพันธ์ทั้งลาวและไทยในช่วงดังกล่าวได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นลำดับ

แต่มาในช่วงต้นทศวรรษ 1980 ความร่วมมือลาว-ไทย ไม่ค่อยมีความคืบหน้าเท่าไรนัก เนื่องจากรัฐบาลในช่วงดังกล่าวดำเนินนโยบายให้ความสำคัญกับความมั่นคงของประเทศเป็นสำคัญ โดยหันไปให้ความร่วมมือกับประเทศมหาอำนาจตะวันตกและประเทศโลกเสรีมากขึ้น บวกกับปัญหาเศรษฐกิจภายในที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจโลก อันส่งผลให้ไทยต้องประสบกับปัญหาการขาดดุลงบประมาณ หนี้ต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้น เงินทุนสำรองระหว่างประเทศร่อยหรอลง ประกอบกับสถานการณ์ในภูมิภาคเช่นปัญหาในกัมพูชาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศจึงไม่ค่อยจะราบรื่นนัก

ความร่วมมือระหว่างลาว-ไทย ในช่วง ค.ศ. 1988-1991

จากการที่ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และด้านต่าง ๆ สูงขึ้นในช่วงดังกล่าว บวกกับประสบการณ์ที่ไทยเคยเป็นผู้รับความช่วยเหลือทางวิชาการจากต่างประเทศในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา และทั้งการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของรัฐบาลในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในช่วง ค.ศ. 1988-1991 ที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้านโดยมุ่งที่จะเปลี่ยนจากสนามรบเป็นตลาดการค้า รวมทั้งการสนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคให้สามารถพัฒนาตนเองและเสริมสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ อันทำให้ประเทศไทยมีความพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ที่มีให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาด้วยกัน และมีแผนการให้ความร่วมมือแก่ต่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศเพื่อนบ้าน⁵⁹

การเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วดังกล่าว สะท้อนให้เห็นได้จากเครื่องชี้วัดต่าง ๆ ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของเงินคงคลัง การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดลดลง สัดส่วนของหนี้สิน

⁵⁸ พิเชต สุนทรพิพิธ, การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการแก่ต่างประเทศของประเทศไทยกับความมั่นคงของชาติ, งานวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 34 ปีการศึกษา 2534-3535, หน้า 24.

⁵⁹ กรมวิเทศสหการ, วารสารครบรอบ 36 ปี (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2542), หน้า 94.

ต่างประเทศต่อการส่งออกลดลง เงินเพื่อขยายตัวในอัตราที่ควบคุมได้ ฯลฯ⁶⁰ การเติบโตทางเศรษฐกิจดังกล่าวทำให้ผู้นำไทยมีความมั่นใจในฐานะทางเศรษฐกิจมากขึ้น และเชื่อว่าไทยอยู่ในฐานะที่จะให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงได้เริ่มพิจารณาที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศเพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เพราะการให้ความช่วยเหลือจากประเทศหนึ่งกับอีกประเทศหนึ่งนั้น ถ้าประเทศผู้รับรับเอาความช่วยเหลือจากประเทศผู้ให้มากเกินไป ย่อมแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของประเทศผู้ให้ต่อประเทศผู้รับได้เท่านั้น ดังนั้นเพื่อเพิ่มอิทธิพลของไทยเข้าไปในลาว รัฐบาลไทยจึงได้เพิ่มงบประมาณในการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1991 เป็นต้นมา

ความร่วมมือทางวิชาการของไทยแก่ต่างประเทศเป็นรูปธรรมและขยายตัวเพิ่มขึ้น เริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 1991 ในสมัยของนายกรัฐมนตรีอานันท์ ปันยารชุน โดยมีนโยบายที่ชัดเจนที่ส่งเสริมความร่วมมือและความสัมพันธ์ในทุกด้านกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลาว กัมพูชา เวียดนาม และพม่า ทั้งนี้รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณพิเศษในปีนั้นให้กรมวิเทศสหการของไทยเพื่อดำเนินงานด้านนี้จำนวน 200 ล้านบาท ซึ่งความช่วยเหลือดังกล่าวได้เน้นตามความต้องการของประเทศผู้รับทุนและเป็นสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญ เช่น การเกษตร การศึกษา และสาธารณสุข และในสาขาอื่นที่ประเทศผู้รับทุนมีความต้องการเร่งด่วน⁶¹

การให้ทุนการศึกษาแก่ลาวนั้น ก่อนปี ค.ศ. 1993 ก็จะมีการให้ทุนการศึกษาทั้งชั้นปริญญาตรีและปริญญาโท แต่เมื่อฝ่ายลาวเห็นว่ามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว มีทักษะเพียงพอที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักศึกษาลาวจึงได้ขอยุติการขอรับทุนปริญญาตรี⁶² ยังคงมีไว้เพียงแต่ชั้นปริญญาโท เป็นจำนวน 20 ทุนในแต่ละปี แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การให้ทุนก็จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามศักยภาพของผู้ให้ก็คือฝ่ายไทย⁶³

⁶⁰ Narongchai Akrasarane and Atchana Wattananukit. "Changing Structure and Rising Dynamism in the Thai Economy" Southeast Asian Affairs 1990. Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 1990, p. 364.

⁶¹ กรมวิเทศสหการ, วารสารครบรอบ 36 ปี, หน้า 94.

⁶² สัมภาษณ์ พันทะวง บุคทะสะวง, เจ้าหน้าที่คณะกรรมการร่วมมือลาว-ไทย กระทรวงการต่างประเทศลาว, 18 กุมภาพันธ์ 2552.

⁶³ สัมภาษณ์ น.ส. สายัณห์ กองโกย, เจ้าหน้าที่สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ, 25 กุมภาพันธ์ 2552.

2.6 สรุป

ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการระหว่างลาว-ไทย ในช่วง ค.ศ 1975-1988 มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่มีความขัดแย้งเพิ่มขึ้น ถึงแม้ในบางช่วงความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศจะเริ่มปรับปรุงให้ดีขึ้นก็ตาม อันเนื่องมาจากสถานการณ์การเมืองระหว่างประเทศยังอยู่ในสภาวะสงครามเย็น กล่าวคือ ความขัดแย้งระหว่างสองประเทศอภิมหาอำนาจยังคงตึงเครียดอยู่ ปัญหาที่พหุชาติได้กลายมาเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของภูมิภาค เนื่องจากการเข้าไปเกี่ยวข้องของประเทศมหาอำนาจทั้งสองและบางประเทศในเอเชีย เช่น ลาว ไทย เวียดนาม กัมพูชา บวกกับสถานการณ์การเมืองไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหลายครั้ง ซึ่งในรัฐบาลแต่ละชุดก็ได้ดำเนินนโยบายต่อประเทศเพื่อนบ้านที่แตกต่างกันออกไปจะมีทั้งนโยบายผูกมิตรและนโยบายที่หันหลังให้ เพราะไทยหันไปให้ความสำคัญกับประเทศโลกเสรีมากกว่า และในขณะเดียวกันไทยเองก็ยังเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจที่รุนแรงซึ่งได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจโลก ในส่วนของลาวหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ได้ดำเนินนโยบายตามแบบสังคมนิยม ซึ่งแตกต่างจากไทยอย่างสิ้นเชิง และลาวเองก็มีความหวาดระแวงต่อไทยอยู่ไม่น้อย ในเวลาเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับจีนกลับทรุดหนักลงจนถึงขั้นตัดความสัมพันธ์ทางการทูต อันเป็นผลมาจากการที่จีนหันไปผูกมิตรกับสหรัฐฯ

ต่อมาในช่วงท้ายสงครามเย็น ค.ศ. 1988-1991 ความร่วมมือของสองประเทศเริ่มมีการปรับปรุงให้ดีขึ้น ข้อพิพาทต่างๆ ระหว่างสองประเทศได้รับการแก้ไข ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นการปรับปรุงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เนื่องมาจากสถานการณ์การเมืองในระดับโลก ระดับภูมิภาค ได้ผ่อนคลายความตึงเครียดลง ทุกๆ ประเทศต่างก็ตระหนักถึงความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ ประกอบกับช่วงที่ไทยเปลี่ยนรัฐบาลใหม่ซึ่งมีนโยบายปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ในขณะเดียวกันเศรษฐกิจของไทยก็มีการเจริญเติบโตในอัตราที่สูงมาก และลาวเองก็ได้ดำเนินนโยบายเปิดประเทศโดยปรับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจไปตามกลไกตลาดเสรีมากขึ้น จากปัจจัยระหว่างประเทศที่เอื้ออำนวย บวกกับสถานการณ์การเมืองและเศรษฐกิจภายในของไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางบวก ตลอดจนการปรับนโยบายเศรษฐกิจของลาวนั้น ได้เป็นส่วนหนึ่งที่ผลักดันให้ความร่วมมือระหว่างสองประเทศมีความคืบหน้าในระดับหนึ่ง อันได้ทำให้ความช่วยเหลือของไทยแก่ลาวเริ่มปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นนับแต่ช่วงนั้นเป็นต้นมา ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าภายใต้สถานการณ์ระหว่างประเทศและภูมิภาคอยู่ในสภาวะของสงครามเย็น ความร่วมมือของสองประเทศจึงไม่ค่อยมีความเป็นรูปธรรมและรวมถึงระดับความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศก็อยู่ในลักษณะเย็นชาในบางครั้งคราว

หลังจาก ค.ศ. 1991 เป็นต้นมา สถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนไป และความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศได้รับการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่บรรดาประเทศต่างๆ ทั่วโลกต่างให้ความสนใจต่อการพัฒนาเศรษฐกิจมากขึ้น ประเด็นความมั่นคงได้ผ่อนคลายลง นอกจากนั้นปัญหาข้อพิพาททางด้านเขตแดนระหว่างลาวและไทยก็ได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น ส่งผลให้ความร่วมมือระหว่างลาว-ไทยพัฒนาดีขึ้นเป็นลำดับ ดังจะกล่าวในบทที่ 3 ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว ตั้งแต่สิ้นสุดสงครามเย็นจนถึงการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน (ค.ศ. 1992-1997)

ในบทที่สามนี้จะกล่าวถึงความร่วมมือระหว่างลาว-ไทยที่ได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างมากเมื่อเทียบกับช่วงสงครามเย็น อันเนื่องมาจากสถานการณ์ของโลกได้มีการปรับเปลี่ยนจากยุคของความขัดแย้งทางอุดมการณ์มาสู่ยุคของความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจมากขึ้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นแรงผลักดันอันสำคัญให้แก่การพัฒนาเศรษฐกิจของลาวช่วงหลังสงครามเย็น อันได้ทำให้ลาวต้องเปิดรับเอาความช่วยเหลือจากนานาชาติประเทศมากขึ้นโดยไม่มีข้อจำกัดใดๆ จากปัจจัยดังกล่าวได้ส่งผลให้ความร่วมมือระหว่างลาว-ไทยได้รับการพัฒนาขึ้นในหลายๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในบทที่สามจะเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ลาว-ไทยในลักษณะของความร่วมมือที่เกิดจากปัจจัยระหว่างประเทศก็คือการสิ้นสุดสงครามเย็น รวมถึงปัจจัยภายในของลาวและไทยดังจะได้กล่าวต่อไป

3.1 สถานการณ์ระหว่างประเทศ

สถานการณ์ระหว่างประเทศในระยะดังกล่าวถือได้ว่าโครงสร้างอำนาจโลกได้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ หลังสิ้นสุดสงครามเย็นสหรัฐฯ ได้กลายเป็นประเทศมหาอำนาจทางทหารและเศรษฐกิจ โดยไม่มีคู่แข่งทางอุดมการณ์เหมือนอย่างที่เคยเป็นอยู่ในหลายทศวรรษที่ผ่านมา ส่งผลให้สถานการณ์ของโลกได้มีการปรับเปลี่ยน ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจากมิติทางด้านความมั่นคงทางการเมืองได้เปลี่ยนไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากขึ้น ประเด็นความมั่งคั่งทางด้านเศรษฐกิจได้กลายมามีบทบาทในการกำหนดนโยบายต่างประเทศอย่างชัดเจน อันเนื่องมาจากการสิ้นสุดของความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ทางการเมืองช่วงปลายทศวรรษ 1980 ทำให้แต่ละประเทศหันมาร่วมมือกันเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างกันมากขึ้น ในขณะเดียวกัน ลาวและไทยเองซึ่งมีความแตกต่างทางด้านอุดมการณ์ทางการเมืองก็ได้หันหน้ามาให้ความร่วมมือกันโดยจุดประสงค์หลักก็เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ

3.2 สถานการณ์ในภูมิภาค

อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากสถานการณ์ระหว่างประเทศก็คือความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประเทศมหาอำนาจได้คลี่คลายความตึงเครียดลง ได้ทำให้บรรยากาศทางการเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ อันได้เปิดโอกาสให้ประเทศต่างๆ ได้หันหน้าเข้าหากันเพื่อปรึกษาหารือและขยายความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้น โดยความ

แตกต่างกันทางอุดมการณ์ไม่ได้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการร่วมมือกันของประเทศต่าง ๆ อีกต่อไปรวมถึงลาวและไทยเองก็ได้มีการร่วมมือกันโดยผ่านองค์การร่วมมือระดับภูมิภาค เช่น องค์การอาเซียน ที่ได้เกิดจากการรวมตัวเข้ากันเป็นกลุ่ม 6 ประเทศ จุดประสงค์หลักก็เพื่อการรวมตัวกันทางด้านการเมือง แต่ต่อมาเมื่อเห็นได้ถึงถึงความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ จึงได้เปิดรับเอาประเทศอินโดจีนและพม่าซึ่งเป็นประเทศที่มีความแตกต่างกันทางด้านระบอบการปกครอง ร่วมด้วย เช่น เวียดนาม ใน ค.ศ. 1995 ลาว และพม่าใน ค.ศ. 1997 ในขณะเดียวกันประเทศต่าง ๆ ก็ได้รวมตัวกันสร้างตั้งโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ เช่น โครงการพัฒนาสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจระหว่างอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-สิงคโปร์ โครงการพัฒนาเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย และความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงระหว่างลาว ไทย จีน เมียนมาร์ กัมพูชา เวียดนาม และโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจระหว่าง จีนตอนใต้-พม่า-ลาว-ไทย ซึ่งบรรดาโครงการพัฒนาระหว่างประเทศเหล่านี้ได้เป็นตัวช่วยผลักดันให้แต่ละประเทศมีการเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจของตนเองแต่ละระยะรวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจของลาวและไทย

3.3 สถานการณ์ในลาว

3.3.1 สภาพการเมือง

ลาวยังคงมีเสถียรภาพด้านการเมืองอันเนื่องมาจากมีพรรคเดียว ดังนั้นสภาพการเมืองภายในลาวไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงมากนัก โดยรวมแล้วมีความมั่นคงพอสมควร แต่เหตุการณ์ที่สำคัญคือการถึงแก่อสัญกรรมของผู้นำสูงสุดของประเทศ คือ ท่านไกสอน พมวิหาน ใน ค.ศ. 1992 แต่ถึงจะมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำประเทศก็ตาม การเมืองลาวก็ยังมีเสถียรภาพเหมือนเดิม อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยก็ไม่มีเปลี่ยนแปลง ยังคงมีการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้นำระดับสูงของประเทศอย่างต่อเนื่อง เช่น เมื่อมเดือนกราคม ค.ศ. 1992 ท่านไกสอน พมวิหาน ประธานประเทศลาวได้เดินทางมาเยือนไทยอย่างเป็นทางการในฐานะราชอาคันตุกะในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และระหว่างวันที่ 14-19 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1992 ท่านคำไต สีพันดอน นายกรัฐมนตรีลาวได้เดินทางเยือนไทยอย่างเป็นทางการ นอกจากนั้นระหว่างวันที่ 14-19 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1995 ท่านหนูฮัก พูมสะหวัน ประธานประเทศลาวคนใหม่ก็ได้เดินทางเยือนไทยอีกในฐานะราชอาคันตุกะในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเหมือนดังที่ผ่านมา ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการสานต่อความร่วมมือและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองประเทศ

3.3.2 สภาพเศรษฐกิจ

ลาวได้ดำเนินนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจที่เรียกว่า “จินตนาการใหม่” ที่ประกาศใช้ใน ค.ศ. 1986 ไปควบคู่กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปีฉบับที่ 3 (ค.ศ. 1991-1995) และฉบับที่ 4 (ค.ศ. 1996-2000) โดยเน้นให้ความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจตามกลไกตลาด และส่งเสริมการค้าการลงทุนจากต่างประเทศมากยิ่งขึ้น โดยการส่งเสริมและจูงใจนักลงทุนด้วยการอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ เช่น เปลี่ยนแปลงและแก้ไขกฎระเบียบ และออกกฎหมายต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักลงทุน¹ ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจห้าปีฉบับที่ 4 นั้นได้สนับสนุนให้มีการลงทุนจากต่างประเทศในภาคอุตสาหกรรม การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การสร้างเขื่อน ไฟฟ้าพลังน้ำ การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ การสำรวจขุดเจาะน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ รวมถึงความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในโครงการพัฒนาสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ และความร่วมมือกับกลุ่มประเทศอาเซียน

นอกจากนี้แล้ว สิ่งที่สำคัญต่อการดึงดูดนักลงทุนก็คือ ในช่วง ค.ศ. 1993-1995 กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และธนาคารโลก (WB) ได้ให้เงินช่วยเหลือแก่รัฐบาลลาวในรูปแบบเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำมูลค่า 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเสียดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราร้อยละ 0.5 และจ่ายคืนในระยะเวลายาวกว่า 10 ปี โดยใน 5 ปีแรกไม่ต้องจ่ายดอกเบี้ย ทั้งนี้ก็เพื่อสนับสนุนการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและการเงินของลาวไม่ให้ขาดสภาพคล่องการดุลชำระหนี้ และปรับปรุงอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ²

เมื่อรัฐบาลลาวได้เริ่มนำเอานโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจออกมาใช้ โดยเรียกว่า “จินตนาการใหม่” ใน ค.ศ. 1986 และการออกมาตรการต่าง ๆ ได้ทำให้นักลงทุนต่างประเทศมีความสนใจเข้ามาลงทุนในลาวเพิ่มขึ้น ซึ่งนักธุรกิจของไทยเข้าไปลงทุนในลาวมากเป็นอันดับที่หนึ่ง³ นับจาก ค.ศ. 1988-1996 มีการลงทุนจากต่างประเทศในลาวเพิ่มขึ้น ซึ่งในระยะดังกล่าวมีการลงทุนจากต่างประเทศทั้งหมด 616 โครงการรวมมูลค่ารวม 6,689.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มีการลงทุนด้านการผลิตไฟฟ้า 7 โครงการ มูลค่าสูงสุด 4,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ อันดับรองลงมาได้แก่ การลงทุนด้านโรงแรมและการท่องเที่ยว การสื่อสารและคมนาคม และด้าน

¹ สุรัชย์ ศิริไกร, “การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว”, ใน การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 233.

² สุรัชย์ ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว (ฉบับปรับปรุง), หน้า 195.

³ สถาบันทรัพย์สินทางปัญญาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, รายงานการวิเคราะห์กลยุทธ์มาตรการส่งเสริมธุรกิจการลงทุนไทยในลาว, กุมภาพันธ์ 2541, หน้า 56.

อุตสาหกรรมและหัตถกรรม ในนั้นการลงทุนของไทย มี 232 โครงการ มูลค่า 2,591.82 ล้านเหรียญสหรัฐ⁴ ในขณะที่เดียวกันมูลค่าการค้าลาว-ไทยก็ได้เพิ่มขึ้นถึง 10,936 ล้านบาท ใน ค.ศ.1996⁵ เพิ่มจาก 2,780 ล้านบาท ใน ค.ศ. 1993 โดยที่ไทยเป็นผู้ได้เปรียบดุลการค้าจากลาวมาโดยตลอด เนื่องจากลาวมีความต้องการสินค้าประเภทเครื่องอุปโภคบริโภคและวัสดุก่อสร้างต่างๆ จากไทยจำนวนมาก

ในขณะที่การลงทุนจากต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศตะวันตกได้เริ่มหันมาให้ความสนใจการลงทุนในลาวนั้น ความช่วยเหลือจากต่างประเทศก็เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน จาก ค.ศ. 1990-1993 ญี่ปุ่น สวีเดน และออสเตรเลีย ได้ให้ความช่วยเหลือลาวเฉลี่ยปีละ 18.07, 14 และ 7 ล้านเหรียญสหรัฐตามลำดับ ถ้านับเงินช่วยเหลือจากประเทศตะวันตกอื่นๆ ด้วยจะมีมูลค่ารวมปีละประมาณ 50 ล้านเหรียญสหรัฐ ในขณะที่องค์กรระหว่างประเทศต่างๆ ได้ให้ความช่วยเหลือลาวตกปีละประมาณ 86.42 ล้านเหรียญสหรัฐ ซึ่งมากกว่าความช่วยเหลือที่ลาวได้รับในช่วงสงครามเย็น และนอกจากนั้นรัฐบาลออสเตรเลียยังได้ให้เงินช่วยเหลือลาวและไทย ในโครงการสร้างสะพานมิตรภาพลาว-ไทย เพื่อเชื่อมนครหลวงเวียงจันทน์กับจังหวัดหนองคาย มูลค่า 30 ล้านเหรียญสหรัฐ โครงการเริ่มก่อสร้าง ใน ค.ศ. 1991 สร้างแล้วเสร็จและเปิดใช้ในเดือนเมษายน ค.ศ. 1994⁶

นอกจากนั้นใน ค.ศ. 1995 รัฐบาลญี่ปุ่นได้ให้เงินช่วยเหลือจำนวน 46 ล้านเหรียญสหรัฐ เพื่อพัฒนาโครงสร้างเศรษฐกิจพื้นฐานของลาว นอกจากนั้น ธนาคารโลกยังได้ให้เงินกู้แก่ลาวสำหรับสร้างถนนจากบ้านห้วยทรายไปยังเมืองบ่อแต่นยาว 250 กิโลเมตร และ IMF ได้อนุมัติเงินกู้เพิ่มอีก 17 ล้านเหรียญสหรัฐ เพื่อปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจและเพิ่มทุนให้แก่ธนาคารแห่งชาติลาว⁷ และ ค.ศ. 1997 เมื่อลาวได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียน และประสบกับปัญหาวิกฤตการณ์ทางการเงินและเศรษฐกิจ กลุ่มประเทศยุโรป (EU) ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ลาวด้วยการให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่ลาว ซึ่งสนธิสัญญาดังกล่าวได้รับการลงนามในวันที่ 16 มิถุนายน ค.ศ. 1998 ด้วยการพิจารณาว่าวัตถุดิบที่ประเทศสมาชิกอาเซียนนำไปใช้ผลิตสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปในลาวถือว่าเป็นวัตถุดิบของลาว ซึ่งระยะนี้ได้มีการเกิดโรงงานผลิตสิ่งทอ

⁴ ข้อมูลจากคณะกรรมการแผนการและการลงทุนต่างประเทศแห่ง สปป. ลาว.

⁵ สุรัชย์ ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว (ฉบับปรับปรุง), หน้า 215-223.

⁶ สุรัชย์ ศิริไกร, “นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว,” ใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ (สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สิงหาคม 2546), หน้า 291-292.

⁷ Lao, “Asia 1996 Year Book” (1996): 159.

และเสื้อผ้าสำเร็จรูป 60 โรงงาน ที่ส่วนใหญ่ลงทุนโดยนักธุรกิจจากไทย ไต้หวัน เกาหลีใต้ และ จีน

จากการประกาศใช้นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจดังกล่าว ทำให้เศรษฐกิจลาวโดยรวม มีการเติบโตและมีเสถียรภาพมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ ผลผลิตมวลรวมประชาชาติภายใน หรือ GNP เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 639.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ใน ค.ศ. 1988 มาเป็น 816 ล้านดอลลาร์สหรัฐใน ค.ศ. 1993 เรียกได้ว่า GNP มีอัตราการขยายตัวร้อยละ 2.4 ใน ค.ศ. 1988 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 4 ใน ค.ศ. 1991 และเป็นร้อยละ 7 ใน ค.ศ. 1993 โดยเฉพาะภาคการเกษตรที่มี อัตราการขยายตัวจากร้อยละ 4.2 ใน ค.ศ. 1989 มาเป็นร้อยละ 10.7 ใน ค.ศ. 1992 ส่วน ภาคอุตสาหกรรมก็มีการขยายตัวสูงเช่นกัน คือ จากร้อยละ 3.0 ใน ค.ศ. 1991 และร้อยละ 7.5 ใน ค.ศ. 1992 ซึ่งอัตราการขยายตัวดังกล่าวได้พุ่งสูงขึ้นเกินกว่าอัตราที่รัฐบาลคาดการณ์ไว้คือ ร้อยละ 7 ต่อปี⁸ ในขณะที่เดียวกัน ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายใน (GDP) เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.5 ใน ค.ศ. 1991 และร้อยละ 6.5 ใน ค.ศ. 1992⁹ และ GDP มีการขยายตัวประมาณร้อยละ 6.5 ในช่วง ค.ศ. 1990-1994 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 7 ใน ค.ศ. 1995¹⁰

3.4 สถานการณ์ในไทย

สถานการณ์ในไทยมีการเปลี่ยนแปลงจากช่วงสงครามเย็น กล่าวคือ ในช่วงของสงครามเย็น ไทยดำเนินนโยบายที่โน้มเอียงหันไปให้ความร่วมมือกับประเทศมหาอำนาจตะวันตกอย่าง แน่นแฟ้น ทั้งนี้ก็เนื่องจากไทยเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ ในส่วนของประเทศเพื่อนบ้านซึ่งมี พรหมแดนติดต่อกัน ดังเช่น ลาว เวียดนาม และกัมพูชากลับมีความขัดแย้งที่เพิ่มสูงขึ้นและ บ่อยครั้ง อันเนื่องมาจากประเทศดังกล่าวดำเนินนโยบายแบบสังคมนิยม แต่ในช่วงหลังสงคราม เย็น ประเด็นเรื่องเศรษฐกิจกลายเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย และประเทศอินโดจีนซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่เพิ่งมีการปฏิรูปเศรษฐกิจ เปิดกว้างต่อการค้า การ ลงทุนจากต่างชาติ บวกกับการมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูงและมีอัตราค่าแรง ต่ำ อันส่งผลให้ไทยหวังพึ่งประเทศเหล่านี้เป็นแหล่งที่ตอบสนองผลประโยชน์ทางด้านความ มั่นคงและทางด้านเศรษฐกิจของตนโดยเฉพาะการขยายตลาดการค้าการลงทุนเข้าไปยังประเทศ ดังกล่าว

⁸ Arthur J. Dommen, "Laos: Consolidating the Economy", Southeast Asia Affairs, ISIS, 1994, p.167-176.

⁹ มานะ มาลาเพชร, "ลาว," เอเชียรายปี (มิถุนายน 2536): 137.

¹⁰ Yves Bourdet. Reform Policy, Out of Breath?. Asian Survey (January 1996): 90.

3.4.1 สภาพการเมือง

การเมืองภายในไทยนับได้ว่ามีความสัมพันธ์เป็นอย่างมากกับนโยบายต่างประเทศ อุดมการณ์ ทักษะคติ ตลอดจนการวิเคราะห์ทัศนคติของผู้นำไทย ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลาวนั้น การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในไทยมีผลค่อนข้างมากต่อการดำเนินความสัมพันธ์กับลาว ความสัมพันธ์ที่มีแนวโน้มดีขึ้น เมื่อพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีใน ค.ศ. 1988 นั้น สถานการณ์ในอินโดจีนเริ่มคลี่คลายลงมาก อันเป็นผลมาจากผลของการเมืองระหว่างประเทศ คือ จีนกับสหภาพโซเวียตและจีนกับเวียดนาม รวมถึงปัญหาแกมพูซาก็ได้รับการคลี่คลายความตึงเครียด ขณะเดียวกัน ปัญหาระหว่างเวียดนามและไทยก็ลดน้อยลง ในส่วนของผู้นำไทยนั้น พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณและคณะที่ปรึกษามองสถานการณ์ในอินโดจีนแตกต่างไปจากรัฐบาลก่อน โดยเห็นว่าไทยควรจะสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศอินโดจีนเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ในการนี้ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จึงใช้นโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า เป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายกับประเทศในอินโดจีน การเปลี่ยนแปลงของการเมืองในระดับโลกและระดับภูมิภาค ตลอดจนการเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของลาวไปในลักษณะที่รับกลไกการตลาดมากขึ้น มีผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ลาวพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น

นโยบายต่างประเทศของไทยในยุคอานันท์ ปันยารชุน

ถึงแม้ไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลใหม่ ภายใต้การเป็นนายกรัฐมนตรีของนายอานันท์ ปันยารชุน (ค.ศ. 1991-1992) นโยบายต่างประเทศของรัฐบาลชุดนี้ก็ยังคงเป็นการสานต่อนโยบายจากรัฐบาลชุดก่อน กล่าวคือ มุ่งสร้างสันติภาพในภูมิภาค และสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน เพื่อให้เกิดเสถียรภาพ ความมั่นคงในภูมิภาค โดยเฉพาะนโยบายพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ วิชาการ และวัฒนธรรม นอกจากนี้ ก็ยังได้เสนอความคิดใหม่ๆ ในความร่วมมือกับสมาชิกในกลุ่ม ASEAN โดยการเสนอความคิดในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศภาคีสมาชิก ASEAN¹¹

¹¹ ธนาสุภชต์ สตะเวทิน, “นโยบายต่างประเทศของรัฐบาลอานันท์”, (เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง 10 เดือนรัฐบาลอานันท์ จัดโดยบัณฑิตศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ร่วมกับสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย 21 ธันวาคม 2534), หน้า 6.

สำหรับลาวนั้นก็ยังเป็นการสานต่อจากนโยบายเดิมของนายกรัฐมนตรีชาติชาย ชุณหะวัณ จึงทำให้นักลงทุนไทยยังมีความมั่นใจในการเข้าไปลงทุนในลาวเพิ่มขึ้นคือ เพิ่มมาเป็น 93 โครงการใน ค.ศ. 1992 คิดเป็นมูลค่า 138.0 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ทางด้านการค้าก็เช่นเดียวกัน มูลค่าการส่งออกของไทยมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นแต่ในทางกลับกันการนำเข้าจากลาวมีแนวโน้มลดลงซึ่งไทยเป็นผู้ได้เปรียบดุลการค้ากับลาวมาตลอด¹²

นโยบายต่างประเทศของไทยในยุคชวน หลีกภัย และบรรหาร ศิลปอาชา

จากการดำเนินนโยบายในยุคผ่านมาจึงไม่เป็นที่น่าแปลกที่เป้าหมายหลักของการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยในรัฐบาลสมัยต่อมาคือ สมัยชวน หลีกภัย สมัยที่ 1 (ค.ศ. 1992-1995) ย่อมเน้นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน มีการสนับสนุนการค้าเสรี ซึ่งเน้นความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและนโยบายที่เสรีเศรษฐกิจ¹³ และถึงจะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลมาเป็นรัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชา (ค.ศ. 1995-1996) แต่นโยบายต่างประเทศของไทยที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้านก็ยังเป็นประเด็นหลักในการต่างประเทศของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมคือ พลเอกไชวลิต ยงใจยุทธ ผู้เคยสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านอย่างแน่นแฟ้นมาก่อน และในสมัยที่ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ใน ค.ศ. 1996-1997 ก็ได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศในแนวทางเดียวกันอีกด้วย

ในส่วนของลาวก็ยังเป็นการสานต่อจากนโยบายเดิม และทั้งสองประเทศได้มีข้อตกลงกันหลายฉบับโดยเฉพาะด้านการส่งเสริมการค้าและการลงทุน และนอกจากนี้ยังได้เสริมสร้างความสัมพันธ์ในความร่วมมือที่หลวมเศรษฐกิจ อันได้ทำให้การค้าและการลงทุนของไทยในลาวยิ่งเพิ่มทวีมากขึ้นเรื่อยๆ ไทยได้เข้าไปลงทุนในลาวเป็นอันดับหนึ่ง โดยมีนักลงทุนจำนวน 167 ราย มูลค่าการลงทุนรวมถึง 198 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ส่วนในด้านการค้านั้นก็ไม่แพ้กันซึ่งมีมูลค่าสูงขึ้นเรื่อยๆ และไทยก็ยังเป็นผู้ได้เปรียบดุลการค้ามาโดยตลอด

¹² บงกช หงษ์คำมี, “ไทยกับลาว”, ไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า 87.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 89.

3.1 สถิติการค้าไทย-ลาว ค.ศ. 1990-1996

มูลค่า: ล้านบาท

ปี	สินค้าส่งออก	สินค้านำเข้า	มูลค่าการค้า	ดุลการค้า
1990	1,683.19	1,134.26	2,817.45	548.93
1991	1,958.80	1,200.60	3,159.40	758.23
1992	3,012.70	1,000.50	4,013.20	2,012.20
1993	4,431.20	1,598.80	6,030.00	2,832.30
1994	7,326.70	1,735.60	9,062.30	5,591.00
1995	8,831.51	1,737.74	10,569.26	7,093.77
1996	9,200.82	1,734.88	10,935.70	7,465.93

ที่มา: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ อ่างใน, พันทะวง บุตทะสะวง, การเจรจาเพื่อสำรวจและทำหลักเขตแดนลาว-ไทย 1987-1996, (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต ภาคความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2547), หน้า 816.

ดังนั้นในช่วงตั้งแต่ ค.ศ. 1988-1997 นโยบายของไทยเน้นให้ความสำคัญกับการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค เช่น อินโดจีน พม่า เพื่อให้ได้มาซึ่งการเป็นประเทศศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจในภูมิภาค ซึ่งไทยมีศักยภาพเศรษฐกิจและที่ตั้งด้านภูมิรัฐศาสตร์ที่เอื้ออำนวยในการเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างอินโดจีนกับอาเซียน

3.4.2 สภาพเศรษฐกิจ

เป็นผลพวงมาจากการส่งออกของไทยได้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เศรษฐกิจใน ค.ศ. 1994 ขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 8-8.5 เพิ่มขึ้นร้อยละ 23.3 ใน 5 เดือนแรกของ ค.ศ. 1994 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของ ค.ศ. 1993 ทั้งนี้ได้รับผลมาจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก ที่สำคัญประเทศอุตสาหกรรมใหญ่ เช่น ญี่ปุ่น ยุโรป สหรัฐอเมริกา ซึ่งประเทศเหล่านี้มีการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจทำให้มีความต้องการสินค้านำเข้าเพิ่มมากขึ้น¹⁴

ภายหลังที่มีการจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ใน ค.ศ. 1995 โดยรัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชา เศรษฐกิจของไทยก็เริ่มมีปัญหาขึ้น อันเนื่องมาจากความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง กล่าวคือ การขาดดุลการค้าและบัญชีเดินสะพัดขยายตัวอย่างมาก ไทยขาดดุลการค้าอยู่ที่ 38 พันล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 17.9 พันล้านบาทใน ค.ศ. 1994 ส่วนการขาดดุลบัญชี

¹⁴ อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, "ไทย," เอเชียรายปี (กรกฎาคม 2538): 97.

เงินสะพัดนั้นสูงถึง 39 พันล้านบาท ซึ่งอยู่ในระดับที่สูงมากในรอบ 4 ปี เป็นปีที่บัญชีเงินสะพัดขาดดุลมากที่สุดคือมีอัตราส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศร้อยละ 5.6 ใน ค.ศ. 1992 ร้อยละ 5.8 ใน ค.ศ. 1993 ร้อยละ 5.9 ใน ค.ศ. 1994 และร้อยละ 6.5 ใน ค.ศ. 1995¹⁵

เศรษฐกิจไทยใน ค.ศ. 1996 โดยรวมประสบกับการขาดดุลบัญชีเงินสะพัดเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 8.1 ของผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (GNP) ในขณะเดียวกัน ไทยได้เผชิญกับปัญหาสองด้าน นั่นคือปัญหาการส่งออกและปัญหาความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ (Economic Competitiveness) กล่าวคือ การส่งออกของไทยในระยะสี่เดือนแรกของปี มีอัตราการส่งออกร้อยละ 7.2 ซึ่งในปีที่ผ่านมาการส่งออกของไทยมีอัตราร้อยละ 20 ส่วนด้านที่สองคือความสามารถทางการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ซึ่งทั้งหมดมี 46 ประเทศ ไทยจัดอยู่ในอันดับที่ 30 ลดลงมาจากอันดับที่ 27 และการดึงดูดทางธุรกิจของไทยตกจากระดับที่ 28 มาอยู่ที่ 35 อันเนื่องมาจากการเมืองภายในของไทยเป็นปัจจัยหลัก¹⁶

ปัญหาวิกฤตของประเทศเริ่มปรากฏชัดเจนในช่วง ค.ศ. 1994-1995 ซึ่งเป็นช่วงที่ไทยมีเงินสำรองระหว่างประเทศ 39,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่หนี้ต่างประเทศระยะสั้นกลับสูงกว่าเงินทุนสำรองระหว่างประเทศอีก และหนี้ต่างประเทศระยะสั้นมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 25 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศซึ่งนับว่าอยู่ในอัตราที่สูง¹⁷ และเห็นได้ชัดเจนขึ้นเมื่อการขาดดุลบัญชีเงินสะพัดสูงถึง 8.1 ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ เนื่องจากการส่งออกของไทยที่เคยมีการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 25 เริ่มมีอัตราลดลงนับตั้งแต่ไตรมาส 2 ของ ค.ศ. 1996 และหดตัวลงจนเหลือ 0 ในช่วงปลาย ค.ศ. 1996 ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เป็ผลพวงมาจากความผิดพลาดในการดำเนินนโยบายการคลังจึงทำให้นักลงทุนจากต่างชาติขาดความเชื่อมั่น และส่งผลต่อการไหลออกของเงินตราต่างประเทศ และไทยเองก็ต้องประสบปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงินและมีดอกเบี้ยเพิ่มสูงขึ้นและส่งผลตามมาก็คือ การล้มละลายของธุรกิจหลายแห่งรวมทั้งสถาบันการเงินจนนำไปสู่การปิดสถาบันการเงินถึง 56 แห่งจากวิกฤตดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการณ์ผวนของค่าเงินบาทอย่างหนัก ทำให้ไทยต้องประกาศลดค่าเงิน จากระดับ 26 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐจนถึง 57 บาทในช่วงเดือนมกราคม ค.ศ. 1998 นอกจากนั้น วิกฤตเศรษฐกิจและการเงินของไทยยังได้ส่งผลกระทบต่อไปยังประเทศเพื่อนบ้าน คือ อินโดนีเซีย เกาหลีใต้ และลูกกลมจนเป็นวิกฤตเศรษฐกิจของทั่วทั้งภูมิภาคเอเชีย ไม่เพียงเท่านี้ทั้งยังขยายตัวไปสู่ภูมิภาค

¹⁵ อุกฤษณ์ ปัทมานันท์, "ไทย," เอเชียรายปี (สิงหาคม 2539): 158.

¹⁶ อุกฤษณ์ ปัทมานันท์, "ไทย," เอเชียรายปี (กรกฎาคม 2540): 126.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 107.

อื่นๆ อีกด้วย เช่น ยุโรป ลาตินอเมริกา และได้กลายเป็นวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่รุนแรงที่สุดในรอบ 50 ปี¹⁸

อันที่จริงไทยได้เผชิญกับการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดสูงถึงร้อยละ 8.5 ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศตั้งแต่ในช่วง ค.ศ. 1991 เป็นต้นมา แต่ช่วงดังกล่าวไม่ปรากฏปัญหาเนื่องจากรายได้จากการส่งออกมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง มีสัดส่วนการลงทุนโดยตรงของต่างประเทศสูงกว่าร้อยละ 20 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีรายได้จากการส่งออกในอัตราที่สูงและก็เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถลดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดในช่วงเวลาต่อมาได้ ดังนั้นการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดจึงมีแนวโน้มลดลงจนอยู่ที่ระดับร้อยละ 5 ใน ค.ศ. 1994 อย่างไรก็ตามวิกฤตเศรษฐกิจก็ได้เริ่มปรากฏใน ค.ศ. 1995 เมื่อเกิดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเพิ่มขึ้นสูงถึงร้อยละ 8.1 ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดช่วง ค.ศ. 1991 และ ค.ศ. 1995 มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ใน ค.ศ. 1991 นั้นมีเงินทุนมาจากเงินลงทุนจากต่างชาติที่ไหลเข้าประเทศเป็นจำนวนมากที่ช่วยลดการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด ในขณะที่ช่วง ค.ศ. 1995 นั้นเงินที่ไหลเข้าไทยจากต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นรูปแบบของเงินกู้จากต่างประเทศ หนี้ต่างประเทศของไทยได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจนสูงกว่า 80,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และครึ่งหนึ่งเป็นหนี้ระยะสั้นที่ต้องจ่ายคืนในกำหนดไม่เกิน 1 ปี¹⁹

ถึงแม้ไทยเคยมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจร้อยละ 8.8 ใน ค.ศ. 1995 แต่มาใน ค.ศ. 1997 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเหลืออยู่ที่ร้อยละ 0 และ -1 การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเคยอยู่ที่ร้อยละ 8.1 ต่อผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (GNP) แต่ใน ค.ศ. 1997 มีการขาดดุลเพียงร้อยละ 3.9 อันเนื่องมาจากรัฐบาลไทยได้รับการช่วยเหลือจากการกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ อันส่งผลให้เงินทุนสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดลดลง แต่การกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศนั้นต้องอยู่บนเงื่อนไข คือ การฟื้นฟูสถาบันการเงินให้เข้มแข็ง ด้วยการปิดสถาบันการเงินที่มีปัญหา ควบกิจการ การเพิ่มทุนจดทะเบียนเพื่อให้ครอบคลุมหนี้เสีย รวมทั้งการเปิดเสรีทางการเงิน เพื่อให้สถาบันการเงินจากต่างประเทศเข้ามาถือหุ้นในธนาคารและสถาบันการเงินของไทย เพื่อตอบรับข้อเสนอดังกล่าว ไทยภายใต้รัฐบาลของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ได้สั่งปิดสถาบันการเงินเป็นการชั่วคราวครั้งแรก 16 แห่ง และครั้งที่สองอีก 42 แห่ง รวมทั้งสิ้นเป็น 58 แห่ง และมาในรัฐบาลใหม่ของนายชวน หลีกภัย 2 ได้สั่งปิดสถาบันการเงินเป็นการถาวรเป็นจำนวน 56 แห่ง²⁰

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 108.

¹⁹ สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, การพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองไทย, หน้า 106-107.

²⁰ อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, "ไทย," เอเชียรายปี (สิงหาคม 2539): 158.

3.5 การให้ความช่วยเหลือของไทยแก่ประเทศเพื่อนบ้าน

ไทยได้เริ่มเป็นประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแก่ต่างประเทศอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมมากขึ้น นับแต่ ค.ศ. 1992 เป็นต้นมา ซึ่งประเทศอินโดจีนก็เป็นหนึ่งในเป้าหมายนั้นด้วย หลังจากที่มีความช่วยเหลือทางด้านต่างๆ ของไทยที่ให้แก่กลุ่มประเทศดังกล่าวได้ชะลอตัวลงในช่วงสงครามเย็น การช่วยเหลือส่วนใหญ่เน้นความร่วมมือทางด้านวิชาการ การฝึกอบรม และทุนการศึกษา การจัดส่งผู้เชี่ยวชาญไปให้คำแนะนำ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ และอื่นๆ เช่น การจัดสัมมนา มาถึง ค.ศ. 1996 ความช่วยเหลือของไทยที่ให้แก่ต่างประเทศรวมมูลค่าทั้งสิ้น 4,250 ล้านบาท ซึ่งร้อยละ 60 ให้แก่ประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด คือ ลาว กัมพูชา และพม่า²¹

การให้ความช่วยเหลือนับได้ว่าเป็นกลไกหนึ่งซึ่งได้รับการผลักดันมาจากนโยบายทางด้านเศรษฐกิจและต่างประเทศ กล่าวคือ ในอดีตการช่วยเหลือของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านยังไม่มีกลไกเป็นเพียงการให้ความช่วยเหลือเพื่อแก้ไขปัญหาของการเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกันกับประเทศอินโดจีนเท่านั้น แต่มาถึงสมัยนายกรัฐมนตรีอานันท์ ปันยารชุน (ค.ศ. 1991-1992) ซึ่งเป็นยุคที่สภาวะเศรษฐกิจภายในของไทยก็มีการเจริญเติบโตและขยายตัวในอัตราที่สูงไม่ว่าจะเป็นด้านอุตสาหกรรมและการผลิตของประเทศได้มีการพัฒนาและปรับตัวจากการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าเป็นการผลิตเพื่อการส่งออก รายได้จากการส่งสินค้าออกไปจำหน่ายต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นแหล่งรายได้หลักที่สำคัญ การดำเนินงานของภาคธุรกิจเอกชนมีการขยายตัว จึงได้ดำเนินการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศต่างๆ ในทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับแนวทางการดำเนินงานด้านการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการแก่ต่างประเทศ ซึ่งได้มีการดำเนินการมาเป็นเวลามากกว่า 20 ปี เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายต่างประเทศในการรักษาและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับประเทศต่างๆ²² ในการนี้รัฐบาลไทยขณะนั้นเชื่อว่าการให้ความช่วยเหลือให้แก่ต่างประเทศดังกล่าวจะเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องและธุรกิจเอกชนในการส่งเสริมการค้าส่งออก การขยายการลงทุนและการจ้างแรงงานไทยในต่างประเทศ ตลอดจนการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทยรวมทั้งจะเป็นการรักษาและ

²⁰ อุกฤษณ์ ปัทมานันท์, “ไทย,” เอเชียรายปี (สิงหาคม 2541): 127-132.

²¹ กระทรวงการต่างประเทศไทย สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ, รายงานความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของไทย, 2550-2551: 1.

²² กรมวิเทศสหการ, แนวทางการดำเนินงานด้านการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการแก่ต่างประเทศ, 2535: 1.

ส่งเสริมภาพพจน์ที่ดีของประเทศไทยต่อต่างประเทศ²³ การช่วยเหลือของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านก็เพื่อเป็นตัวเชื่อม (bridging gap) ระหว่างเศรษฐกิจที่พัฒนาสูง เช่น เศรษฐกิจของประเทศตะวันตกและญี่ปุ่น กับเศรษฐกิจที่ล้าหลัง เช่น เศรษฐกิจของประเทศอินโดจีนและพม่าได้²⁴ ซึ่งในระยะดังกล่าวนี้ไทยก็จะอยู่ในทั้งสถานะของประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการ และเป็นทั้งประเทศผู้รับเอาความช่วยเหลือจากบรรดาประเทศตะวันตกและญี่ปุ่นไปพร้อมกัน กล่าวคือ ไทยมีทั้งสถานะของผู้ให้ความช่วยเหลือและอยู่ในฐานะของผู้รับเอาความช่วยเหลือ

ภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรีอานันท์ ปันยารชุน ได้เริ่มนโยบายใหม่โดยหันไปให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีนมากกว่าแต่ก่อน ในการนี้ได้เพิ่มงบประมาณการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการแก่ต่างประเทศ จากเดิม 43 ล้านบาทใน ค.ศ. 1991 เป็น 175 ล้านบาทใน ค.ศ. 1992 และในรัฐบาลนายชวน หลีกภัยเพิ่มจาก 203 ล้านบาทใน ค.ศ. 1993 มาเป็น 246 ล้านบาทใน ค.ศ. 1994²⁵ มาในรัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชาได้เพิ่มงบประมาณจาก 292 ล้านบาทใน ค.ศ. 1995 เป็น 336 ล้านบาทใน ค.ศ. 1996²⁶ และในรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธยังได้เพิ่มอีกมาเป็น 422 ล้านบาทใน ค.ศ. 1997 ซึ่งกลุ่มประเทศอินโดจีนได้รับงบประมาณการช่วยเหลือมากกว่าประเทศอื่นๆ ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 60 ในการนี้ลาวได้รับงบประมาณช่วยเหลือมากที่สุดในกลุ่มประเทศอินโดจีนและมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี

3.2 มูลค่าความช่วยเหลือทางวิชาการที่ไทยให้แก่ประเทศเพื่อนบ้าน

ในช่วง ค.ศ. 1992-1997

หน่วย: ล้านบาท

ปี งบประมาณ	ลาว	กัมพูชา	เวียดนาม	พม่า
1992	42.5	20	20	21
1993	54.5	30	17.4	41.5
1994	91.5	16	25	28.7
1995	119.1	40	50	55
1996	126.2	45	37	16.1

²³ เรื่องเดียวกัน.

²⁴ พิเชต สุนทรพิพิธ, การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการแก่ต่างประเทศของประเทศไทยกับความมั่นคงของชาติ, งานวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 3 ปีการศึกษา 2534-2535, หน้า 2.

²⁵ กรมวิเทศสหการ, รายงานประจำปี (2537): 13.

²⁶ กรมวิเทศสหการ, รายงานประจำปี (2539): 22.

1997	176.6	56	48	24.8
------	-------	----	----	------

ที่มา: กรมวิเทศทหาร

การให้ความช่วยเหลือของไทยแก่ประเทศเพื่อนบ้านได้แสดงออกอย่างชัดเจนในแถลงการณ์นโยบายของรัฐบาลบริหาร ศิลปอาชา ต่อรัฐสภาในวันที่ 26 พฤษภาคม ค.ศ. 1995 โดยระบุในนโยบายข้อ 3.7 ว่า “ปรับเปลี่ยนฐานะจากประเทศผู้รับการช่วยเหลือสู่การเป็นประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศเพื่อนบ้าน”²⁷ และจุดประสงค์ของการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวก็เพื่อบรรลุถึงเป้าหมายทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและวิชาการ ในทางการเมืองนั้น นอกจากการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศโดยเฉพาะการช่วยเหลือแก่ประเทศเพื่อนบ้านของไทยแล้วยังเชื่อว่าจะนำมาสู่ความไว้วางใจต่อกันมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านของไทย อาทิเช่น ลาว เวียดนาม กัมพูชาและพม่า ล้วนแล้วแต่มีพื้นฐานของความสัมพันธ์ในอดีตอยู่ในลักษณะของความขัดแย้งกัน ซึ่งการให้ความช่วยเหลือดังกล่าว จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาทางด้านการเมืองซึ่งเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อนพอสมควรได้รับการแก้ไขไปในทางที่ดีขึ้น ทางด้านวิชาการนั้น ไทยมีเป้าหมายที่จะให้ความช่วยเหลือเพื่อเผยแพร่ความก้าวหน้าทางด้าน เศรษฐกิจ วิชาการ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และปลูกฝังค่านิยมและความรู้สึกที่มีต่อประเทศไทยตลอดจนส่งเสริมให้หน่วยงาน สถาบันการศึกษาและนักวิชาการในภาครัฐและเอกชนของประเทศได้มีโอกาสพัฒนาขีดความสามารถทางด้านต่าง ๆ เข้าในประเทศเหล่านั้นมากขึ้น

สำหรับนโยบายการให้ความร่วมมือแก่ต่างประเทศนั้น กรมวิเทศทหารซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทมากในการร่วมมือกับต่างประเทศได้กำหนดนโยบาย และแนวทางการให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการแก่ต่างประเทศไว้ คือ²⁸

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดด้านการเมือง เศรษฐกิจ วิชาการและวัฒนธรรมกับประเทศกำลังพัฒนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศเพื่อนบ้าน
2. เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องและธุรกิจภาคเอกชนในการส่งเสริมการส่งออก การขยายการลงทุน และการส่งเสริมการท่องเที่ยว
3. เพื่อแลกเปลี่ยนความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ วิชาการ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยกับนานาประเทศ
4. เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานสถาบันการศึกษาและนักวิชาการไทยมีโอกาสพัฒนาขีดความสามารถเชิงวิชาการ
5. การสร้างความเป็นนานาชาติให้ประเทศไทย

²⁷ เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สำนัก, คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายบริหาร ศิลปอาชา แถลงต่อรัฐสภาวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2538, หน้า 13.

²⁸ กรมวิเทศทหาร, วารสารครบรอบ 36 ปี, หน้า 95.

ในส่วนที่รับผิดชอบของสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศไทยนั้น จะแบ่งออกเป็น 6 รูปแบบ คือ การให้ความร่วมมือแบบทวิภาคี การจัดหลักสูตรฝึกอบรมประจำปี การให้ความร่วมมือองค์การระหว่างประเทศจัดหลักสูตรศึกษา/ฝึกอบรม/ดูงานในประเทศไทย การให้ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศกำลังพัฒนา ความร่วมมือระหว่างสถาบันต่อสถาบัน และสุดท้ายคือ การให้ความร่วมมือแบบพหุภาคี แต่ในงานวิจัยนี้ ข้าพเจ้ามีจุดประสงค์ที่จะศึกษาถึงการให้การช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการในกรอบความร่วมมือแบบทวิภาคี โดยเฉพาะเป็นการวิเคราะห์ถึงผลของความช่วยเหลือที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทย

3.6 ความสัมพันธ์ลาว-ไทย

จากปัจจัยระหว่างประเทศและปัจจัยภายในประเทศของทั้งลาวและไทยในระยะดังกล่าว นั้นได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศหลังสงครามเย็นโดยรวม มีการเปลี่ยนแปลงที่จากความขัดแย้ง การเผชิญหน้ากันด้วยกำลังทหาร มาสู่ความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการที่ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงสร้างกลไกความร่วมมือกันในหลายระดับ อันได้ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองมีแนวโน้มขยายตัวดีขึ้น เช่น มีการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับสูงสุด มีการลงนามในสนธิสัญญาต่างๆเกี่ยวกับความร่วมมือ รวมทั้งการเข้าร่วมในกลุ่มประเทศอาเซียนของลาว นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศยังได้เชื่อมต่อเข้าด้วยกันโดยสะพานมิตรภาพลาว-ไทย (เวียงจันทน์-หนองคาย) ที่ได้สร้างขึ้นและเปิดให้บริการใน ค.ศ. 1994 กลไกความร่วมมือระหว่างสองประเทศ ได้แก่

คณะกรรมการความร่วมมือว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย เป็นหน่วยงานที่สำคัญในการกำกับดูแลการดำเนินความสัมพันธ์ลาว-ไทยในภาพรวม และเพื่อปรึกษาหารือในการตัดสินใจปัญหาาร่วมกัน และกำหนดแผนนโยบายในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศในแต่ละด้าน เช่น ความมั่นคง การค้า การลงทุน การท่องเที่ยว ฯลฯ ในกรณีนี้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการก็ได้เป็นประเด็นหลักประเด็นหนึ่งในการประชุมหารือของคณะกรรมการความร่วมมือ โดยตั้งขึ้นเมื่อพฤษภาคม 2534 ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองฝ่ายเป็นประธานร่วม ทั้งสองฝ่ายได้ผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพโดยจัดการประชุมขึ้นทุกปี²⁹ นอกจากคณะกรรมการความร่วมมือว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทยที่หารือกันครอบคลุมเกือบทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ลาว-ไทยแล้ว ในด้านความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการนั้นยังได้

²⁹ เอกสารความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการความร่วมมือว่าด้วยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลลาวและรัฐบาลไทย, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม ค.ศ. 1991.

มีการประชุมเป็นการเฉพาะ โดยจัดเป็นการหารือประจำปี ซึ่งการประชุมดังกล่าวจะจัดขึ้นทุก ๆ ปี โดยทั้งสองฝ่ายผลัดกันเป็นเจ้าภาพ ได้มีการจัดประชุมครั้งแรกในช่วงวันที่ 6-10 ตุลาคม ค.ศ. 1991 ที่นครหลวงเวียงจันทน์ และจากนั้นมาก็ได้มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง³⁰ ความตกลงเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือของไทยแก่ลาว ส่วนใหญ่แล้วจะดำเนินโดยผ่านกรอบการประชุมในสองระดับนี้ ซึ่งการประชุมเกี่ยวกับความร่วมมือทางวิชาการลาว-ไทย จะเป็นการประชุมเพื่อหารือเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว เป็นการหารือในรายละเอียดจากหลักการที่ได้มีการตกลงกันมาแล้วในการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย

คณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยทั่วไป ลาว-ไทย ได้ตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1991 เป็นหน่วยงานที่กำหนดแนวทางและมาตรการเกี่ยวกับการส่งเสริมความร่วมมือในการรักษาความสงบเรียบร้อย และเสถียรภาพตามชายแดน โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของทั้งสองฝ่ายเป็นประธานร่วม และประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกเช่น กระทรวงการต่างประเทศ และหน่วยงานด้านความมั่นคงของทั้งสองประเทศ

สมาคมมิตรภาพลาว-ไทย จัดตั้งโดยกระทรวงการต่างประเทศเมื่อ ค.ศ. 1994 ตามความตกลงระหว่างรัฐบาลสองประเทศ หน่วยงานดังกล่าวมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างกันฐานะบ้านใกล้เรือนเคียงก็คือ ประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดต่อกัน และมีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน³¹ และส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคมและวิชาการระหว่างสองประเทศ ทั้งสองสมาคมมีการประชุมร่วมกันทุก ๆ ปี

คณะเจ้าแขวง-ผู้ว่าราชการจังหวัดชายแดนลาว-ไทย จัดตั้งโดยมติที่ประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว ครั้งที่ 6 เมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1996 ที่จังหวัดสงขลา จุดประสงค์ก็เพื่อที่จะขยายความร่วมมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยในทุกๆ ระดับโดยเฉพาะในระดับแขวง โดยให้มีความร่วมมือและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันมากขึ้น³²

³⁰ นกตล ซาติประเสริฐ, การให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว, หน้า 84.

³¹ บันทึกการประชุม คณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย ครั้งที่ 3 ที่นครเวียงจันทน์, ค.ศ. 1993.

³² บันทึกการประชุม คณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย ครั้งที่ 6 ที่สงขลา, ค.ศ. 1996.

คณะกรรมการจัดการเขตแดนร่วมลาว-ไทย ตั้งขึ้นเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 1996 มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของลาวและไทยเป็นประธานร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนร่วมตลอดจนแนวชายแดนลาวไทย เพื่อขจัดเงื่อนไขพื้นฐานของความขัดแย้งอันจะนำไปสู่การเกิดกรณีพิพาทเรื่องพรมแดนดังที่เคยมีมา ที่สำคัญคือ การกำหนดเส้นเขตแดนทั้งทางบกและทางน้ำเป็นการถาวรด้วยการร่วมสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนตลอดแนวชายแดนของทั้งสองประเทศ

3.7 ความร่วมมือระหว่างสองประเทศ

หลังสงครามเย็น ประเทศสังคมนิยมต่างๆ เช่นกลุ่มประเทศอินโดจีน โดยเฉพาะลาว พยายามที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก โดยการปรับระบบเศรษฐกิจของตนจากเดิมที่เคยดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์มาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเปิด เพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ นอกจากนั้นลาวยังได้เปิดประเทศสู่สังคมโลกมากขึ้น โดยการแสดงความสนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มอาเซียน และในกลุ่มอนุภูมิภาคสุ่มแม่น้ำโขง ตลอดจนความร่วมมือในกลุ่มเศรษฐกิจอื่นๆ แต่ในการพัฒนาเศรษฐกิจของลาวมีข้อจำกัดหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นด้านเงินทุน เทคโนโลยี และทรัพยากรมนุษย์ อันเป็นผลมาจากเกิดสงครามกลางเมืองก่อนการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง ดังนั้นการรับเอาความช่วยเหลือจากต่างประเทศจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมาก โดยเฉพาะจากไทยซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดกับลาวและอีกทั้งยังเป็นประเทศที่มีพื้นฐานเศรษฐกิจที่เข้มแข็งประเทศหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3.7.1 ความร่วมมือในกรอบทวิภาคี

1. ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า

ความช่วยเหลือแบบให้เปล่านี้ ส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะของโครงการระยะสั้นไม่ต่อเนื่อง ทั้งนี้ก็เพื่อสนองต่อความต้องการของฝ่ายลาวเป็นหลัก ดังเช่น โครงการก่อสร้างอาคารผู้โดยสารและหอบังคับการบินของสนามบินหลวงพระบางเพื่อให้ได้มาตรฐานสากล ระยะที่หนึ่งมูลค่า 50 ล้านบาทช่วงต้นทศวรรษ 1990 และโครงการก่อสร้างโรงเรียนประถมแขวงบ่อแก้วมูลค่า 55,895 เหรียญสหรัฐฯ³³

³³ กระทรวงการต่างประเทศลาว คณะกรรมการร่วมมือลาว-ไทย, รายงานความสัมพันธ์และความ

นอกจากนี้ไทยยังได้ให้ความช่วยเหลือที่เป็นวัสดุสิ่งของ เช่น ใน ค.ศ. 1992 ได้ให้อุปกรณ์ด้านสาธารณสุข มูลค่า 22 ล้านบาท ส่วนใน ค.ศ. 1993 ได้ช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา มูลค่า 12 ล้านบาท และต่อมาใน ค.ศ. 1994 ได้มอบอุปกรณ์การศึกษา มูลค่า 16 ล้านบาท นอกจากนี้ไทยยังได้มอบหนังสือธรรมะพระไตรปิฎกและไตรจีวร จำนวนหนึ่งให้แก่วัดต่างๆ โดยผ่านสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ นครหลวงเวียงจันทน์ และนอกจากนั้นใน ค.ศ. 1996 ไทยได้มอบยานพาหนะแก่ลาว 1 คัน เพื่อใช้ในการประสานงานทางด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการลาว-ไทยอีกด้วย³⁴

2. ความร่วมมือและช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง

โครงการช่วยเหลือบ้านเด็กกิโลเมตร 67 เบื้องต้นเป็นโครงการของรัฐบาลลาวเพื่อช่วยเหลือเด็กที่ขาดแคลน เริ่มใน ค.ศ. 1976 เป็นต้นมา และต่อมาในช่วง ค.ศ.1980 เป็นโครงการร่วมมือระหว่างลาวกับองค์การสากล และนับตั้งแต่ ค.ศ. 1990 เป็นต้นมา เป็นโครงการร่วมมือระหว่างลาว-ไทย

โครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว เป็นแนวคิดริเริ่มจากท่านโกสอน พมวิหาร ประธานประเทศลาวในขณะนั้น (ค.ศ. 1992) เมื่อท่านได้ไปเยี่ยมชมโครงการของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของไทยที่เชียงใหม่และสกลนคร จึงเกิดความสนใจและเขียนหนังสือถึงสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของไทยเพื่อขอความร่วมมือในการสร้างโครงการดังกล่าวใน ค.ศ. 1996 เป็นโครงการที่ช่วยพัฒนาเกษตรแบบครบวงจร โดยเฉพาะด้านการเพาะปลูก-เลี้ยงสัตว์และการพัฒนาแหล่งน้ำ ซึ่งครอบคลุมทั้งหมด 9 ชุมชน มูลค่าความช่วยเหลือจำนวน 89,948,000 ล้านบาท³⁵

ร่วมมือระหว่างลาว-ไทย ครบรอบ 30 ปี, กุมภาพันธ์ 2007.

³⁴ นกตล ชาติประเสริฐ, การให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว, หน้า 78.

³⁵ กระทรวงการต่างประเทศลาว คณะกรรมการร่วมมือลาว-ไทย, รายงานความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างลาว-ไทย ครบรอบ 30 ปี.

3. ความร่วมมือทางด้านวิชาการ

รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาประเทศของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอย่างมาก โดยได้เสนอร่างแผนการร่วมมือระยะยาวระบุแผนการพัฒนารายสามปี (Country Program) ในสาขาเกษตร ศึกษา และสาธารณสุข รวมทั้งสาขาอื่น ๆ ที่ลาวให้ความสำคัญด้วย ได้แก่ อุตสาหกรรมขนาดย่อม การบริหารธุรกิจ การวางแผนและการจัดการ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบการให้ทุนการศึกษา ฝึกอบรมและดูงาน วัตถุประสงค์หลักในการให้ความร่วมมือ คือ³⁶ 1) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรีที่จะมีส่วนพัฒนาประเทศในอนาคต 2) เพื่อแนะนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมและยั่งยืนในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของลาว และ 3) เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ในสังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชนลาว

ความร่วมมือระหว่างลาว-ไทย ได้ดำเนินมาแล้วตั้งแต่ช่วงก่อนที่ลาวจะเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยมคือ ก่อน ค.ศ. 1975 แต่หลังจากที่ลาวเปลี่ยนแปลงระบอบการเมือง ได้ส่งผลให้ความร่วมมือต่าง ๆ ของสองประเทศต้องชะงักตัวลง ที่ยังเหลือก็คือความช่วยเหลือเพียงเล็กน้อย และร่วมมือทางด้านการค้าซึ่งไม่สามารถตัดขาดกันได้ ถึงแม้จะมีปัญหาบ้างในบางช่วงที่สองประเทศเกิดกรณีพิพาทเรื่องพรมแดนแต่ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคมากนัก

ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยที่ให้แก่วานั้น ประมาณสามในสี่ของงบประมาณในแต่ละปีเป็นงบประมาณสำหรับทุนเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งในรูปแบบการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และทุนฝึกอบรมดูงานสาขาต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากไทยมีความชำนาญในการให้ความช่วยเหลือในลักษณะดังกล่าว และความร่วมมือกับลาวก็เป็นไปด้วยความสะดวกกว่าประเทศอื่นๆ เนื่องจากชาวลาวสามารถเข้าใจภาษาไทยได้โดยง่าย นอกจากนั้นยังมีสาขาอื่นๆ อีก เช่น การบริหารการจัดการ การงบประมาณ การธนาคาร และพัฒนาบุคลากร ส่วนที่เหลือจะเป็นความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา

ความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาและทุนฝึกอบรมแก่ข้าราชการ ไทยได้ให้ความช่วยเหลือลาวอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นับตั้งแต่ ค.ศ. 1991 เป็นต้นมา โดยเริ่มจากการให้ทุนการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทแก่ลาว 30 ทุน และทุนฝึกอบรมและดูงาน 130 ทุน³⁷ ปีถัดมาคือใน ค.ศ. 1992 ได้ให้ความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาเพื่อ

³⁶ กรมวิเทศสหการ, วารสารครบรอบ 36 ปี, หน้า 97.

³⁷ นกตล ชาดิประเสริฐ, การให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว, หน้า

ทัศนศึกษาและฝึกอบรบระยะสั้นแก่ลาว 240 ทูน และอีก 30 ทูนเป็นทูนระยะยาวเพื่อศึกษาในระดับปริญญาตรี และปริญญาโท ส่วนใน ค.ศ. 1993 นั้นได้ให้ทุนการศึกษาแก่ลาวในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท 60 ทูน และทุนฝึกอบรบระยะสั้นและดูงาน รวมทั้งสิ้น 244 ทูน³⁸ มาใน ค.ศ. 1994 ในส่วนของทุนการศึกษาในระดับปริญญาตรีรวม 60 ทูน และปริญญาโท 22 ทูน นอกจากทูนระยะยาวแล้วยังมีทุนฝึกอบรบและดูงานในกำหนด 1-3 เดือนรวม 100 ทูน นอกจากนี้ในปีเดียวกัน ไทยยังได้ให้ทุนทัศนศึกษาแก่ลาวเพิ่ม 50 ทูน ซึ่งเป็นการดูงานเป็นกลุ่มกลุ่มละประมาณ 5-6 คน รวมทั้งสิ้นประมาณ 230 ทูน³⁹ และใน ค.ศ. 1995 ไทยได้ให้ทุนการศึกษาแก่ลาวทั้งหมด 160 ทูนในนั้นเป็นทุนการศึกษาในระดับปริญญาตรี 50 ทูน และปริญญาโท 10 ทูน และที่เหลือเป็นทุนฝึกอบรบและดูงาน⁴⁰ เฉพาะใน ค.ศ. 1996 ได้ให้ทุนการศึกษาในระดับต่างๆ 100 ทูน เป็นทุนการศึกษาชั้นปริญญาโท 20 ทูน ทุนฝึกอบรบ 60 ทูน และดูงาน 20 ทูน และนอกนั้นยังให้ทุนฝึกอบรบเพื่อเตรียมความพร้อมแก่บุคลากรลาวในการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน⁴¹ สำหรับใน ค.ศ. 1997 ได้เพิ่มทุนการศึกษามาเป็นระดับปริญญาเอก 2 ทูน ในระดับปริญญาโท 45 ทูน ฝึกอบรบ 250 ทูน และดูงาน 9 ทูน⁴²

ความช่วยเหลือทางด้านการศึกษา นอกจากทุนการศึกษา การฝึกอบรบและดูงานแล้ว ไทยยังได้ให้ความช่วยเหลือลาวในการปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนในหลายโครงการ เช่น โครงการพัฒนาศูนย์อาชีวศึกษาโพนโฮง โครงการพัฒนาโรงเรียนเทคนิคแขวงเวียงจันทน์ โครงการฝึกอบรบคอมพิวเตอร์และเลขานุการ โครงการส่งเสริมวรรณกรรมพื้นบ้าน โครงการปรับปรุงห้องสมุดวิทยาลัยสร้างครุภัณฑ์นครหลวงเวียงจันทน์ โครงการศูนย์พัฒนาบุคลากรด้านภาษาอังกฤษ และช่วยเหลือการปรับปรุงหลักสูตรการพยาบาล⁴³

ความช่วยเหลือทางด้านการเกษตร ในด้านการเกษตรนั้น ได้มีการจัดทำข้อตกลงในโครงการปรับปรุงระบบการศึกษาด้านการเกษตรของวิทยาลัยเกษตรนาบง เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนด้านการเกษตรของลาว

³⁸ กรมวิเทศการ, รายงานประจำปี (2536): 37.

³⁹ กรมวิเทศการ, รายงานประจำปี (2537): 37.

⁴⁰ กรมวิเทศการ, รายงานประจำปี (2538): 42.

⁴¹ กรมวิเทศการ, รายงานประจำปี (2539): 25-26, 50.

⁴² กรมวิเทศการ, รายงานประจำปี (2540): 20-24.

⁴³ กระทรวงการต่างประเทศลาว คณะกรรมการร่วมมือลาว-ไทย, รายงานความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างลาว-ไทย ครบรอบ 30 ปี.

ความช่วยเหลือทางด้านสาธารณสุข ในด้านสาธารณสุขได้มีโครงการพัฒนาระบบสาธารณสุข ซึ่งเริ่มที่โรงพยาบาลโพนโฮง โครงการดังกล่าวจะเป็นตัวอย่างของการบริหารจัดการ โรงพยาบาลศูนย์ และระบบส่งต่อไปยังศูนย์บริการสาธารณสุขชุมชน นอกจากนี้ยังมีโครงการร่วมมือด้านอาหารและยา และโครงการสาธารณสุขชายแดนซึ่งเป็นความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์ และเครื่องมือทางการแพทย์ให้กับแขวงต่างๆ ของลาวที่มีความต้องการเร่งด่วน แขวงที่ได้ความช่วยเหลือได้แก่ แขวงหลวงพระบาง สะหวันนะเขต อุดมชัย คำม่วน ชัยบูลลี และแขวงหัวพัน⁴⁴

3.3 มูลค่าความช่วยเหลือทางวิชาการที่ไทยให้แก่ลาว ในช่วง ค.ศ. 1992-1997

หน่วย: ล้านบาท

ปีงบประมาณ	มูลค่าความช่วยเหลือทั้งสิ้น	ความช่วยเหลือที่ไทยให้แก่ลาว
1992	175	42.5
1993	203	54.5
1994	246	91.5
1995	299	119.1
1996	327	126.2
1997	412	176.6

ที่มา: กรมวิเทศสหการ

3.7.2 ความร่วมมือในกรอบพหุภาคี

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region: GMS)

เป็นความร่วมมือระหว่างลาวไทย จีน พม่า กัมพูชา และเวียดนาม ในการพัฒนาเศรษฐกิจของกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจเพื่ออำนวยความสะดวกในการพัฒนาประเทศและการลงทุนของเอกชน โดยได้รับการสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asia Development Bank, ADB) มีการประชุมร่วมกันในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1992 ที่ประเทศฟิลิปปินส์ และในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1993 และเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1994 ที่ประเทศไทย ที่ประชุมได้สนับสนุนโครงการร่วมมือระหว่างกัน เช่น⁴⁵

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁵ พันธุ์สุรีย์ ลดาวัลย์ และศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ ออยุธยา, ผลกระทบของโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจต่อ

1. การปรับปรุงระบบคมนาคม อันได้แก่ ถนน ทางรถไฟ การเดินอากาศ และการขนส่งทางน้ำ
2. การพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงร่วมกันในการผลิตกระแสไฟฟ้า การชลประทาน การประมง และการขนส่ง
3. การร่วมมือกันในการบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม
4. ความร่วมมือทางด้านโทรคมนาคม
5. การร่วมมือทางการค้าในระดับทวิภาคีและพหุภาคี
6. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ความร่วมมือในกรอบสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ หรือเรียกว่าสี่เหลี่ยมทองคำ (Economic Quadrangle or the Golden Quadrangle)

เป็นผลพวงมาจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ของโลกและภูมิภาคต่างๆ หลังสงครามเย็น รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองของทั้งสี่ประเทศ ซึ่งเป็นความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคระหว่าง 4 ประเทศ เช่น จีนตอนใต้-พม่า-ลาว-ไทย เป็นโครงการริเริ่มและมีแรงผลักดันของนักธุรกิจภาคเอกชนในภาคเหนือของไทย และผู้บริหารของมณฑลยูนนานของจีน ที่ต้องการสร้างถนนติดต่อไทยและจีนรวมทั้งการพัฒนาการเดินทางในแม่น้ำโขงจากเมืองเชียงรุ่งของจีนมายังอำเภอเชียงของในจังหวัดเชียงรายของไทย โดยผ่านเขตแดนของลาวและพม่า เพื่อผลประโยชน์ทางการค้าและการท่องเที่ยว ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ ค.ศ. 1989 แต่เริ่มปรากฏจริงๆ ในเมื่อนายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัยได้เดินทางไปเยือนลาวระหว่างวันที่ 4-6 มิถุนายน ค.ศ. 1993 และต่อมาได้เดินทางไปเยือนจีนระหว่างวันที่ 25 สิงหาคม-3 กันยายน ค.ศ. 1993 นายกรัฐมนตรีไทยได้ปรึกษากับผู้นำลาว ซึ่งทั้งสองประเทศได้ให้การสนับสนุนแนวความคิดความร่วมมือสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจดังกล่าว⁴⁶ ในด้านหลักการแล้วความร่วมมือสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจนี้ก็มีจุดประสงค์หลักอยู่ดังนี้⁴⁷

1. เพื่อส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาเขตสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจให้มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและสังคม
2. กำหนดให้มีความร่วมมือในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่ง เพื่อเป็นพื้นฐานความร่วมมือร่วมกัน

ประเทศไทย (กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542), หน้า 36-41.

⁴⁶ จุลชีพ ชินวรรโณ, สู่สหภาพเศรษฐกิจเมืองโลกรั้วพรมแดน (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2544), หน้า 246-247.

⁴⁷ พันธุ์สุรีย์ ลดาวัลย์ และศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยู่ธาดา, ผลกระทบของโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจต่อประเทศไทย, หน้า 37.

3. ส่งเสริมให้มีความร่วมมือ และการเคลื่อนย้ายปัจจัยทางเศรษฐกิจต่างๆ ระหว่างกัน เช่น การลงทุน เทคโนโลยี และทรัพยากร
4. จัดให้มีกลไกหรือหน่วยงานกลางเพื่อประสานความร่วมมือ และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น
5. เพื่ออำนวยความสะดวก และแก้ไขปัญหาและอุปสรรคด้านการค้า การลงทุนระหว่างกัน
6. ส่งเสริมให้ภาคเอกชนของแต่ละประเทศได้เข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนร่วมกัน
7. ส่งเสริมให้มีการติดต่อไปมาหาสู่ แลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวระหว่างกัน
8. เสริมสร้างให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม
9. เสริมสร้างการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และให้มีการแลกเปลี่ยนทักษะความเชี่ยวชาญและเทคโนโลยี รวมทั้งการร่วมรักษาและปกป้องสิ่งแวดล้อมของอนุภูมิภาค

โครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจประกอบด้วยพื้นที่ของทั้ง 4 ประเทศนั้น ซึ่งแต่ละประเทศครอบคลุมพื้นที่ดังนี้⁴⁸

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ครอบคลุมแขวงบ่อแก้ว หลวงน้ำทา หลวงพระบาง อุดมชัย เวียงจันทน์ เป็นหลัก และอาจขยายไปถึงแขวงพงสาส์น ชัยบุรี ซึ่งมีประชากรประมาณ 2 ล้านคน

ประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่บริเวณภาคเหนือตอนบน โดยมีจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก และน่าน เป็นหลัก และอาจขยายลงมาคลุมถึงลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ รวมประมาณ 8 ล้านคน

พม่า ครอบคลุมรัฐฉานซึ่งมีเมืองเชียงตุงเป็นหลัก แต่ขยายไปถึงคฉิ่นและคยา โดยมีประชากร 5 ล้านคน

สาธารณรัฐประชาชนจีน มีมณฑลยูนนานซึ่งมีประชากรประมาณ 40 ล้านคนเป็นหลัก แต่อาจขยายไปถึงมณฑลเสฉวนและมณฑลกุ้ยโจวซึ่งมีประชากรอีก 120 ล้านคน

เมื่อโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลของทั้งสี่ประเทศ ก็ได้เกิดมีความร่วมมือระหว่างกันขึ้นในด้านการคมนาคมขนส่งและด้านพลังงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการสร้างถนนเชื่อมต่อไทย-จีนตอนใต้โดยผ่านพม่า (สายเชียงราย-เชียงตุง-ด้าล้อ-ชัยรุ่ง-คุณหมิง) ระยะทาง 241 กิโลเมตร โครงการสร้างถนนเชื่อมต่อไทย-จีนตอนใต้โดยผ่านลาว (สายเชียงของในจังหวัดเชียงราย-บ้านห้วยทราย หลวงน้ำทา-บ่อเต็น เชียงรุ่ง-คุณหมิง) ระยะทาง

⁴⁸ จุลชีพ ชินวรรณ, สู่สหประชาชาติ 3: กระแสเศรษฐกิจการเมืองโลกที่ไร้พรมแดน, หน้า 245-246.

354 กิโลเมตร⁴⁹ จากโครงการดังกล่าวเห็นว่าจะทำให้ลาวมีการติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านได้มากขึ้นและช่วยให้ลาวมีทางออกสู่ทะเลได้หลายทางอีกด้วย ส่วนรถไฟเชื่อมไทย-ลาวและจีนตอนใต้ เส้นทางคมนาคมในแม่น้ำโขง ซึ่งโครงการเหล่านี้กำลังมีการดำเนินการก่อสร้างอยู่แต่ค่อนข้างช้ามาก อันเนื่องมาจากการเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นใน ค.ศ. 1997 และปัญหาภายในของแต่ละประเทศ

สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน (The Association of South East Asia Nation: ASEAN)

ในระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียน (ASEAN) ถือเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญภายหลังสิ้นสุดสงครามเย็น และการล่มสลายของสหภาพโซเวียตใน ค.ศ. 1991 ทำให้สภาพการของโลกเปลี่ยนแปลงไป ขณะที่สหรัฐฯ ก็ได้ลดบทบาททางด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดจนการพัฒนาต่างๆ ของจีน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อภูมิภาคและบรรดาประเทศต่างๆ อย่างเป็นลูกโซ่⁵⁰

สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน ประกอบด้วยประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และ ฟิลิปปินส์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ. 1967 โดยรัฐมนตรีต่างประเทศของ 5 ประเทศสมาชิก โดยมีวัตถุประสงค์ทางการเมือง และต่อมาได้เปลี่ยนจุดประสงค์มาเป็นการกระตุ้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคม และพัฒนาการทางวัฒนธรรมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเพื่อส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาคนี้ รวมทั้งเพื่อส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือในเรื่องที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิก ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และด้านการบริหารจัดการของประเทศสมาชิก⁵¹ ภายหลังกยุคสงครามเย็น อาเซียนได้พยายามสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค โดยได้ขยายจำนวนประเทศสมาชิกออกเป็น 9 ประเทศ เริ่มด้วยการเข้าร่วมของประเทศบรูไน ใน ค.ศ. 1984 ต่อมาเวียดนามได้เข้าเป็นสมาชิกใน ค.ศ. 1995 ลาวและพม่าใน ค.ศ. 1997⁵²

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 247-249.

⁵⁰ พิษณุ สุวรรณชะฎู, สามทศวรรษอาเซียน (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ธันวาคม 2540), หน้า 138-145.

⁵¹ จุลชีพ ชินวรรณ, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช, 2539), หน้า 216.

⁵² อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, อาเซียนใหม่ (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 216.

ภายหลังการสิ้นสุดสงครามเย็น ประเด็นความร่วมมือและการพัฒนาได้กลายเป็นกระแสหลักของโลก ส่งผลให้ผู้นำลาวต้องพิจารณาถึงบทบาทของอาเซียนคืบใหม่ โดยมองว่าอาเซียนมีนโยบายที่สอดคล้องกับการดำเนินนโยบายต่างประเทศของตนคือ สันติภาพ เอกอภราช มิตรภาพ และความร่วมมือ ต่างฝ่ายต่างได้ผลประโยชน์ ไม่แทรกแซงเข้ากิจการภายในของกันและกัน และลาวยังเชื่ออีกว่า การเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนจะทำให้ลาวได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนเป็นอย่างมาก และเป็นการเชื่อมประเทศเข้ากับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคและในโลกอีกด้วย อันจะส่งผลให้ลาวสามารถบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่วางไว้ เพราะฉะนั้นลาวจึงได้เข้าร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียน พร้อมกับเวียดนาม ใน ค.ศ. 1992 ในฐานะผู้สังเกตการณ์ โดยการลงนามในสนธิสัญญาบาห์ลี (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia) ที่กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ และต่อมาเวียดนามได้เสนอเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนใน ค.ศ. 1995 เนื่องจากเวียดนามมีความพร้อมมากกว่า ส่วนลาวได้เสนอเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนพร้อมกันกับพม่าหลังจากนั้นมา 2 ปี คือ ใน ค.ศ. 1997 เนื่องจากลาวยังมีเศรษฐกิจที่ล้าหลังกว่าประเทศสมาชิกอื่นๆ ไม่เฉพาะแต่ทางด้านเศรษฐกิจเท่านั้น ทางด้านบุคลากรก็ยังไม่มีความพร้อมอย่างเพียงพอ⁵³

3.8 สรุป

จากการดำเนินนโยบายของไทยต่อลาวในช่วง ค.ศ. 1992-1997 ดังกล่าวข้างต้น สามารถพิจารณาได้ว่าการให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยแก่ลาว ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาแก่ข้าราชการลาว การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งโครงการช่วยเหลือต่างๆ ได้มีส่วนผลักดันจากนโยบายการต่างประเทศและความมั่นคงเป็นหลัก ดังนั้นในทางฝ่ายไทยเองก็จะมีปรับเปลี่ยนนโยบายต่อลาวไปตามความคิดเห็นของผู้ที่ขึ้นมามีอำนาจทางด้านการเมือง สภาพแวดล้อมของสถานการณ์ระหว่างประเทศ และความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นหลัก และยังสังเกตพบว่า ไทยได้ให้ความสำคัญกับลาวในระดับที่สูงกว่าในสมัยสงครามเย็น อาจเป็นเพราะประเด็นเรื่องความขัดแย้งทางอุดมการณ์ในลาวได้สงบลง รวมทั้งการเปิดประเทศและดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบกลไกตลาดมากขึ้น ในขณะที่เดียวกัน ช่วงดังกล่าวไทยมีความต้องการพัฒนาประเทศให้เป็นศูนย์กลางการเงิน และเศรษฐกิจในภูมิภาค อันเนื่องมาจากความมั่นใจว่าการมีฐานะทางเศรษฐกิจที่รุ่งเรืองมากกว่าประเทศเพื่อนบ้าน จะเป็นโอกาสที่เอื้ออำนวยให้ไทยได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เอื้อต่อการเพิ่มบทบาทของไทยในภูมิภาคนี้

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 131.

ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการระหว่างลาว-ไทยในช่วงดังกล่าว มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นอย่างมากเมื่อเทียบกับช่วงสงครามเย็น เป็นที่เห็นได้ชัดว่าไทยได้ให้ความช่วยเหลือลาวในหลายรูปแบบ ดังเช่น การให้ทุนการศึกษาแก่ข้าราชการลาว การให้ความช่วยเหลือในรูปแบบของโครงการช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา ฯลฯ เมื่อศึกษาแล้วเห็นว่าเป็นผลพวงมาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในระดับโลก ประเด็นความร่วมมือเพื่อการพัฒนาได้กลายมามีบทบาทสำคัญในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของทุก ๆ ประเทศ อันได้ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะอยู่ในค่ายใดต่างก็หันมาร่วมมือกันเพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจมากขึ้น ในส่วนของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนท่าทีเช่นเดียวกัน สังเกตได้ว่าประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างก็ประสงค์จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและอยู่ร่วมกันโดยสันติ โดยยึดการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นปัญหาสำคัญยิ่งกว่าสิ่งใด ประเด็นความมั่นคงไม่ได้เป็นปัญหาอีกต่อไป และที่สำคัญลาวและไทยก็ได้มีการปรับนโยบายการต่างประเทศของตนเช่นกัน ทั้งนี้ก็เพื่อเอื้อต่อการเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างกัน

สังเกตเห็นว่าความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยแก่ลาวนั้นอยู่ที่การให้ทุนการศึกษาเป็นหลัก เห็นได้ว่าการให้ทุนการศึกษาแก่ข้าราชการลาวในลักษณะต่าง ๆ มีการดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มที่จะเน้นในระดับบัณฑิตศึกษาเพิ่มขึ้นมาก ดังจะเห็นได้ใน ค.ศ. 1992 ไทยได้ให้ทุนการศึกษาระดับปริญญาโทแก่ลาวเพียง 10 ทุน แต่ใน ค.ศ. 1997 ไทยได้ให้ทุนการศึกษาในระดับปริญญาเอก 2 ทุน และปริญญาโทแก่ลาวถึง 45 ทุน ส่วนโครงการช่วยเหลือในส่วนนี้ส่วนใหญ่เป็นโครงการระยะสั้นและไม่ต่อเนื่อง ดังเช่น โครงการช่วยเหลือในการปรับปรุงสนามบินหลวงพระบาง การสร้างโรงเรียน รวมถึงความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา ตลอดจนความช่วยเหลือศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรของลาว และโครงการช่วยเหลือเพื่อปรับปรุงระบบสาธารณสุข ซึ่งเห็นว่าความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ได้เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ของสองประเทศเจริญขึ้นอีกด้วย ดังจะเห็นได้ว่าในช่วงดังกล่าวสองประเทศได้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้นำในระดับสูงของทั้งสองประเทศอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างกันในด้านต่าง ๆ ดังเช่น การตกลงกันจัดตั้งคณะกรรมการความร่วมมือลาว-ไทย และคณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยทั่วไปลาว-ไทย นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการเขตแดนร่วมลาว-ไทย ตลอดจนการสร้างตั้งคณะเจ้าแขวง-ผู้ว่าราชการจังหวัดชายแดนลาว-ไทย และสมาคมมิตรภาพลาว-ไทย

และเห็นว่านอกจากไทยจะให้ความช่วยเหลือแก่ลาวในกรอบความร่วมมือสองฝ่ายดังที่ได้อธิบายมาแล้ว ในกรอบความร่วมมือหลายฝ่ายลาวก็ยังได้รับการสนับสนุนจากไทยเป็นอย่างดี ดังเช่น การเข้าร่วมของลาวในกรอบความร่วมมือเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (GMS)

และความร่วมมือในกรอบสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ (สี่เหลี่ยมทองคำ) ใน ค.ศ. 1993 รวมถึงการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน ใน ค.ศ. 1997 จากจุดดังกล่าวทำให้สองประเทศมีความเข้าอกเข้าใจกันมากขึ้น ตลอดถึงความสัมพันธ์ของสองประเทศก็ได้รับการพัฒนาดีขึ้นเช่นกัน ดังจะเห็นได้ในช่วงดังกล่าวสองประเทศแทบจะไม่มีปัญหาระหว่างกัน แม้จะมีก็สามาถแก้ไขได้อย่างรวดเร็วโดยผ่านกลไกความร่วมมือต่างๆ ที่ทั้งสองประเทศได้ร่วมกันจัดตั้งขึ้น

การที่ไทยเพิ่มงบประมาณการให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการแก่ลาวอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในช่วงที่เศรษฐกิจของไทยมีการขยายตัวสูงนั้น ก็เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของไทยที่เน้นให้ความสำคัญกับลาวมากขึ้น และเห็นได้ชัดว่าลาวมีความสำคัญกับไทยมากในหลายๆ ด้าน เช่น ทางด้านความมั่นคงอันเนื่องมาจากลาวและไทยมีพรมแดนติดต่อกันยาวกว่าประเทศอื่นๆ อันจะนำมาสู่ปัญหาต่างๆ เช่น การลักลอบเข้าเมือง ปัญหายาเสพติด การค้าเถื่อน ฯลฯ ส่วนในทางเศรษฐกิจไทยเองเชื่อว่าลาวจะเป็นตลาดจำหน่ายสินค้าที่สำคัญ เป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกไปยังต่างประเทศ และนอกจากนั้นลาวยังจะเป็นจุดเชื่อมต่อไปยังประเทศอื่นๆ ในอินโดจีนอีกด้วย และเห็นว่าการที่ลาวพึ่งพาความช่วยเหลือจากไทยในทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการนี้จะเป็นแรงผลักดันให้การพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศได้ในระดับหนึ่ง รวมไปถึงการพัฒนาบุคลากรของตนในหลายๆ ด้านอีกด้วย ถึงแม้จะเป็นความช่วยเหลือที่ไม่มากนักถ้าเทียบกับประเทศอื่นก็ตามแต่ความช่วยเหลือที่ไทยให้แก่ลาวนั้นไม่เพียงแต่เป็นการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของลาวเท่านั้น ยังเป็นการกระชับความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศให้เพิ่มพูนขึ้นอีกด้วย

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าบรรยากาศแห่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในระดับโลกและภูมิภาครวมถึงการเปลี่ยนแปลงภายในของลาวและไทยได้เป็นส่วนหนึ่งที่เอื้ออำนวยต่อการเสริมสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองประเทศมากที่สุด จนสามารถเรียกได้ว่าเป็นยุคแห่งการสร้างความร่วมมือเพื่อช่วยกันพัฒนาในหลายๆ ด้านก็ว่าได้

ช่วงท้ายทศวรรษ 1990 สถานการณ์โดยรวมของโลกและภูมิภาคล้วนเผชิญกับวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจและการเงิน รวมทั้งลาวและไทยก็ประสบกับปัญหาเช่นกัน แต่ถึงอย่างไรก็ดีหลังจากปัญหาวิกฤตผ่านพ้นไปความร่วมมือของสองประเทศได้พัฒนาขึ้นสู่ระดับสูงกว่าระยะที่ผ่านมา ดังจะกล่าวในบทที่ 4 ต่อไป

บทที่ 4

ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาวในยุค 10 ปีหลังจากที่ลาวเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนสมบูรณ์ (ค.ศ. 1997-2007)

ในบทที่ 4 นี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการร่วมมือลาว-ไทย ซึ่งจะมีทั้งสภาพการณ์ระหว่างประเทศก็คือ เกิดวิกฤตการณ์ด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งสภาพการณ์ภายในประเทศลาวและไทย ทำให้เกิดกลไกความร่วมมือระหว่างลาว-ไทยขึ้นมากมาย เช่น ASEAN, ACMECS ซึ่งกลไกความร่วมมือเหล่านี้ได้ส่งผลให้ความร่วมมือลาว-ไทยนับวันเพิ่มขึ้น ช่วงดังกล่าวถือได้ว่าความร่วมมือระหว่างลาว-ไทยได้พัฒนาขึ้นในระดับสูง ถึงแม้ทั้งสองประเทศจะประสบกับวิกฤตทางเศรษฐกิจก็ตาม แต่ก็ไม่ได้ทำให้ความร่วมมือของทั้งสองประเทศลดลงมาก เมื่อวิกฤตการณ์ได้ผ่านพ้นไป ความร่วมมือระหว่างสองประเทศได้เพิ่มพูนมากขึ้น โดยจุดประสงค์เพื่อต้องการพัฒนาเศรษฐกิจของกันและกัน โดยเฉพาะการขยายเส้นทางคมนาคมเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่การค้า การลงทุน และการขนส่งสินค้าระหว่างสองประเทศและในภูมิภาค อันทำให้ลาวมองเห็นศักยภาพของตนที่จะเป็นศูนย์กลางของการคมนาคมในภูมิภาค เนื่องจากลาวมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวย โดยเฉพาะการที่มีพรมแดนติดต่อกับทุกประเทศของกลุ่มแม่น้ำโขง ไทยเองแม้เกิดวิกฤตการณ์ในประเทศ แต่ถึงอย่างไรก็ตามก็ยังมีจุดประสงค์ที่จะรักษามิตรภาพอันดีกับอินโดจีนรวมถึงผลประโยชน์ต่อทางด้านเศรษฐกิจที่จะได้รับ โดยเฉพาะเป็นตลาดกระจายสินค้าให้แก่ตน จากปัจจัยที่กล่าวมาได้ส่งผลให้ความร่วมมือระหว่างลาว-ไทยได้เพิ่มพูนขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในบทนี้จะเป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ลาว-ไทยในรูปแบบของความร่วมมือที่ได้รับแรงผลักดันมาจากปัจจัยระหว่างประเทศ รวมถึงปัจจัยภายในของลาวและไทย ดังจะกล่าวต่อไป

4.1 สถานการณ์ระหว่างประเทศ

สถานการณ์ของโลกก็คือสถานการณ์ในภูมิภาคล้วนแต่เผชิญกับวิกฤตทางวิกฤตทางเศรษฐกิจในช่วงท้ายทศวรรษ 1990 อย่างไรก็ตามวิกฤตการณ์ดังกล่าวก็เริ่มคลี่คลายลงในช่วงต้นทศวรรษ 2000 ในขณะที่เดียวกันจีนและอินเดียกำลังก้าวขึ้นมามีบทบาทในเอเชียทั้งในทางด้านเศรษฐกิจและการทหาร และมีท่าทีที่จะเข้มแข็งขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่ประเทศต่างๆ ที่เคยประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจก็เริ่มฟื้นตัว และพยายามเร่งพัฒนาเศรษฐกิจของตนโดยเฉพาะมาเลเซียและสิงคโปร์ สภาวะดังกล่าวได้ส่งผลโดยตรงต่อการปรับตัวของประเทศต่างๆ ในเอเชีย และเห็นได้ว่าในปัจจุบันความร่วมมือในภูมิภาคในเอเชียได้เพิ่มมากขึ้น เช่นเดียวกันกับความร่วมมือระหว่างลาว-ไทยก็ได้เพิ่มพูนมากขึ้นในกรอบความร่วมมือต่างๆ เช่น ในกรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) กรอบความร่วมมือของอาเซียน (ASEAN) และ

กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) ทั้งนี้ก็เพื่อเพิ่มศักยภาพทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของสองประเทศให้แข็งแกร่งนั่นเอง

4.2 สถานการณ์ในลาว

4.2.1 สภาพการเมือง

การเมืองลาวยังคงมีเสถียรภาพเหมือนเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง ถึงแม้ช่วงดังกล่าวจะมีการเปลี่ยนผู้นำของประเทศถึงสามคนก็ตาม แต่โดยรวมก็ยังคงมีความมั่นคงพอสมควร ยังยึดมั่นในอุดมการณ์สังคมนิยมและการมีพรรคเดียว อย่างไรก็ตามก็ตีความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับประเทศต่างๆ ก็ยังสืบทอดพัฒนาขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยได้พัฒนาขึ้นสู่ระดับที่สูงที่สุด โดยยังคงสืบทอดการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้ในระดับสูงของสองประเทศอย่างต่อเนื่อง ดังเช่น ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1999 ท่านสีสะหวาด แก้วบุญพัน นายกรัฐมนตรีลาวได้เดินทางเยือนไทยอย่างเป็นทางการ และต่อมาในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2001 ท่านบุญยัง วรจิต นายกรัฐมนตรีลาว ก็ได้เดินทางเยือนไทยอย่างเป็นทางการ นอกจากนี้ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2006 ท่านบัวสอน บุบผาวัน นายกรัฐมนตรีของลาวคนล่าสุดก็ยังได้เดินทางเยือนไทยอย่างเป็นทางการอีก นอกจากการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้ในระดับสูงของทั้งสองประเทศแล้วในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2006 ท่านบุญยัง วรจิต รองประธานประเทศของลาว และสมเด็จพระเทพฯ ได้เป็นประธานร่วมกันในการเปิดการนำใช้สะพานมิตรภาพแห่งที่สอง ที่สะพานนะเขต-มุกดาหาร ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์ ตลอดจนถึงการเป็นนิมิตหมายที่ดีต่อกัน และเป็นการสานต่อความสัมพันธ์และความร่วมมือของทั้งสองประเทศให้เจริญยิ่งขึ้น

4.2.2 สภาพเศรษฐกิจ

ลาวยังคงสืบทอดดำเนินนโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจที่ประกาศใช้เมื่อช่วงปลายทศวรรษ 1980 ที่เรียกว่า “จินตนาการใหม่” ไปพร้อมๆ กันกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่สี่ (ค.ศ. 1996-2000) ดังที่ได้กล่าวในบทที่สาม และดำเนินตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ห้า (ค.ศ. 2001-2005) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้ประเทศพ้นจากความยากจนโดยได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาชนบท กานเปิดเสรีทางการค้า รวมถึงการพัฒนาระบบคมนาคม ทั้งนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับดังกล่าวยังครอบคลุมจนถึง ค.ศ. 2010 ด้วย

จากการที่รัฐบาลได้ปฏิรูปเศรษฐกิจไปตามแผนที่วางไว้ ได้ส่งผลให้นักลงทุนต่างประเทศหันไปให้ความสนใจในภาคอุตสาหกรรม หัตถกรรม และอุตสาหกรรมป่าไม้เพิ่มมาก

ขึ้น โดยเฉพาะอุตสาหกรรมไม่ได้เพิ่มขึ้นถึงหนึ่งเท่าตัวจาก 83.3 ล้านเหรียญสหรัฐ ใน ค.ศ.1996 เป็น 165.5 ล้านเหรียญสหรัฐใน ค.ศ. 1997 ซึ่งในนั้นไทยยังคงเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดในลาว โดยมีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 2,599.17 ล้านเหรียญสหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 38.08 ของการลงทุนต่างประเทศในลาว¹

ในเมื่อไทยต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ และลุกลามไปเกือบทั่วทั้งเอเชีย ได้ส่งผลให้เศรษฐกิจของหลายประเทศในเอเชียได้รับผลกระทบไปด้วย กล่าวคือ นับแต่ปลาย ค.ศ. 1997-1999 การลงทุนของต่างประเทศในลาวลดลงเป็นจำนวนมากเนื่องจากสภาพทางด้านเศรษฐกิจที่ซบเซาได้ทำให้นักลงทุนจากประเทศต่าง ๆ เช่น ไทย เกาหลีใต้ มาเลเซีย ไม่สามารถขยายการลงทุนเข้าไปในลาวได้ ดังนั้นตลอด ค.ศ. 1998 ลาวต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงินอย่างรุนแรงในรอบ 23 ปี นับแต่มีการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองเป็นต้นมา ทั้งนี้เนื่องจากพื้นฐานเศรษฐกิจของลาวต้องอิงอยู่กับการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งการลงทุนจากต่างประเทศมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 87

ในช่วง ค.ศ. 1997-1999 ลาวก็ประสบกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจอย่างหนัก เศรษฐกิจของลาวขยายตัวได้น้อยมาก อันเนื่องจากภาคการลงทุนของต่างประเทศหดตัวอย่างหนัก ส่งผลให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจลดลงจากร้อยละ 6.9 ใน ค.ศ. 1997 มาอยู่ที่ 4.0 ใน ค.ศ. 1999² แต่ในช่วง ค.ศ. 2000-2003 เศรษฐกิจของลาวเริ่มฟื้นตัว เนื่องจากรัฐบาลพยายามกระตุ้นการส่งออกและดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศให้กับมาอีกครั้ง รัฐบาลได้เพิ่มการลงทุนในด้านการก่อสร้าง การคมนาคม ป่าไม้ ผลิตภัณฑ์เกษตร การธนาคาร³

ถึงแม้ว่าการลงทุนจากต่างประเทศในลาวได้ลดลงก็ตาม แต่ภายหลังที่ลาวเข้าเป็นสมาชิกขององค์การอาเซียนใน ค.ศ. 1997 ลาวก็ยังได้รับความช่วยเหลือจากหลายประเทศ โดยเฉพาะญี่ปุ่นได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือแก่ลาวมากที่สุดในช่วง ค.ศ. 1997-2001 รวมมูลค่า 430.5 ล้านเหรียญสหรัฐ อันดับรองลงมาคือ ประเทศสวีเดน เยอรมนี ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส และจีน และประเทศอื่นๆ อีกด้วย รวมทั้งสิ้นจำนวน 766.9 ล้านเหรียญสหรัฐ ในขณะเดียวกัน ช่วงดังกล่าวองค์กรสากลจากประเทศต่างๆ เช่น กองทุนการเงินระหว่างประเทศ รวมทั้งธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียก็ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ลาวอีกเป็นเงินจำนวน 568 ล้าน

¹ สุรัชย์ ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว ฉบับปรับปรุง, หน้า 218-219.

² สุณัย ผาสุข, "ลาว," เอเชียรายปี (กรกฎาคม 2543): 173-174.

³ สีดา สอนศรี, เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: นโยบายต่างประเทศหลังวิกฤตเศรษฐกิจ (ค.ศ. 1997-2006) (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 374.

เหรียญสหรัฐ⁴ และต่อมาใน ค.ศ. 2002 ลาวยังได้รับความช่วยเหลือจากธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียอีกในโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน มูลค่า 161 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และจากสหภาพยุโรปในมูลค่า 18 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อช่วยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชนบท และการเตรียมความพร้อมในการเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก⁵ นอกจากนี้ ธนาคารโลกก็ยังเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจรายใหญ่ที่สุดของลาวเช่นกัน ในมูลค่าทั้งสิ้นประมาณ 839 ล้านดอลลาร์สหรัฐ นับตั้งแต่ ค.ศ. 1977 จนถึง ค.ศ. 2006 เฉลี่ยตกปีละประมาณ 37 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และที่สำคัญเมื่อ ค.ศ. 2005 ธนาคารโลกได้อนุมัติเงินกู้ในการพัฒนาโครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าน้ำเทิน 2 ซึ่งเป็นเขื่อนขนาดใหญ่ที่สุดในลาวในมูลค่า 1.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ⁶

ในขณะที่ลาวเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ ค.ศ. 1997 กลุ่มประเทศยุโรป (EU) ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ลาวด้วยการให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่ลาว ซึ่งสนธิสัญญาดังกล่าวได้รับการลงนามในวันที่ 16 มิถุนายน ค.ศ. 1998 ด้วยการพิจารณาว่าวัตถุดิบที่ประเทศสมาชิกอาเซียนนำไปใช้ผลิตสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูปในลาวถือว่าเป็นวัตถุดิบของลาว ซึ่งช่วงดังกล่าวได้เกิดมีโรงงานผลิตสิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป 60 โรงงาน ที่ส่วนใหญ่ลงทุนโดยนักธุรกิจจากไทย ใต้หวัน เกาหลีใต้ และจีน⁷

หลังจากสภาวะเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ เริ่มฟื้นตัว เศรษฐกิจของลาวก็ได้รับผลบวกไปด้วย กล่าวคือ ในช่วง ค.ศ. 2005 เศรษฐกิจของลาวขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 7.3 ขยายตัวจากร้อยละ 5.8 ใน ค.ศ. 2003 เป็นผลพวงผลมาจากการขยายตัวในภาคอุตสาหกรรม และการส่งออก ซึ่งภาคอุตสาหกรรมขยายตัวจากร้อยละ 12.5 ใน ค.ศ. 2004 มาอยู่ที่ร้อยละ 16 ใน ค.ศ. 2005 ส่วนภาคของการส่งออกมีการขยายตัวพุ่งสูงขึ้นร้อยละ 52.2 อันเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัวในหมวดสินค้าเหมืองแร่คือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 333.3 จาก 50.0 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ใน ค.ศ. 2004 มาเป็น 216.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ใน ค.ศ. 2005⁸ ถึงแม้การส่งออกของลาวจะมีมูลค่าเพิ่มเป็นเท่าตัวก็ตาม แต่การนำเข้าของลาวก็มีมูลค่าสูงเช่นกัน ส่วนใหญ่เป็นการนำเข้าสินค้าเพื่อการลงทุน และเครื่องอุปโภคบริโภค

⁴ สุรัชย์ ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว ฉบับปรับปรุง, หน้า 258-259.

⁵ สุณัย ผาสุข, "ลาว," เอเชียรายปี (สิงหาคม 2546): 138-139.

⁶ The World Bank. Publication and Reports [online], 8 August 2551. Available from : <http://www.worldbank.org/ida>

⁷ สุรัชย์ ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว ฉบับปรับปรุง, หน้า 230.

⁸ ธนาคารแห่งชาตินลาว, รายงานเศรษฐกิจประจำปี (2005): 6-7, 27.

ปีถัดมาคือ ค.ศ. 2006 เศรษฐกิจของลาวก็ยังสืบทอดขยายตัวในระดับร้อยละ 8.3 ปัจจัยหลักก็ยังคงมาจากการขยายตัวในอุตสาหกรรมเหมืองแร่ และไฟฟ้าพลังน้ำที่มาจากการลงทุนของต่างประเทศ นอกจากนี้ยังได้รับแรงผลักดันจากภาคบริการ และการท่องเที่ยว ตลอดถึงการขยายตัวด้านเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค เช่น จีน เวียดนาม และไทย ซึ่งภาคอุตสาหกรรมขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 17.1 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 16 ในค.ศ. 2005 ซึ่งภาคอุตสาหกรรมเหมืองแร่ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 86.9⁹ ในด้านการค้ากับต่างประเทศก็มีมูลค่าเพิ่มขึ้นเช่นกันคือร้อยละ 35.5 จาก 1,435.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐจาก ค.ศ. 2005 มาอยู่ในระดับ 1,942.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐใน ค.ศ. 2006 สำหรับการส่งออกนั้นมีมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 59.5 ปัจจัยก็ยังได้รับแรงผลักดันมาจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมเหมืองแร่ซึ่งขยายตัวสูงถึงร้อยละ 130.0¹⁰

แต่ใน ค.ศ. 2007 เศรษฐกิจลาวขยายตัวลดลงเล็กน้อยจาก ค.ศ. 2006 อยู่ที่ร้อยละ 7.9 ซึ่งเป็นผลมาจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมลดลง ในด้านการค้ากับต่างประเทศก็มีมูลค่าเพิ่มขึ้นไม่มากนักจาก 1,942.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ใน ค.ศ. 2006 มาเป็น 1,987.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ใน ค.ศ. 2007 และมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเช่นกันเพียงร้อยละ 4.6 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา¹¹

ตารางที่ 4.1 อัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของลาว ในช่วง ค.ศ. 1997-2007

ปี	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
อัตรา ความเจริญ เติบโตทาง เศรษฐกิจ (ร้อยละ)	6.9	3.9	4.0	5.7	5.7	5.7	5.8	6.9	7.3	8.3	7.9

ที่มา: เอเซียรายปี, 2001, หน้า 136. และ ธนาคารแห่งชาติลาว

⁹ ธนาคารแห่งชาติลาว, รายงานเศรษฐกิจประจำปี (2006): 5, 8.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 29.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 32.

4.3 สถานการณ์ในไทย

สถานการณ์ในไทยโดยรวมเห็นว่าประเด็นเรื่องเศรษฐกิจยังคงเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศ และประเทศอินโดจีนก็ยังคงเป็นแหล่งลงทุนรายใหญ่ของไทย ถึงแม้ไทยจะหันไปให้ความสำคัญกับประเทศมหาอำนาจตะวันตกในช่วงที่เผชิญกับวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจและการเงินก็ตาม แต่ไทยก็ยังคงให้ความสำคัญกับประเทศอินโดจีนเหมือนเดิม ทั้งนี้ก็เป็นการแสดงท่าทีที่เป็นมิตรและเป็นการสร้างบรรยากาศของความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ตลอดถึงการรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการค้าและการลงทุน อันจะเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญให้แก่ประเทศ

4.3.1 สภาพการเมือง

หลังจากเกิดวิกฤตการณ์ด้านการเงินและเศรษฐกิจ ในปี ค.ศ. 1997 ซึ่งเป็นยุครัฐบาลชวน 2 ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการร่วมมือกับประเทศมหาอำนาจมากกว่าประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ก็เพื่อแสวงหาความช่วยเหลือทางด้านเงินทุน และเพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นสำคัญ อันส่งผลให้ความสัมพันธ์ไทยกับประเทศเพื่อนบ้านอยู่ในลักษณะเย็นชางูยู่บางครั้งคราว¹² แต่เมื่อการขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีพันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร (ค.ศ. 2001-2006) ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจไทยเริ่มฟื้นตัว การดำเนินนโยบายต่างประเทศในช่วงดังกล่าวได้เน้นให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างมาก ดังเช่นได้มีการส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยผ่านกลไกความร่วมมือเศรษฐกิจที่เรียกว่า “อิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง” (ACMECS)

นโยบายต่างประเทศของไทยในยุคชวน หลีกภัย 2 (ค.ศ. 1997- 2000)

รัฐบาลชวน หลีกภัยเข้ามาบริหารประเทศต่อจากพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินที่รุนแรงที่สุดในประเทศไทย ความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างประเทศลดลง ธุรกิจภายในหลายแห่งได้ล้มละลาย อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจติดลบ และต้องดำเนินนโยบายเศรษฐกิจภายใต้กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ดังนั้นนโยบายการต่างประเทศของรัฐบาลชุดดังกล่าวจึงได้รับแรงผลักดันมาจากการแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศเป็นสำคัญ ซึ่งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับประเทศมหาอำนาจมากกว่า

¹² สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ “นโยบายต่างประเทศของไทย,” ใน, เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: นโยบายต่างประเทศหลังวิกฤตเศรษฐกิจ, ค.ศ. 1997-2000, สีดา สอนศรี, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 197-201.

ประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากไทยต้องการการสนับสนุนและความช่วยเหลือในด้านต่างๆ จากประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะความช่วยเหลือด้านการเงิน และการลงทุนเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยรวมแล้วประเทศมหาอำนาจจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายการต่างประเทศของทุกประเทศรวมทั้งไทย โดยเฉพาะในช่วงที่ไทยต้องเผชิญกับวิกฤตทางเศรษฐกิจจึงยิ่งต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากประเทศมหาอำนาจเป็นพิเศษ¹³ ทำให้การดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านนับตั้งแต่นายกรัฐมนตรีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณเป็นต้นมา ซึ่งมีทิศทางเดียวกันมาตลอดต้องมีการเปลี่ยนแปลง แต่ถึงอย่างไรก็ตาม รัฐบาลชุดดังกล่าวก็ยังให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้านเช่นเดียวกันแต่อยู่ในอันดับที่รองลงมา

ในส่วนของลาว รัฐบาลชุดดังกล่าวได้พยายามเพิ่มพูนความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นมากขึ้นในทุกด้าน เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ นายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัยได้เดินทางเยือนลาวในระหว่างวันที่ 26-28 พฤษภาคม ค.ศ. 2000 แต่เนื่องด้วยทั้งสองประเทศต่างก็เผชิญกับวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจและการเงินดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ความสัมพันธ์ของสองประเทศไม่ค่อยราบรื่นนัก¹⁴

นโยบายต่างประเทศของไทยในยุคทักษิณ ชินวัตร (ค.ศ. 2001-2006)

รัฐบาลชุดดังกล่าวเข้ามาบริหารประเทศในช่วงที่เศรษฐกิจของไทยเริ่มฟื้นตัวจากวิกฤตแต่ยังอยู่ในสภาพที่อ่อนแออยู่ ดังนั้นรัฐบาลชุดดังกล่าวจึงต้องเร่งปรับปรุงการบริหารประเทศเกือบจะทุกด้านเพื่อให้สอดคล้องกันระหว่างนโยบายการบริหารภายในประเทศและนโยบายด้านการต่างประเทศ โดยนโยบายภายในนั้นได้เน้นการกระตุ้นเศรษฐกิจจากหญ้า เช่น โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กองทุนหมู่บ้าน โครงการพักชำระหนี้ให้เกษตรกรรายย่อย จัดตั้งธนาคารประชาชน และการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมถึงการแก้ไขปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ส่วนนโยบายต่างประเทศในช่วงดังกล่าวได้เน้นหลักการของการทูตเชิงรุกด้านเศรษฐกิจ ยึดมั่นในหลักการในการพัฒนาและสร้างสันติภาพระหว่างประเทศ การเพิ่มบทบาทของไทยในเวทีระหว่างประเทศ โดยการขยายความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ในกลุ่มประเทศอาเซียนและไปยังภูมิภาคอื่นๆ รวมถึงการฟื้นฟูและกระชับความสัมพันธ์และความร่วมมือเพื่อการพัฒนา กับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศในภูมิภาคเอเชียอย่างเร่งด่วน¹⁵

¹³ สีดา สอนศรี, เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: นโยบายต่างประเทศหลังวิกฤตเศรษฐกิจ (ค.ศ. 1997-2006), หน้า 195-197.

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 201.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 207-208.

ส่วนนโยบายต่อประเทศเพื่อนบ้านนั้นไทยได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เห็นได้เมื่อรัฐบาลชุดดังกล่าวขึ้นมาบริหารประเทศก็ได้เดินทางเยือนประเทศเพื่อนบ้านเป็นอันดับแรก ก่อนที่จะเดินทางไปเยือนประเทศมหาอำนาจ ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลชุดดังกล่าวยังได้เป็นผู้ริเริ่มกรอบความร่วมมือเศรษฐกิจที่เรียกกันว่า “อริระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง” (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy-ACMECS) ทั้งนี้ก็เพื่อกระชับความร่วมมือระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม¹⁶

4.3.2 สภาพเศรษฐกิจ

ในช่วง ค.ศ. 1997-2000 เศรษฐกิจไทยโดยรวมมีความไม่แน่นอน เศรษฐกิจตกต่ำอย่างไม่เคยมีมาก่อน อันเนื่องมาจากการล้มละลายของสถาบันการเงินถึง 56 แห่ง ส่งผลให้อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยลดลงอยู่ที่ 0 และ -1 ในช่วง ค.ศ. 1997-1998 และเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตดังกล่าวรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธได้ตกลงกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศจำนวน 17,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐเพื่อเพิ่มเงินทุนสำรองระหว่างประเทศที่ลดลงอย่างมาก ใน ค.ศ. 1997 ดังนั้น ในช่วงรัฐบาลชวน หลีกภัย 2 ที่รับช่วงต่อจากรัฐบาลชุดก่อนในช่วงปลาย ค.ศ. 1997 จึงต้องดำเนินนโยบายเศรษฐกิจใหม่ภายใต้กรอบของ IMF¹⁷ ด้วยการดำเนินไปตาม 3 มาตรการเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ กล่าวคือ การฟื้นฟูสถาบันการเงิน มาตรการการคลังเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและบรรเทาผลกระทบทางสังคม และมาตรการสนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชน แต่ดูเหมือนว่าการปฏิบัติมาตรการต่างๆ นั้นไม่ค่อยได้รับผลเท่าที่ควรโดยเฉพาะสองมาตรการสุดท้ายซึ่งเป็นมาตรการที่ออกมาช้ามากและไม่สามารถตอบสนองต่อภาคเศรษฐกิจได้อย่างที่ควร¹⁸ แต่การปฏิรูประบบการเงินภายใต้เงื่อนไขดังกล่าวทำให้ไทยพบกับปัญหาหลายอย่าง เช่น เศรษฐกิจหดตัวอย่างต่อเนื่อง การว่างงานเพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งปัญหาสังคมอื่นๆ อีกด้วย¹⁹ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจไทยใน ค.ศ. 2000 ได้มีแนวโน้มเริ่มฟื้นตัวแต่ยังคงอ่อนแออยู่ อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 4.5 ซึ่งปัจจัยหลักมาจากการขยายตัวของการส่งออกที่มาจาก การลงทุนของภาคเอกชน ทั้งนี้ได้ส่งผลให้ภาคเอกชนมีการชำระหนี้แก่ต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ทำให้หนี้ต่างประเทศค่อยๆ ลดลงและปรับเป็นหนี้ระยะยาวมากขึ้น ประกอบกับรัฐบาลได้ชำระเงินกู้แก่กองทุนการเงิน

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 213.

¹⁷ อุกฤษณ์ ปัทมานันท์, “ไทย,” เอเชียรายปี (สิงหาคม 2541): 131.

¹⁸ อุกฤษณ์ ปัทมานันท์, “ไทย,” เอเชียรายปี (กรกฎาคม 2543): 135-138.

¹⁹ อุกฤษณ์ ปัทมานันท์, “ไทย,” เอเชียรายปี (สิงหาคม 2542): 109.

ระหว่างประเทศจำนวน 193 ล้านเหรียญสหรัฐ อันได้ทำให้ยอดค้างหนี้ต่างประเทศโดยรวมลดลงเหลือ 81.3 พันล้านเหรียญสหรัฐ²⁰

เมื่อก้าวเข้าสู่ ค.ศ. 2001 เป็นการเข้ามาบริหารประเทศของรัฐบาลชุดใหม่ คือ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีอยู่ในช่วงรัฐบาลที่ผ่านมาอย่างชัดเจน กล่าวคือ ได้ประกาศนโยบายการพักชำระหนี้ให้เกษตรกรเป็นเวลา 3 ปี โครงการให้เงินกู้หมู่บ้านละหนึ่งล้านบาท จำนวน 70,000 หมู่บ้าน โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการธนาคารคนจน และนโยบาย 30บาทรักษาทุกโรค แต่ภายหลังจากที่ได้ประกาศใช้นโยบายดังกล่าวได้หนึ่งปีก็เห็นว่าโครงการทั้งหมดไม่ได้ปรากฏผลเท่าไรนัก ในเวลาต่อมารัฐบาลได้เพิ่มงบประมาณเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจที่ประสบกับปัญหาจำนวน 58,000 ล้านบาท แต่ดูเหมือนว่าหนี้สาธารณะได้เพิ่มสูงขึ้นมากจาก 92.7 พันล้านบาท ในปลายเดือนมิถุนายน 2001 มาเป็น 2,931 พันล้านบาท เมื่อปลายเดือนกันยายน 2001 ส่งผลให้อัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจลดต่ำลงอย่างมากเหลือเพียงร้อยละ 1.8²¹

ถึงอย่างไรก็ดี มาในช่วง ค.ศ. 2002-2004 โดยรวมเศรษฐกิจมีการขยายตัว ดังจะเห็นได้จากอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจขยายตัวเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 6.2 โดยได้รับแรงผลักดันมาจากการลงทุนของภาคเอกชนที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 5.6 มาเป็นร้อยละ 15.8 และส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากการขยายตัวของการส่งออกซึ่งมีการขยายตัวสูงจากร้อยละ 18.6 มาอยู่ที่ร้อยละ 23.0 และนอกจากนี้ยังได้รับอานิสงค์มาจากการขยายตัวของตัวของเศรษฐกิจโลก อันได้ส่งผลให้สถานะเศรษฐกิจไทยช่วงดังกล่าวมีความมั่นคงสมควร หนี้สาธารณะลดลงอยู่ที่ร้อยละ 50 ของ GDP อันได้เป็นแรงกระตุ้นให้รัฐบาลสามารถชำระหนี้แก่กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ได้ก่อนกำหนดเวลาเกือบสองปี²²

แต่มาใน ค.ศ. 2005 เศรษฐกิจอยู่ในช่วงชะลอตัวลดลงอยู่ที่อัตราร้อยละ 4.5 ต่ำกว่าที่คาดการณ์เอาไว้ ซึ่งได้รับผลกระทบมาจากหลายปัจจัย เช่น ผลกระทบจากสึนามิต่อการท่องเที่ยว ปัญหาภัยแล้ง รวมถึงปัญหาสามจังหวัดชายแดนใต้ ตลอดจนถึงผลกระทบจากราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้น²³ ส่งผลให้ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่ ค.ศ. 1997 เป็นต้น

²⁰ ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานเศรษฐกิจและการเงินประจำปี (2543): 2.

²¹ อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, "ไทย," เอเชียรายปี (สิงหาคม 2545): 99-101.

²² ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานเศรษฐกิจและการเงินประจำปี (2546): 1.

²³ สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานสรุปภาวะของประเทศประจำปี (2551): 1-2.

มาถึง -3.2 พันล้านเหรียญสหรัฐ²⁴ อันเนื่องมาจากช่วงดังกล่าวอัตราการนำเข้าสูงกว่าการส่งออกกล่าวคือ การนำเข้ามีถึงร้อยละ 31.26 ส่วนการส่งออกเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 12.91²⁵

สำหรับ ค.ศ. 2006 เศรษฐกิจขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาอยู่ที่ร้อยละ 5.0 ปัจจัยหลักก็ยังคงมาจากการส่งออก ถึงแม้ความไม่แน่นอนทางการเมืองยังคงมีอยู่ ราคาน้ำมันโลกยังสูงขึ้นต่อเนื่องและปัญหาภัยธรรมชาติที่อาจมีผลต่อภาวะเศรษฐกิจก็ตาม แต่ก็ไม่ได้ทำให้การส่งออกของไทยต้องชะลอตัวลง ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากความต้องการสินค้าในตลาดโลกมีแนวโน้มสูงขึ้น²⁶ แต่มาใน ค.ศ. 2007 สภาวะทางเศรษฐกิจของไทยอยู่ในลักษณะชะลอตัวซึ่งไทยเองต้องเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ความไม่สงบในภาคใต้ บวกกับราคาน้ำมันที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในตลาดโลก แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การลงทุนของภาคเอกชนโดยเฉพาะภาคการส่งออกก็มีการปรับตัวดีขึ้นไปพร้อมๆ กับการฟื้นตัวของเศรษฐกิจภายในประเทศ²⁷ ซึ่งจากสภาวะทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจของไทยที่ได้กล่าวมานั้นได้ส่งผลให้แก่การช่วยเหลือของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านดังข้าพเจ้าจะได้กล่าวต่อไป

4.4 การให้ความช่วยเหลือของไทยแก่ประเทศเพื่อนบ้าน

การให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยแก่ประเทศเพื่อนบ้าน ได้ดำเนินอย่างเป็นรูปธรรมมาตั้งแต่ ค.ศ. 1991 โดยอยู่ในความรับผิดชอบของกรมวิเทศสหการ ในกาครั้งนี้ได้รับงบประมาณเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี จนกระทั่ง ค.ศ. 1997 ซึ่งเป็นปีที่ไทยเริ่มประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ อันได้ส่งผลให้งบประมาณความช่วยเหลือลดลง และส่งผลกระทบต่อนโยบายการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการของไทยที่ให้แก่ต่างประเทศ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ถึงแม้ไทยจะชะลอการริเริ่มโครงการและกิจกรรมความร่วมมือใหม่ แต่ก็ยังให้ความสำคัญกับโครงการที่ได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง เช่น การสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการให้ทุนการศึกษา ฝึกอบรมระยะสั้น ในกาครั้งนี้ประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศก็ยังคงได้รับงบประมาณการช่วยเหลือมากที่สุด ประมาณร้อยละ 80 ของมูลค่าการช่วยเหลือที่ไทยให้แก่ต่างประเทศ

ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยแก่ประเทศเพื่อนบ้านทั้ง 4 ประเทศนั้น นอกจากจะเน้นให้ความร่วมมือเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในรูปแบบของการให้

²⁴ อุกฤษณ์ ปัทมานันท์, "ไทย," เอเชียรายปี (ตุลาคม 2549): 21.

²⁵ กรมส่งเสริมการส่งออก, รายงานประจำปี (2005): 66.

²⁶ ธนาคารแห่งประเทศไทย, รายงานเศรษฐกิจและการเงินประจำปี (2549): 1.

²⁷ อุกฤษณ์ ปัทมานันท์, "ไทย," เอเชียรายปี (พฤษภาคม 2551): 199.

ทุนการศึกษา ฝึกอบรม และดูงาน ยังเป็นการให้ความร่วมมือในลักษณะของโครงการพัฒนาในสาขาต่างๆ เช่น การเกษตร การสาธารณสุข และการศึกษา และรวมถึงการสนับสนุนงานก่อสร้างและปรับปรุงโรงพยาบาลและสถาบันต่างๆ ซึ่งความร่วมมือจะอยู่ใน 6 รูปแบบดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 3 คือ 1.) การให้ความร่วมมือแบบทวิภาคี 2.) การจัดหลักสูตรฝึกอบรมประจำปี 3.) การให้ความร่วมมือองค์การระหว่างประเทศจัดหลักสูตรศึกษา/ฝึกอบรม/ดูงานในประเทศไทย 4.) การให้ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศกำลังพัฒนา 5.) ความร่วมมือระหว่างสถาบันต่อสถาบัน และ 6.) การให้ความร่วมมือแบบพหุภาคี²⁸

อย่างไรก็ตาม ไทยยังคงให้ความสำคัญในการพัฒนาความร่วมมือทางวิชาการกับประเทศต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ความร่วมมือทางวิชาการของไทยจะลดลงในช่วงที่ไทยเผชิญกับวิกฤตก็ตาม แต่ยังคงให้ความสำคัญกับนโยบายการต่างประเทศที่เน้นการส่งเสริมความร่วมมือและการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม วิชาการ และวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกัน ทั้งนี้ก็เพื่อเพิ่มพูนความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านนั่นเอง

ตาราง 4.2 มูลค่าความช่วยเหลือทางวิชาการที่ไทยให้แก่ประเทศเพื่อนบ้าน ในช่วง ค.ศ. 1998-2007

หน่วย: ล้านบาท

ปี งบประมาณ	มูลค่าความ ช่วยเหลือ ทั้งสิ้น	มูลค่าความ ช่วยเหลือที่ ไทยให้แก่ ลาว	มูลค่าความ ช่วยเหลือที่ ไทยให้แก่ กัมพูชา	มูลค่าความ ช่วยเหลือที่ ไทยให้แก่ พม่า	มูลค่าความ ช่วยเหลือที่ ไทยให้แก่ เวียดนาม
1998	305.4	126.9	44.6	19	34.3
1999	123	66.1	13.8	5.1	9.5
2000	113.2	48.8	14.5	16.7	9.1
2001	113	36.6	22.1	3.9	21.4
2002	117.5	29.2	30.4	2.7	13.2
2003	192.1	31.2	69.6	2.9	15.8
2004	170.4	49.4	30.5	5.5	16.5
2005	209	48.2	36.6	11.7	31.6
2006	320.2	63.6	36.3	13.8	22.7

²⁸ กรมวิเทศการ, รายงานประจำปี (2542): 26-28.

2007	325.3	71.2	51.5	26.8	19.8
------	-------	------	------	------	------

ที่มา: กรมวิเทศสหการ

จากตารางข้างบนเห็นว่าโดยรวมลาวยังคงเป็นประเทศที่รับเอาการร่วมมือทางด้านวิชาการในจำนวนมากกว่าประเทศอื่นๆ ในปี ค.ศ. 2007 มีถึง 71.2 ล้านบาท ส่วนกัมพูชา พม่า และเวียดนาม มี 51.5 26.8 และ 19.8 ล้านบาท ตามลำดับ ซึ่งการร่วมมือในรูปแบบดังกล่าวก็ถือได้ว่าได้ส่งเสริมหรือสะท้อนถึงความสัมพันธ์ของสองประเทศดังนี้

4.5 ความสัมพันธ์ลาว-ไทย

หลังจากเกิดวิกฤตการณ์ด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลไทยในขณะนั้นได้ดำเนินนโยบายที่มุ่งเน้นเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นสำคัญ โดยหันไปพึ่งความช่วยเหลือจากประเทศมหาอำนาจที่มีพื้นฐานเศรษฐกิจที่เข้มแข็งกว่า ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยกลับอยู่ในลักษณะเย็นชาอยู่บางครั้งคราว²⁹ ซึ่งการให้ความช่วยเหลือของไทยต่อลาวก็ลดลงพร้อมกัน

แต่เมื่อเริ่มก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ความสัมพันธ์ลาว-ไทยมีความแตกต่างจากเดิม เพราะต่างฝ่ายก็ตระหนักถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ และที่สำคัญรัฐบาลชุดดังกล่าวมีนโยบายส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านมากกว่าเดิม ทั้งนี้ก็เป็นผลมาจากเศรษฐกิจของไทยเริ่มฟื้นตัว และเริ่มมีเสถียรภาพมากขึ้น อันส่งผลให้มีการดำเนินนโยบายให้ความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะกับลาวดีขึ้นเป็นลำดับและต่อเนื่องเรื่อยมา

ดังนั้นกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ลาว-ไทยในช่วงดังกล่าวโดยรวมดำเนินไปอย่างราบรื่น ทั้งสองฝ่ายได้ใช้กลไกความร่วมมือในด้านต่างๆ ที่ทั้งสองประเทศร่วมกันจัดตั้งขึ้นทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคีเพื่อผลักดันความร่วมมือและแก้ไขปัญหาพร้อมกันอย่างสันติ เช่น การแก้ไขปัญหาการค้าและการสำรวจและจัดทำหลักเขตแดนร่วม และเห็นได้ว่าสองประเทศได้เชื่อมโยงความสัมพันธ์เข้าด้วยกันโดยการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้ในระดับสูงของสองประเทศในระดับต่างๆอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้แล้วความสัมพันธ์ของสองประเทศยังได้ถูกเชื่อมเข้ากันด้วยสะพานมิตรภาพน้ำเหืองลาว-ไทย (แขวงไซยะบูลี-จังหวัดเลย) ได้เปิดนำใช้เมื่อ ค.ศ. 2004 และสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่สองที่เชื่อมต่อระหว่างลาว-ไทย ที่สะพานนะเขต-มุกดาหาร เปิดนำใช้เมื่อ ค.ศ. 2006

²⁹ สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ “นโยบายต่างประเทศของไทย,” ใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: นโยบายต่างประเทศหลังวิกฤตเศรษฐกิจ (ค.ศ. 1997-2000), สีดา สอนศรี, บรรณาธิการ, หน้า 197-201.

ส่วนความสัมพันธ์ลาว-ไทยทางการค้านับว่ามีความสำคัญอย่างมาก ซึ่งการค้าระหว่างไทยกับลาวนั้นมีมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองในลาว และก็ยังคงดำเนินมาเรื่อยๆ ส่วนใหญ่แล้วลาวจะเป็นผู้ขาดดุลการค้าให้แก่ไทยมาโดยตลอด การค้าลาว-ไทยมีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่นใน ค.ศ. 2006 การค้าลาว-ไทยมีมูลค่ารวม 57,583.3 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 21,104.2 ล้านบาท ใน ค.ศ. 2002 สินค้านำเข้าจากไทยที่สำคัญ ได้แก่ สินค้าเชื้อเพลิง สินค้าอุปโภคบริโภค ยานพาหนะและอุปกรณ์สิ่งทอ เครื่องใช้ไฟฟ้า สินค้าส่งออกได้แก่ ไม้และไม้แปรรูป เชื้อเพลิง สินแร่โลหะ สำหรับด้านการลงทุนนั้น ไทยยังคงเป็นประเทศที่ลงทุนรายใหญ่ของลาว ในช่วงปี 2001-2007 มีมูลค่า 1,334.10 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สาขาการลงทุนที่สำคัญ ได้แก่ พลังงานไฟฟ้า ขนส่งและโทรคมนาคม ธุรกิจโรงแรม และการท่องเที่ยว ธนาคาร อุตสาหกรรม ไม้แปรรูป เครื่องนุ่งห่มและหัตถกรรม³⁰ จากความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยที่นับวันก็พัฒนาขึ้นนั้น รัฐบาลทั้งสองประเทศมีกลไกความร่วมมืออีกมากมายดังจะกล่าวต่อไป

4.6 ความร่วมมือระหว่างสองประเทศ

ความร่วมมือระหว่างสองประเทศมีมาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่หลังสิ้นสุดสงครามเย็นเป็นต้นมา แต่ความร่วมมืออาจลดลงบ้างในบางช่วง โดยเฉพาะหลังจาก ค.ศ. 1997 ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ ถึงแม้ทั้งสองประเทศจะเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจก็ตาม แต่ก็ได้ขยายความร่วมมือระหว่างกันอย่างแน่นแฟ้น โดยผ่านกรอบความร่วมมือต่างๆ เช่น องค์กรอาเซียน และกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง เช่น GMS และ ACMECS ทั้งนี้ก็เพื่อให้ได้มาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศเป็นสำคัญ และถึงแม้ว่าไทยจะไม่ได้เป็นผู้ช่วยเหลือลาวมากเหมือนกับประเทศตะวันตกอื่นๆ ก็ตาม แต่ถ้าเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านแล้ว ลาวเป็นผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือในการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานจากไทยมากที่สุด

4.6.1 ความร่วมมือทวิภาคี

จากการดำเนินงานภายใต้กลไกความร่วมมือที่รัฐบาลทั้งสองได้กำหนดขึ้นตั้งแต่หลังสงครามเย็นสิ้นสุดลง ได้ส่งผลให้ความร่วมมือของสองประเทศพัฒนาดีขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะ

³⁰ กระทรวงการต่างประเทศไทย, สมาคมไทย-ลาว-สรูปกิจกรรม [ออนไลน์], 15 สิงหาคม 2549.
แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/web/1975.php?id=21767>

ในช่วงหลัง ค.ศ. 1998 เป็นต้นมาถือได้ว่าความร่วมมือของทั้งสองประเทศพัฒนาดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบความช่วยเหลือแบบให้เปล่า และเงินกู้ผ่อนปรน ดังเช่น

1. ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า

ในช่วง ค.ศ.1999-2004 รัฐบาลไทยได้อนุมัติในด้านหลักการ เพื่อให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงและซ่อมถนนรวมทั้งการรื้อย้ายสาธารณูปโภคและสิ่งปลูกสร้างใน นครหลวงเวียงจันทน์ช่วงแยกถนนท่าเตื่อ-เรื่อรรับรองของรัฐบาล-สามแยกโพพนัน ระยะทาง 3.97 กิโลเมตร โดยโครงการดังกล่าวใช้งบประมาณรวมทั้งสิ้นประมาณ 95 ล้านบาท สร้างเสร็จและมอบรับเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2000³¹ รวมทั้งการอนุมัติงบประมาณจำนวน 166.9 ล้านบาท เพื่อช่วยเหลือลาวในโครงการปรับปรุงสนามบินหลวงพระบางระยะที่สอง โดยโครงการดังกล่าวได้ดำเนินการก่อสร้างมาตั้งแต่เดือนตุลาคม ค.ศ 1999 และสร้างเสร็จในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2001³² นอกจากนี้ยังมีโครงการก่อสร้างสะพานมิตรภาพลาว-ไทย ที่แขวงไชยะบูลี มูลค่า 20.7 ล้านบาท และโครงการช่วยเหลือขนาดเล็ก เช่น โครงการปรับปรุงศูนย์ว่างแสดงสินค้าที่นครหลวงเวียงจันทน์มูลค่า 2.5 ล้านบาท

สำหรับในช่วง ค.ศ.2005-2007 ลาวยังได้รับความช่วยเหลือในหลายโครงการ เช่น โครงการก่อสร้างศูนย์บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่แขวงจำปาสัก มูลค่า 24.5 ล้านบาท รวมถึงโครงการก่อสร้างท่าบก (Ramp) มูลค่า 34.3 ล้านบาท ซึ่งได้เริ่มก่อสร้างในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2004 และสร้างแล้วเสร็จในเดือนเมษายน ค.ศ. 2005 และการสร้างถนนเชื่อมต่อจากท่าบกไปสู่เส้นทาง เลขที่ 13 ใต้ ระยะทาง 1.85 กิโลเมตร มูลค่า 29.8 ล้านบาท ที่เมืองท่าแขก แขวงคำม่วนซึ่งเริ่มก่อสร้างในเดือนธันวาคม 2004 และสร้างเสร็จในเดือนมีนาคม 2006³³

³¹ กระทรวงการต่างประเทศลาว คณะกรรมการความร่วมมือลาว-ไทย, รายงานความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างลาว-ไทยครบรอบ 30 ปี.

³² บันทึกการประชุมคณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย ครั้งที่ 10 ที่จังหวัดเชียงใหม่, วันที่ 7-9 สิงหาคม ค.ศ. 2001, หน้า 8.

³³ บันทึกการประชุมคณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย ครั้งที่ 14 ที่จังหวัดตราด, วันที่ 23-25 มกราคม ค.ศ. 2006, หน้า 12.

2. โครงการช่วยเหลือแบบให้เปล่า และเงินกู้ผ่อนปรน

การช่วยเหลือในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นโครงการช่วยเหลือระยะสั้นแต่เป็นรูปแบบเงินกู้ผ่อนหนี้ระยะยาวในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1.5 โดยเป็นเงินช่วยเหลือแบบให้เปล่าร้อยละ 30 และเป็นเงินกู้ผ่อนปรนร้อยละ 70 ดังเช่นโครงการซ่อมท่อระบายน้ำและปรับปรุงถนน T2 ในนครหลวงเวียงจันทน์ ในมูลค่า 160 ล้านบาท และรวมทั้งความช่วยเหลือในโครงการพัฒนาสนามบินปากเซ ในมูลค่า 320 ล้านบาท³⁴

3. ความร่วมมือและช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง

โครงการช่วยเหลือบ้านเด็กกิโลเมตร 67 เป็นโครงการร่วมมือของสองประเทศที่ได้ปฏิบัติสืบเนื่องตลอดมา ตั้งแต่ ค.ศ. 1990-ปัจจุบัน

โครงการศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรห้วยซอน-ห้วยซั่ว เป็นโครงการพัฒนาเกษตรแบบครบวงจร โดยเฉพาะด้านการเพาะปลูก-เลี้ยงสัตว์และการพัฒนาแหล่งน้ำ ซึ่งครอบคลุมทั้งหมด 9 ชุมชน ซึ่งได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของไทยใน ค.ศ. 1996 และได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

4. ความร่วมมือทางด้านวิชาการ

ไทยได้เริ่มดำเนินการความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับลาวตั้งแต่ก่อนลาวจะเปลี่ยนแปลงการปกครองคือก่อน ค.ศ. 1975 โดยเน้นด้านการพัฒนาบุคลากรในลักษณะการให้ทุนการศึกษา ทุนฝึกอบรม/ดูงาน และโครงการพัฒนาใน 3 สาขาหลัก ได้แก่ การเกษตร การศึกษา และสาธารณสุข ความร่วมมือด้านวิชาการระหว่างประเทศทั้งสองเป็นไปตามแผนงานโครงการความร่วมมือทางวิชาการรายปี ซึ่งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของทั้งสองฝ่ายได้ร่วมกันกำหนดขึ้นโดยคำนึงถึงความต้องการ ชีตความสามารถและความพร้อมของแต่ละฝ่าย ตั้งแต่ ค.ศ. 1997-2006 ไทยได้ให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ แก่ลาวเป็นมูลค่าประมาณ 659.89 ล้านบาท

³⁴ กระทรวงการต่างประเทศลาว คณะกรรมการความร่วมมือลาว-ไทย, รายงานความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างลาว-ไทยครบรอบ 30 ปี.

การช่วยเหลือทุนการศึกษาและทุนฝึกอบรมแก่ข้าราชการลาว การให้ทุนการศึกษาแก่ลาวนั้น ในช่วงก่อน ค.ศ. 1997 ก็จะมีการให้ทุนการศึกษาทั้งชั้นปริญญาตรีและปริญญาโท แต่เมื่อฝ่ายลาวเห็นว่ามหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว มีทักษะเพียงพอที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักศึกษาลาวจึงได้ขอยุติการขอรับทุนปริญญาตรี ดังนั้นนับแต่ ค.ศ.1998 เป็นต้นมา ทุนการศึกษาที่ไทยให้แก่ลาวนั้นยังคงไว้แต่ในระดับปริญญาโทเท่านั้น เช่น ใน ค.ศ. 1998-1999 ไทยได้ตกลงให้ทุนการศึกษาระยะยาวระดับปริญญาโท 15 ทุน และ ทุนฝึกอบรมและดูงานจำนวน 60 ทุน³⁵ และใน ค.ศ. 2001 ได้พิจารณาให้ทุนการศึกษาระดับปริญญาโท 15 ทุน และทุนฝึกอบรมและทัศนศึกษาอีก 60 ทุน และหลังจากนั้นก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เช่นใน ค.ศ. 2002 ลาวได้รับทุนการศึกษาจำนวน 20 ทุน และทุนฝึกอบรมและดูงานจำนวน 70 ทุน เช่นเดียวกับใน ค.ศ. 2003-2004 มีทุนการศึกษาในระดับปริญญาโทจำนวน 20 ทุน และ ทุนดูงานและฝึกอบรมระยะสั้นจำนวน 100 ทุน³⁶ ซึ่งส่วนหนึ่งของการเพิ่มการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวเป็นเพราะการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจของไทย จึงทำให้ไทยสามารถเพิ่มงบประมาณการให้ทุนการศึกษาแก่ข้าราชการลาวได้ และอีกส่วนหนึ่งก็เกิดมาจากความต้องการของฝ่ายลาวเอง ดังเช่นในปีต่อมาเช่นใน ค.ศ. 2005-2007 ลาวได้เสนอขอรับทุนการศึกษาในชั้นปริญญาโทจากไทยเพิ่มขึ้น จากจำนวน 20 ทุนใน ค.ศ. 2004 มาเป็น 30 ทุน รวมทั้งทุนฝึกอบรมและดูงานในสาขาต่างๆ จำนวน 100 ทุน³⁷

ความช่วยเหลือด้านการศึกษา นอกจากทุนการศึกษาแล้วไทยยังได้ช่วยเหลือในโครงการก่อสร้างและพัฒนาห้องสมุด และให้ความช่วยเหลือเครื่องคอมพิวเตอร์ จำนวน 40 ชุด เพื่อประกอบใส่ห้องคอมพิวเตอร์ให้แก่มหาวิทยาลัยที่หลวงพระบาง ในมูลค่า 15 ล้านบาท³⁸ นอกจากนี้ยังมีโครงการพัฒนาครูและอุปกรณ์การเรียนการสอน ที่โรงเรียนเทคนิคแขวงเวียงจันทน์ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เป็นตัวแทนของโรงเรียนแห่งต่างๆ ของลาว ตลอดจนความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษา รวมทั้งการฝึกอบรม และสนับสนุนหนังสือเพื่อการเรียนการสอนให้แก่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยบ้านเกิน ในมูลค่า 420,000 บาท³⁹ นอกจากนี้รัฐบาลไทยยังได้จัดสรรงบประมาณเพื่อช่วยเหลือลาวพัฒนาด้านการศึกษาโดยได้ก่อสร้างอาคารเรียนที่โรงเรียนประถม

³⁵ กระทรวงการต่างประเทศไทย สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ, รายงานประจำปี (2544-2546): 18-19.

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

³⁷ บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย, ครั้งที่ 14 ที่จังหวัดตราด, วันที่ 23-25 มกราคม 2006.

³⁸ กรมวิเทศสหการ, วารสารครบรอบ 36 ปี, หน้า 139.

³⁹ บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย, ครั้งที่ 13 ที่หลวงพระบาง, วันที่ 22-24 ธันวาคม 2004.

แขวงสะหวันนะเขต 1 ล้านบาท แขวงบ่อแก้ว 2.3 ล้านบาท แขวงอุดมไชย 2 ล้านบาท แขวงจำปาสัก 1.5 ล้านบาท และได้สร้างหอพักนักเรียนให้แก่โรงเรียนเด็กกำพร้าแขวงไชยะบุรี 2.4 ล้านบาท รวมทั้งได้ให้ความช่วยเหลือสร้างสุขศาลาที่เมืองดอนโขง แขวงจำปาสัก 3.2 ล้านบาท⁴⁰

ความร่วมมือทางการเกษตร นอกจากความช่วยเหลือด้านการศึกษาแล้วยังได้ให้ความช่วยเหลือในโครงการปรับปรุงศูนย์วิจัยการเกษตรแห่งชาติลาวเพื่อให้เป็นศูนย์วิจัยเนื้อเยื่อและดินรวมทั้งพืช⁴¹ ตลอดจนโครงการร่วมมือในด้านเกษตร ใน 5 แขวงภาคใต้ของลาว เช่น โครงการขยายพันธุ์ปลา และโครงการป้องกันโรคในสัตว์รวมทั้งโครงการทดลองการผลิตวัตถุดิบเพื่อเป็นอุตสาหกรรมการปรุงแต่งทางด้านเกษตร⁴²

ความช่วยเหลือทางด้านสาธารณสุข นอกจากความช่วยเหลือด้านเกษตรแล้วรัฐบาลไทยยังได้ให้ความสำคัญในโครงการพัฒนาและปรับปรุงระบบการให้บริการสาธารณสุข โดยช่วยสร้างศูนย์รองรับผู้ป่วยจากอุบัติเหตุ และเป็นศูนย์บำบัดและฟื้นฟูผู้ป่วยที่ติดยาเสพติด รวมทั้งการประกอบวัสดุทางการแพทย์และให้การฝึกอบรมบุคลากรที่โรงพยาบาลโพนโฮง แขวงเวียงจันทน์ ในมูลค่า 21 ล้านบาท ตลอดจนโครงการก่อสร้างเตียงผู้ป่วยที่โรงพยาบาลแขวงบ่อแก้ว และการฝึกอบรมบุคลากรพยาบาล⁴³ และนอกจากนี้ยังได้ให้ความช่วยเหลือในการประกอบเตียงผู้ป่วยจำนวน 100 เตียง ไม้เท้าจำนวน 80 ชิ้น ถังออกซิเจนจำนวน 80 ถัง และยาบำรุงจำนวนหนึ่ง และยังให้ความช่วยเหลือในการยกระดับพยาบาลและนักวิเคาะห์ให้เป็นระดับปริญญาตรีอีกด้วย⁴⁴

⁴⁰ กระทรวงการต่างประเทศไทย, โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) [ออนไลน์], 8 กันยายน 2551. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/web/1092.php>

⁴¹ กระทรวงการต่างประเทศลาว คณะกรรมการความร่วมมือลาว-ไทย, รายงานความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างลาว-ไทยครบรอบ 30 ปี.

⁴² บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย, ครั้งที่ 14 ที่จังหวัดตราด, วันที่ 23-25 มกราคม 2006.

⁴³ กระทรวงการต่างประเทศลาว คณะกรรมการความร่วมมือลาว-ไทย, รายงานความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างลาว-ไทยครบรอบ 30 ปี.

⁴⁴ บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย, ครั้งที่ 11 ที่นครหลวงเวียงจันทน์, วันที่ 26-28 กันยายน 2002.

**ตาราง 4.3. มูลค่าความช่วยเหลือทางวิชาการที่ไทยให้แก่ลาว
ในช่วง ค.ศ. 1998-2007**

หน่วย: ล้านบาท

ปีงบประมาณ	มูลค่าความช่วยเหลือทั้งสิ้น	มูลค่าความช่วยเหลือลาว
1998	305.4	126.9
1999	123	66.1
2000	113.2	48.8
2001	113	36.6
2002	117.5	29.2
2003	192.1	31.2
2004	170.4	49.4
2005	209	48.2
2006	320.2	63.6
2007	325.3	71.2

ที่มา: กรมวิเทศสหการ

4.6.2 ความร่วมมือในกรอบพหุภาคี

เป็นความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่างลาวและประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 10 ประเทศ รวมทั้งประเทศจีน โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้เนื่องจากหลังจากรัฐสังคมนิยมเป็นต้นมา สถานการณ์ของโลกและภูมิภาคได้มีการเปลี่ยนแปลงจากปัญหาความมั่นคงมาเป็นประเด็นเศรษฐกิจแทน ทำให้ประเทศต่างภูมิภาคนี้ตระหนักถึงปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจของตนเป็นหลัก และส่งผลให้ประเทศเหล่านี้ขยายความร่วมมือระหว่างกันในกรอบความร่วมมือต่างๆ เช่น กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) และกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่เรียกว่า อิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (ACMECS) และรวมทั้งในกรอบความร่วมมือของอาเซียน (ASEAN) ทั้งนี้ก็เพื่อการส่งเสริมความก้าวหน้าทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอย่างเท่าเทียมกัน และความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ เหล่านี้ได้มีการพัฒนาและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะตั้งแต่ช่วง ค.ศ. 1997 เป็นต้นมา ดังเช่น

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region, GMS)

ความร่วมมือในกรอบดังกล่าว ประกอบมี 6 ประเทศสมาชิก ได้แก่ ลาว ไทย จีน พม่า กัมพูชา และเวียดนาม ได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ ค.ศ. 1994 แต่ช่วงดังกล่าวไม่ได้เกิดมีความร่วมมือที่หลากหลาย เนื่องจากเป็นช่วงที่เฟื่องจะสิ้นสุดสงครามเย็นและเป็นช่วงที่เฟื่องจะริเริ่มความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ ในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

ภายหลังที่เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในประเทศไทยและได้ลุกลามไปยังประเทศต่างๆ ในเอเชีย ใน ค.ศ. 1997 ได้ส่งผลให้ความร่วมมือในกรอบดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะ “แนวพื้นที่เศรษฐกิจ (Economic Corridor)” โดยได้รับการสนับสนุนจากธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) พร้อมด้วยการรวมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโครงการความร่วมมือในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงของโครงการความร่วมมือในกรอบสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจตั้งแต่ ค.ศ. 1998 เป็นต้นมา⁴⁵ และต่อมา 6 ประเทศสมาชิกได้วางแนวทางการพัฒนาแผนงานในระยะแรก 10 ปี ใน ค.ศ. 2000 ซึ่งได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมในแนวพื้นที่เศรษฐกิจเป็นสำคัญ เช่น 1). พัฒนาเส้นทางเชื่อมต่อตามแนวตะวันตก-ตะวันออก ระหว่างพม่า-ไทย-ลาว-เวียดนาม 2). การพัฒนาเส้นทางเชื่อมต่อตามแนวเหนือ-ใต้ 3 เส้นทาง และ 3). พัฒนาเส้นทางเดินเรือในแม่น้ำโขงเพื่อรองรับการเดินเรือพาณิชย์ในลำน้ำโขง 4 ฝ่าย คือ ไทย-ลาว-จีน-พม่า⁴⁶

ความร่วมมือต่างๆ ก็ยังไม่มีเปลี่ยนแปลง ยังดำเนินการตามที่ประเทศสมาชิกได้ตกลงกันไว้ เมื่อ ค.ศ. 1994 เช่น 1). การปรับปรุงระบบคมนาคม อันได้แก่ ถนน ทางรถไฟ การเดินอากาศ และการขนส่งทางน้ำ 2). การพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงร่วมกันในการผลิตกระแสไฟฟ้า การชลประทาน การประมง และการขนส่ง 3). การร่วมมือกันในการบำรุงรักษาสุขภาพแวดล้อม 4). ความร่วมมือทางด้านโทรคมนาคม 5). การร่วมมือทางการค้าในระดับทวิภาคีและพหุภาคี และ 6). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ในเมื่อความร่วมมือได้เปลี่ยนไปในลักษณะแนวพื้นที่เศรษฐกิจ ดังนั้นจึงได้มีการการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การปรับกลไกความร่วมมือในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และปรับปรุงกฎระเบียบเพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้าการลงทุนให้เป็นรูปธรรมเท่านั้น แต่โดยพื้นฐานแล้วยังคงเหมือนเดิม อย่างไรก็ตามความร่วมมือในกรอบดังกล่าวก็ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังเช่น

การพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor)–
เชื่อมโยงไทย-พม่า/ลาว-จีน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเป็นสำคัญทั้งนี้ก็เพื่ออำนวยความสะดวก

⁴⁵ สุรัชย์ ศิริไกร, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว, ฉบับปรับปรุง, หน้า 245.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 246.

ความสะดวกให้แก่การค้าการลงทุน โดยเฉพาะถนนสายเชียงใหม่ของ (หลวงน้ำทา)-เชียงใหม่ (คุนหมิง) ซึ่งไทย จีน และ ADB ให้ความช่วยเหลือการก่อสร้างเส้นทางในส่วนของลาวฝ่ายละ 1 ใน 3 ของค่าก่อสร้าง⁴⁷ อีกทั้งรัฐบาลไทยได้ตกลงที่จะให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าในการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงที่เชียงใหม่-ห้วยทรายโดยจะรับผิดชอบค่าก่อสร้างร้อยละ 50 และรัฐบาลจีนสนับสนุนร้อยละ 50 ส่วนถนนสายห้วยโก๋น (จังหวัดน่าน)-เมืองเงิน (แขวงไซยะบุรี)-ปากแบ่ง (แขวงอุดมไซ) ระยะทาง 49.22 กิโลเมตร เส้นทางนี้จะสามารถเชื่อมต่อจากจังหวัดน่าน ไปยังประเทศจีนโดยผ่านทางไซยะบุรี-บ่อเต็นและเชื่อมต่อไปยังหลวงพระบาง ซึ่งไทยให้ความช่วยเหลือในมูลค่า 840 ล้านบาท โดยเป็นเงินกู้ผ่อนปรนร้อยละ 70 และเงินให้เปล่าร้อยละ 30 เริ่มก่อสร้างใน ค.ศ. 2007⁴⁸

การพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) เชื่อมโยงมา-ไทย-ลาว-เวียดนามฝั่งตะวันออก: มุกดาหาร-สะหวันนะเขต-ดองฮา-เว้-ดานัง ซึ่งได้ให้ความสำคัญในการก่อสร้างถนนและสะพานเชื่อมต่อระหว่างประเทศต่างๆ ในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ทั้งนี้ก็เพื่อการขนส่งสินค้าไปยังประเทศสมาชิก ดังเช่น เส้นทางเลข 9 สะหวันนะเขต-เมืองพิน-แดนสุวรรณีระยะทางประมาณ 210 กิโลเมตร โดย ADB ให้การสนับสนุนด้านการเงิน ซึ่งได้เปิดใช้อย่างเป็นทางการเมื่อ 23 เมษายน ค.ศ. 2004 และสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ลาว-ไทย (สะหวันนะเขต-มุกดาหาร) โดยได้รับความช่วยเหลือทางการเงินในรูปแบบเงินกู้จากรัฐบาลญี่ปุ่นในวงเงิน 4,700 ล้านบาท (ส่วนของไทย 2,300 ล้านบาท) สร้างเสร็จและเริ่มใช้ใน ค.ศ. 2006 และรวมทั้งการก่อสร้างเส้นทาง R3 ซึ่งเป็นถนนเชื่อมต่อลาว-ไทย จีน ในนั้นในส่วนของลาว รัฐบาลไทยได้ให้เงินกู้ในลักษณะผ่อนปรนในการก่อสร้างในมูลค่า 1,385 ล้านบาท สร้างเสร็จและเริ่มใช้ใน ค.ศ. 2007⁴⁹

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy - ACMECS)

เป็นกรอบความร่วมมือที่มีลักษณะที่คล้ายกันกับกรอบความร่วมมือเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) สิ่งที่แตกต่างกันก็คือ กรอบความร่วมมือดังกล่าว นี้จีนไม่ได้เข้า

⁴⁷ กระทรวงการต่างประเทศไทย, โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) [ออนไลน์], 8 กันยายน 2551. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/web/1092.php>

⁴⁸ กระทรวงการต่างประเทศลาว คณะกรรมการความร่วมมือลาว-ไทย, รายงานความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างลาว-ไทยครบรอบ 30 ปี.

⁴⁹ กระทรวงการต่างประเทศไทย, โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) [ออนไลน์], 8 กันยายน 2551. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/web/1092.php>

ร่วมเป็นสมาชิกด้วย มีเพียง 5 ประเทศสมาชิก ได้แก่ ลาว ไทย กัมพูชา พม่า และเวียดนาม โดยความริเริ่มของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีของไทย ซึ่งเป็นผู้นำประเด็นดังกล่าว ร่วมหารือกับผู้นำของประเทศสมาชิก ในการประชุมผู้นำอาเซียนสมัยพิเศษว่าด้วยโรดชาร์ส ที่ กรุงเทพมหานครเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2003 โดยมีจุดประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันและก่อให้เกิดความเจริญเติบโตมากขึ้นตาม แนวชายแดน
2. เพื่ออำนวยความสะดวกให้มีการเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมเกษตรและการผลิตไปยัง บริเวณที่มีความได้เปรียบ
3. เพื่อสร้างโอกาสการจ้างงานและลดความแตกต่างของรายได้ในหมู่ประเทศสมาชิก
4. เพื่อส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงร่วมกันสำหรับทุกฝ่ายในลักษณะ ที่ยั่งยืน

และประกอบด้วยโครงการความร่วมมือ 6 สาขา ได้แก่⁵⁰

1. การอำนวยความสะดวกด้านการค้าการลงทุน
2. ความร่วมมือด้านการเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม
3. การเชื่อมโยงคมนาคม
4. การท่องเที่ยว
5. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
6. สาธารณสุข

ซึ่งในกรอบความร่วมมือดังกล่าว ลาวยังได้รับความช่วยเหลือในด้านทุนการศึกษา เพิ่มเติมอีกจากกรอบความร่วมมือสองฝ่ายประมาณปีละ 8-10 ทุน นอกจากนี้ไทยก็ยังให้การช่วยเหลือรัฐบาลลาวในการสร้างทางรถไฟจากจุดกลางสะพานมิตรภาพเวียงจันทน์-หนองคาย ถึงท่านาแล้งระยะทาง 3.5 กิโลเมตร ในมูลค่า 197 ล้านบาท ในนั้นเป็นเงินช่วยเหลือแบบให้เปล่าร้อยละ 30 ซึ่งเห็นว่าจะเป็นผลดีให้แก่การกระจายสินค้าของไทยไปยังประเทศต่างๆ ได้ โดยสะดวกยิ่งขึ้นในอนาคต เพราะลาวเองก็มีแผนที่จะสร้างทางรถไฟจากยูนนานลงมา และ ขยายออกไปสู่เวียดนามอีก นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือด้านพลังงานทดแทนและอนุรักษ์ พลังงานระหว่าง ลาว –ไทย โดยไทยได้จัดสรรงบประมาณ จำนวน 43 ล้านบาทเพื่อดำเนิน โครงการดังกล่าว รวมทั้งได้ให้เงินช่วยเหลือในการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการสร้าง สะพานมิตรภาพท่าแขก-นครพนม ในมูลค่า 20 ล้านบาท ตลอดจนสนับสนุนในโครงการ ก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงห้วยชาย-เชียงของ ร้อยละ 50 ของมูลค่าของโครงการ โดย ADB

⁵⁰ กระทรวงการต่างประเทศลาว กรมเศรษฐกิจ, ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง.

ได้ให้ความช่วยเหลือในการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ และอีกร้อยละ 50 รัฐบาลจีนจะให้การสนับสนุน⁵¹

นอกจากนั้นหลังจากที่ลาวได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนเป็นต้นมา คือเมื่อ ค.ศ. 1997 ความร่วมมือระหว่างลาวกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคก็เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยได้รับการสนับสนุนจากไทย ลาวจึงสามารถมีส่วนร่วมในอาเซียนได้อย่างทัดเทียมกับประเทศสมาชิกอาเซียนเก่า ทั้งในกรอบความริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน (IAI) การได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรในฐานะประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ (ASEAN Integration System of Preferences - AISP) และการได้รับการยกเว้นอากรขาเข้าสินค้าในลักษณะ One Way Free Trade รวมจำนวน 187 รายการและเพิ่มเป็น 300 รายการใน ค.ศ. 2005-2006 และ 301 รายการ ใน ค.ศ. 2007-2009⁵² รวมทั้งการได้รับความช่วยเหลือเพื่อเตรียมความพร้อมในโอกาสที่ลาวเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 10 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2004 โดยไทยได้จัดการดูงานให้เจ้าหน้าที่ลาว และให้การสนับสนุนด้านวัสดุต่างๆ สำหรับจัดตั้งศูนย์ข่าวมูลค่าประมาณ 11.80 ล้านบาท และให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อปรับปรุงสนามบินวัดไตมูลค่าประมาณ 320 ล้านบาท⁵³

4.7 สรุป

ในช่วงที่ไทยเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจ หลายประเทศในเอเชียก็ประสบกับปัญหาเช่นกัน รวมทั้งลาว สามารถพิจารณาได้ว่าสถานการณ์โดยรวมทั่วทั้งภูมิภาคล้วนเผชิญกับปัญหาเดียวกันคือ ด้านเศรษฐกิจ และเห็นว่าในช่วงดังกล่าวทุกๆ ประเทศต่างก็ดำเนินนโยบายที่เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของตน ดังนั้นจึงไม่แปลกเลยที่ไทยพยายามดำเนินนโยบายโน้มเอียงไปหาประเทศมหาอำนาจเพื่อแสวงหาความร่วมมือและความช่วยเหลือในด้านต่างๆ

เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการระหว่างลาว-ไทย ในช่วง ค.ศ. 1998-2004 มีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะทุนการศึกษาเฉลี่ยปีละ 20 ทุน ลดลงจาก 45 ทุนใน ค.ศ. 1997 เห็นว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้ไทย

⁵¹ บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย, ครั้งที่ 14 ที่จังหวัดตราด, วันที่ 23-25 มกราคม 2006.

⁵² กระทรวงการต่างประเทศไทย กรมอาเซียน กองอาเซียน3, เขตการค้าเสรีอาเซียน [ออนไลน์], 8 สิงหาคม 2551. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/web/1688.php>

⁵³ เรื่องเดียวกัน

ไม่สามารถเพิ่มงบประมาณในการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศได้เหมือนดังที่ผ่านมา และที่สำคัญไทยต้องเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นสำคัญ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ไทยยังสืบต่อให้ความช่วยเหลือในโครงการที่ได้ดำเนินมาแล้วอย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการช่วยเหลือศูนย์พัฒนาและบริการด้านการเกษตรของลาว และนอกจากนั้นไทยยังได้เพิ่มงบประมาณการให้ความช่วยเหลือแก่ลาวในรูปแบบอื่น เช่น การช่อมถนน การปรับปรุงสนามบินหลวงพระบางระยะที่สอง รวมทั้งการสร้างสะพานมิตรภาพอยู่ทางภาคเหนือของลาว ฯลฯ ซึ่งมีมูลค่าความช่วยเหลือนั้นมากกว่าการให้ความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าถึงไทยจะเผชิญกับวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจก็ตาม แต่ไทยก็ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจของลาวเป็นอย่างดี อันแสดงให้เห็นถึงไทยได้ใช้กลไกความร่วมมือที่ทั้งสองประเทศจัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันได้อย่างดีที่สุด เห็นได้ถึงระดับความสัมพันธ์ของสองประเทศไม่ได้ลดน้อยลงเลย

ยังสังเกตเห็นว่า นับแต่ ค.ศ. 2005 เป็นต้นมาไทยได้เพิ่มงบประมาณในส่วนของด้านทุนการศึกษาแก่ลาวมาเป็น 30 ทุนต่อปี ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากสภาวะเศรษฐกิจของไทยเริ่มฟื้นตัวและมีเสถียรภาพมากขึ้น อันส่งผลให้ไทยสามารถดำเนินนโยบายให้ความร่วมมือกับลาวมากขึ้น และที่สำคัญเมื่อลาวได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์กรความร่วมมือ ACMECS และหลังจากที่ประเทศต่าง ๆ เริ่มฟื้นตัวจากวิกฤต คือใน ค.ศ. 2003 ลาวก็ยังได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนจากไทยเพิ่มขึ้น เช่น ด้านทุนการศึกษาเพิ่มอีกประมาณปีละ 8-10 ทุน และนอกนี้ยังได้รับความช่วยเหลือในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศอีกจำนวนหลายโครงการ เช่น การสร้างถนนเชื่อมต่อไปยังประเทศเพื่อนบ้าน รวมถึงการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงถึง 2 แห่ง และการก่อสร้างศูนย์บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่ภาคใต้ของลาว ตลอดจนการก่อสร้างถนนอยู่ภาคกลาง นอกจากนี้ลาวยังได้รับความช่วยเหลือในลักษณะที่เป็นเงินกู้ผ่อนปรน และความช่วยเหลืออื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ที่ลาวได้รับนั้นถือว่าเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ดังจะเห็นได้ว่าในช่วงดังกล่าวสองประเทศไม่ค่อยจะมีปัญหาหาระหว่างกัน จะมีแต่การสร้าง ความเข้าใจระหว่างกันมากกว่า สามารถพูดได้ว่าในช่วงดังกล่าวความร่วมมือของสองประเทศได้พัฒนาขึ้นในระดับสูงมาก ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นยุคของความร่วมมือระหว่างสองประเทศก็ได้

พิจารณาแล้วพบว่าภายใต้ความร่วมมือในกรอบ GMS ที่ลาวได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกนั้น ได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ ค.ศ. 1994 แต่ในช่วงดังกล่าวความร่วมมือไม่ค่อยจะมี อันเนื่องมาจากเป็นช่วงเริ่มต้นมีข้อตกลงใหม่ๆ แต่หลังจาก ค.ศ. 1998 เป็นต้นมาได้เกิดมีความร่วมมือที่หลากหลาย เช่น ความร่วมมือในการพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจเหนือ-ใต้ อันได้แก่การสร้างเส้นทางคมนาคมเชื่อมต่อกันระหว่างลาว-ไทย-จีน-พม่า และนอกจากนี้ยังมีการพัฒนาตาม

แนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมระหว่างลาว-ไทย-พม่า-เวียดนาม รวมทั้งมีการก่อสร้างถนนเชื่อมต่อระหว่างลาว-ไทย-จีนอีกด้วย ซึ่งเห็นว่าการร่วมมือในกรอบดังกล่าว ลาวยังได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากไทยเป็นจำนวนมากเช่นกัน ส่วนในกรอบความร่วมมือของอาเซียนนั้น เห็นว่าลาวเองก็ยังได้รับการสนับสนุนจากไทยในการเข้าไปมีส่วนร่วมในองค์กรอาเซียนอย่างเท่าเทียมกับสมาชิกเก่า รวมทั้งการได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรในฐานะประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ มาถึง ค.ศ. 2007 ลาวได้รับการยกเว้นอากรขาเข้าสินค้าจำนวน 301 รายการรวมทั้งความช่วยเหลือในด้านอื่นๆ อีกมากนั้นเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าความร่วมมือรวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยนั้นได้รับการพัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ จนถือว่ามากกว่าประเทศเพื่อนบ้านอื่นๆ ของไทย ดังจะเห็นได้จากการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้ในระดับสูงสุดของสองประเทศอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงในระดับราชวงศ์ของไทยก็มีการเดินทางเยือนลาวอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนการเยือนของเจ้าหน้าที่ระดับสูงของสองประเทศในทุกๆ ระดับ และนอกจากนี้ทั้งสองประเทศยังได้มีการทำข้อตกลงร่วมกันหลายฉบับอันที่จะเอื้อต่อการส่งเสริมความร่วมมืออันดีระหว่างกัน

จะเห็นได้ว่าวงบประมาณการช่วยเหลือที่ลาวได้รับนั้นน้อยกว่าช่วงที่ผ่านมา ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากวิกฤตเศรษฐกิจดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ถึงอย่างไรก็ตามในกลุ่มประเทศอินโดจีน ลาวยังคงได้รับความช่วยเหลือมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นด้านทุนการศึกษา หรือโครงการช่วยเหลือต่างๆ สังเกตพบว่าลาวจัดอยู่ในอันดับต้นๆ ที่ไทยให้ความสำคัญตลอดมา อาจเป็นเพราะลาวเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของไทย เนื่องจากปัจจุบันไทยยังคงเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ในลาว โดยเฉพาะการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำ และลาวยังคงเป็นตลาดจำหน่ายสินค้าที่สำคัญของไทย ดังนั้นกล่าวได้ว่าการที่ให้ความช่วยเหลือแก่ลาวอย่างต่อเนื่องนั้น ก็เพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์และความสัมพันธ์ที่ดีกับลาวนั่นเอง

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าในช่วงดังกล่าว ความร่วมมือของสองประเทศเป็นไปอย่างราบรื่น มีโครงการช่วยเหลือและร่วมมือกันในหลายๆ ด้าน อันได้นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ตลอดจนความสัมพันธ์ของสองประเทศก็ยังได้รับการพัฒนาขึ้นสู่ระดับสูง ถึงแม้ในช่วงแรก ทั้งสองประเทศจะเผชิญกับวิกฤตทางด้านเศรษฐกิจก็ตาม แต่ก็ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของสองประเทศมากนัก เมื่อปัญหาต่างๆ ผ่านพ้นไป สองประเทศก็ได้ขยายความร่วมมือระหว่างกันอย่างมากมายจนเรียกได้ว่าเป็นยุคของความร่วมมือที่ดีต่อกัน

บทที่ 5

บทสรุป

สังเกตได้ว่าเป้าประสงค์หลักที่ไทยให้ความช่วยเหลือแก่ลาวนั้นก็เพื่อลดความตึงเครียดที่มีต่อกันลงในระดับหนึ่งและที่สำคัญก็เพื่อการสร้างความไว้วางใจให้แก่ลาวมากขึ้น การให้ความช่วยเหลือแก่ลาวในช่วงระยะแรกคือ ช่วง ค.ศ. 1975-1988 ความร่วมมือส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะทวิภาคีเท่านั้น นับตั้งแต่หลัง ค.ศ. 1988 เป็นต้นมา ความร่วมมือของสองประเทศได้มีพัฒนาการจากความร่วมมือทวิภาคี (Bilateral) ไปสู่ความที่เป็นพหุภาคี (Multilateral) ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากช่วงท้ายสงครามเย็น ประเด็นความมั่นคงได้ผ่อนคลายความตึงเครียดลง ประเทศต่างๆ ในเอเชียและหลายประเทศในทั่วโลกก็ได้มีการปรับนโยบายการต่างประเทศเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นไปดังกล่าว รวมทั้งสองประเทศลาวและไทยก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายภายในประเทศเช่นเดียวกัน อันได้ทำให้ลาวและไทยเปิดรับเอาความร่วมมือระหว่างกันในกรอบความร่วมมือต่างๆ ได้โดยสะดวกขึ้น

ความช่วยเหลือที่ไทยให้แก่ลาวนั้น ได้เลื่อนระดับจากความช่วยเหลือที่เป็นวัตถุประสงค์และเป็นเงินช่วยเหลือในช่วงแรกคือ ช่วงท้ายทศวรรษ 1970 มาเป็นความช่วยเหลือที่หลากหลายขึ้นในช่วงหลังสงครามเย็นคือ ช่วงหลัง ค.ศ. 1988 ดังเช่น ความช่วยเหลือในการสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานภายในประเทศ ซึ่งมีทั้งความช่วยเหลือที่ให้เปล่าและเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ รวมทั้งการเพิ่มการให้ความช่วยเหลือทางด้านทุนการศึกษาแก่ข้าราชการลาว จากระดับปริญญาตรี มาเป็นในระดับปริญญาโท และปริญญาเอก ทั้งนี้ก็เห็นว่าเป็นความต้องการของฝ่ายลาวเป็นหลัก และทั้งยังเป็นนโยบายของไทยอีกด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยมีการเปลี่ยนแปลงนับตั้งแต่ลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นประเทศสังคมนิยมเป็นต้นมา ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากสภาพการเมืองระหว่างประเทศอยู่ในสภาวะของสงครามเย็น รวมถึงอุดมการณ์ทางการเมืองของทั้งสองที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นในช่วง ค.ศ. 1975-1988 ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศไม่ค่อยมีความคืบหน้า รวมทั้งความร่วมมือของทั้งสองประเทศก็ไม่ค่อยจะเกิดขึ้น ดังนั้นในช่วงดังกล่าวสองประเทศจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกัน

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม เมื่อช่วงท้ายสงครามเย็น คือ ค.ศ. 1988-1991 ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศเริ่มมีการปรับปรุง มีความร่วมมือและช่วยเหลือกันในด้านต่างๆ อันเนื่องมาจากสถานการณ์ระหว่างประเทศและภูมิภาคได้ปรับเปลี่ยนมาสู่สันติภาพมากขึ้น กล่าวคือความขัดแย้งของประเทศมหาอำนาจเริ่มผ่อนคลายความตึงเครียดลง ปัญหาก็มีพหุภาคีได้รับการแก้ไข รวมถึงความขัดแย้งระหว่างลาว-ไทยก็ได้รับการเจรจา และที่สำคัญ หลังจากที่พลเอก ชาติชาย

ซุณหะวัณ ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นโยบายการต่างประเทศของไทยก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง จากที่เคยดำเนินนโยบายต่อต้านประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นคอมมิวนิสต์ มาเป็นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติโดยนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า” ทั้งนี้ก็เพื่อส่งเสริมการค้าการลงทุนระหว่างกัน และในช่วงดังกล่าวเศรษฐกิจของไทยมีการขยายตัวในอัตราที่สูงมาก จึงทำให้ไทยมองเห็นศักยภาพของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเป็นแหล่งลงทุนและตลาดจำหน่ายสินค้า ในขณะที่เดียวกันในช่วงดังกล่าว ลาวเองก็ดำเนินนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจที่เรียกว่า “จินตนาการใหม่” ทั้งนี้ก็เพื่อเปิดกว้างต่อการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ จากปัจจัยดังกล่าวทำให้ทั้งสองประเทศเริ่มมีความร่วมมือที่ดีต่อกันมากขึ้น อันได้ส่งผลให้สองประเทศมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจนับตั้งแต่ช่วงดังกล่าวเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

ไทยได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการแก่ลาวตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา ส่วนใหญ่เป็นการให้ทุนการศึกษา วัสดุสิ่งของ และเงินช่วยเหลือ แต่การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวได้ชะลอตัวลงเมื่อสถานการณ์ในอินโดจีนมีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากเกิดความขัดแย้งระหว่างเวียดนามและกัมพูชา ถึงอย่างไรก็ดี หลังจากสถานการณ์ในอินโดจีนเริ่มผ่อนคลายความตึงเครียดลง ไทยได้เริ่มให้ความช่วยเหลือแก่ลาวมากขึ้นในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านทุนการศึกษา ทุนฝึกอบรมและดูงาน รวมถึงโครงการช่วยเหลือเพื่อก่อสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานภายในประเทศ

ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยแก่ลาวช่วงก่อน ค.ศ. 1991 ไม่ค่อยมีความเป็นรูปธรรมเท่าไรนัก ส่วนใหญ่ประเด็นเรื่องความขัดแย้งจะเด่นกว่า ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากสถานการณ์ระหว่างประเทศยังคงอยู่ในสภาวะของสงครามเย็น อาทิเช่น ความขัดแย้งระหว่างสองประเทศอภิมหาอำนาจ ตลอดถึงความขัดแย้งระหว่างกัมพูชาและเวียดนาม ที่ยังคงเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของโลกและของภูมิภาคโดยรวม บวกกับสถานการณ์ด้านการเมืองภายในของลาวและไทยที่มีความแตกต่างกัน จึงทำให้ความสัมพันธ์ของสองประเทศในช่วงดังกล่าวไม่ค่อยราบรื่นนัก

แต่หลังจาก ค.ศ. 1992 เป็นต้นมา ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยแก่ต่างประเทศรวมทั้งกับลาวได้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งเห็นได้จากการจัดทำแผนการให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ ในนั้นกลุ่มประเทศอินโดจีนได้รับงบประมาณการช่วยเหลือมากกว่าประเทศอื่นๆ และลาวก็เป็นประเทศหนึ่งที่ไทยได้ให้ความสำคัญในอันดับต้นๆ ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากสภาวะของสงครามเย็นสิ้นสุดลง ตลอดถึงการคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ในภูมิภาค และรวมทั้งการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ระหว่างลาวและไทย ในขณะเดียวกันทั้งสองประเทศก็ได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายการต่างประเทศที่เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์อันดีของทั้งสองประเทศ ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นความร่วมมือที่ดีระหว่างกัน

เมื่อสถานการณ์ของโลกและอินโดจีนได้เปลี่ยนแปลงไป ไทยได้มีท่าทีที่ต้องการพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับประเทศอินโดจีนมากขึ้น ประกอบกับสถานะทางเศรษฐกิจของไทยซึ่งได้มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงดังกล่าว รัฐบาลไทยจึงได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการแก่ต่างประเทศเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศอินโดจีนอย่างจริงจัง ดังจะเห็นได้ว่างบประมาณในการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยที่ให้แก่ประเทศอินโดจีนได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในสมัยรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน รวมทั้งงบประมาณการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยที่ให้แก่ลาวก็ได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ในกรณีนี้ ไทยได้ให้ความช่วยเหลือแก่ลาวทั้งในด้านการก่อสร้างพื้นฐานโครงสร้าง วัสดุสิ่งของ และทุนการศึกษา ทุนอบรมและดูงานเป็นจำนวนมาก ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ไทยได้ให้ความช่วยเหลือลาวในโครงการใหญ่ๆ หลายโครงการ เช่น โครงการปรับปรุงสนามบินหลวงพระบาง โครงการพัฒนาศูนย์สาธารณสุขที่โพนโฮง และการปรับปรุงถนนในนครหลวงเวียงจันทน์ ส่วนในด้านการให้ความช่วยเหลือเป็นวัสดุสิ่งของนั้น ไทยได้ให้ความช่วยเหลือวัสดุเพื่อสนับสนุนศักยภาพของลาวในด้านการศึกษาด้านสาธารณสุขและการเกษตรเป็นหลัก ส่วนด้านทุนการศึกษาที่ไทยให้แก่ลาวได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านจำนวน ประเภทของทุน สาขาที่ให้ทุนและมูลค่าของทุน ดังจะเห็นได้ใน ค.ศ. 1992 ไทยได้ให้ทุนการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาแก่ลาวเพียง 10 ทุน แต่มาใน ค.ศ. 1997 ลาวได้รับทุนการศึกษาในระดับปริญญาเอก 2 ทุน และปริญญาโท 45 ทุน ซึ่งเห็นได้เห็นว่าได้รับผลพวงมาจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ระหว่างประเทศและภูมิภาครวมทั้งจากปัจจัยภายในของลาวและไทย ประเด็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจได้กลายมาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดนโยบายการต่างประเทศของทุกๆ ประเทศ อันทำให้ประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะอยู่ในสังกัดใดก็ตามหันหน้าเข้ามาร่วมมือกัน สิ่งสำคัญก็เพื่อช่วยกันพัฒนาเศรษฐกิจและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

เห็นว่านับตั้งแต่หลังจากสงครามเย็นสิ้นสุดลงเป็นต้นมา ลาวยังได้รับการสนับสนุนจากไทยในการเข้าร่วมเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรความร่วมมือต่างๆ เช่น ความร่วมมือเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคสุ่มแม่น้ำโขง (GMS) และความร่วมมือในกรอบสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ (สี่เหลี่ยมทองคำ) รวมถึงการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน จากจุดดังกล่าวทำให้ความร่วมมือของสองประเทศเริ่มพัฒนาไปในทางบวกมากขึ้น ดังจะเห็นจากการมีการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้นำระดับสูงของทั้งสองประเทศอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างกันหลายๆ ด้าน ซึ่งเห็นว่าในช่วงดังกล่าวสองประเทศเริ่มมีความเข้าอกเข้าใจกันมากกว่าระยะที่ผ่านมา ดังจะเห็นได้ว่าสองประเทศแทบจะไม่มีปัญหาระหว่างกัน ถึงมีก็สามาถแก้ไขได้อย่างรวดเร็วโดยผ่านกลไกความร่วมมือต่างๆ ที่ทั้งสอง

ประเทศได้ร่วมกันจัดตั้งขึ้น เช่น คณะกรรมาธิการความร่วมมือลาว-ไทย และคณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยทั่วไปลาว-ไทย นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการเขตแดนร่วมลาว-ไทย ตลอดจนคณะเจ้าแขวง-ผู้ว่าราชการจังหวัดชายแดนลาว-ไทย และสมาคมมิตรภาพลาว-ไทย ซึ่งเห็นว่าความช่วยเหลือของไทยที่ให้แก่ลาวในด้านต่าง ๆ นั้นถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศให้พัฒนาขึ้นมาก

นับตั้งแต่หลังสงครามเย็นเป็นต้นมา คือใน ค.ศ. 1992-ค.ศ. 1997 ไทยได้เพิ่มงบประมาณการช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการแก่ลาวอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา นั่นก็เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ลาวเป็นประเทศหนึ่งที่ไทยให้ความสำคัญมาโดยตลอด ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากในช่วงดังกล่าวเศรษฐกิจของไทยมีการเจริญเติบโตสูงมากและไทยก็เชื่อว่าจะสามารถสร้างความไว้วางใจต่อลาวได้ในระดับหนึ่ง และที่สำคัญไทยเองเชื่อว่าลาวจะเป็นตลาดจำหน่ายสินค้าที่สำคัญ รวมทั้งเป็นฐานการผลิตเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศได้ รวมทั้งยังเป็นจุดเชื่อมต่อไปยังประเทศอื่น ๆ ในอินโดจีนอีกด้วย และเห็นว่าการที่ลาวพึ่งพาความช่วยเหลือจากไทยในด้านเศรษฐกิจและวิชาการนี้จะเป็นแรงผลักดันให้แก่การพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศได้ในระดับหนึ่ง ถึงแม้จะเป็นความช่วยเหลือที่ไม่มากนักถ้าเทียบกับประเทศอื่นก็ตาม แต่ความช่วยเหลือที่ไทยให้แก่ลาวนั้นยังเป็นการกระชับและเพิ่มพูนความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศให้เจริญยิ่งขึ้นอีกด้วย

เมื่อก้าวเข้าสู่ ค.ศ. 1998 เศรษฐกิจของไทยได้ประสบกับปัญหาอย่างรุนแรง ซึ่งวิกฤตการณ์ดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อการให้ความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจและวิชาการของไทยแก่ต่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะต่อประเทศอินโดจีนซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่ไทยให้ความสำคัญในอันดับต้นมาโดยตลอด และเห็นได้ว่าความช่วยเหลือในลักษณะที่เป็นโครงการแก่กลุ่มประเทศดังกล่าวได้ถูกระงับหรือชะลอไปเป็นจำนวนไม่น้อย และลาวก็เป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบไปด้วย แต่ถ้าเทียบกับช่วงก่อน ค.ศ. 1998 ก็ยังถือว่าลาวได้รับความช่วยเหลือจากไทยในสัดส่วนที่สูงอยู่ โดยเฉพาะความช่วยเหลือด้านการก่อสร้างพื้นฐาน โครงสร้าง เช่น โครงการปรับปรุงสนามบินหลวงพระบางระยะที่สอง โครงการปรับปรุงถนนในนครหลวงเวียงจันทน์ โครงการก่อสร้างท่าบักและถนนเชื่อมต่อที่แขวงคำม่วน และนอกจากนั้นยังมีโครงการช่วยเหลืออื่นๆ อีกอย่างมากมาย ส่วนด้านทุนการศึกษานั้นเห็นได้ว่าก็ยังคงมีการให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องแต่ให้ในปริมาณที่ลดลงเหลือเพียง 15 ทุน ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากช่วงดังกล่าวไทยเองก็มีงบประมาณค่อนข้างจำกัด และได้ค่อยๆ เพิ่มขึ้นมาเป็น 30 ทุนในช่วง ค.ศ. 2005 ถึงปัจจุบัน

ดังจะเห็นได้จากการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้ในระดับสูงสุดและเจ้าหน้าที่ระดับสูงในทุกระดับของสองประเทศอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมีการเยือนในระดับราชวงศ์ไทยอย่างต่อเนื่อง และนอกจากนี้ทั้งสองประเทศยังได้มีการทำข้อตกลงร่วมกันหลายฉบับอันที่เอื้อต่อการส่งเสริมความร่วมมือแต่ถึงอย่างไรก็ดี หลังจากที่ลาวได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของ ASEAN และสมาชิกขององค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคสุ่มแม่น้ำโขง เช่น GMS และ ACMECS ลาวก็ยังได้รับความช่วยเหลือจากไทยอีกเป็นจำนวนมาก ดังเช่น ได้รับการยกเว้นอากรขาเข้าสินค้าจำนวน 301 รายการ ได้รับความช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาเพิ่มอีก 8-10 ทุนในแต่ละปี และโครงการสร้างถนนที่ภาคเหนือของลาว รวมถึงการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงถึง 2 แห่ง พร้อมทั้งโครงการปรับปรุงสนามบินที่นครหลวงเวียงจันทน์ และยังมีโครงการก่อสร้างสะพานมิตรภาพที่แขวงไซยะบุรี และที่แขวงสะหวันนะเขต นอกจากนี้ยังมีโครงการปรับปรุงเส้นทางและโครงการสร้างทางรถไฟที่นครหลวงเวียงจันทน์ และความช่วยเหลืออื่นๆอีก เป็นจำนวนมาก นั่นเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงระดับความร่วมมือรวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างลาวและไทยได้รับการพัฒนาดีขึ้นมาเรื่อยๆอันดีระหว่างสองประเทศ

ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศได้พัฒนาขึ้นในระดับสูงมากในช่วง ค.ศ. 1998-ปัจจุบัน มีการช่วยเหลือและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันมากกว่าแต่ก่อน โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากในช่วงดังกล่าวประเด็นเศรษฐกิจกลายเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของทั้งสองประเทศ ถึงแม้ในช่วงปลายทศวรรษ 1990 ลาวและไทยจะเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจก็ตาม แต่ต่างก็พยายามขยายความร่วมมือระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าในกรอบความร่วมมือทวิภาคีและพหุภาคี และที่สำคัญในช่วงต้นทศวรรษ 2000 ไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายโดยหันไปให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้านมากกว่าประเทศอื่นๆ อันได้ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศพัฒนาไปสู่ระดับสูง มีการทำข้อตกลงร่วมกันหลายฉบับ ถือได้ว่าในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านของไทย ลาวเป็นประเทศเดียวที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะที่แน่นแฟ้นกับไทย

การที่ไทยให้ความช่วยเหลือแก่ลาวมากกว่าประเทศอื่นๆ มาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในช่วงหลังสิ้นสุดสงครามเย็นและในช่วงปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นว่าลาวมีความสำคัญกับไทยมากในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านความมั่นคงและด้านเศรษฐกิจ แม้ว่าในปัจจุบันสงครามเย็นได้สิ้นสุดลงแล้ว และการเผชิญหน้ากับประเทศอินโดจีนได้ลดความตึงเครียดลงก็ตาม แต่ลาวก็ยังคงมีความสำคัญกับไทยในด้านความมั่นคงในลักษณะอื่น เช่น การลักลอบเข้าเมือง ปัญหาการค้ายาเสพติด ปัญหาแรงงานเถื่อน และอื่นๆ

การดำเนินนโยบายการรับเอาความช่วยเหลือจากไทยนั้น โดยเฉพาะด้านทุนการศึกษา เห็นว่าในช่วงหลังมานี้ ลาวพยายามขอทุนการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษามากขึ้น ทั้งนี้ก็ เพราะว่าปัจจุบันลาวมีความพร้อมอย่างเพียงพอที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักศึกษาในระดับปริญญาตรีมากขึ้น ส่วนในระดับปริญญาโทนั้น ลาวยังมีข้อจำกัดหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็น ทางด้านวิชาการ หรือด้านอื่นๆ ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายที่ส่งเสริมให้นักศึกษาได้รับการศึกษา ในระดับที่สูงขึ้นในต่างประเทศ

เห็นว่าการช่วยเหลือที่ลาวได้รับจากไทยในหลายๆ ด้าน เช่น การพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานภายในประเทศ ดังเช่น การก่อสร้างถนน การสร้างสะพาน การซ่อมสหนามบิน การ สร้างโรงเรียน โรงพยาบาล รวมทั้งทุนการศึกษาที่ลาวได้รับในแต่ละปีนั้นได้เป็นส่วนหนึ่งที่ เสริมสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจของลาวให้มีความเข้มแข็งได้ในระดับหนึ่ง ถึงแม้ว่าความ ช่วยเหลือของประเทศต่างที่ให้แก่วานั้นจะมีมูลค่าสูงกว่าที่ลาวได้รับจากไทยก็ตาม แต่ที่สำคัญ ความร่วมมือและช่วยเหลือระหว่างสองประเทศนั้นเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสอง ประเทศให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นมากกว่า ในขณะที่เดียวกัน ไทยตระหนักดีว่าการให้ความช่วยเหลือ ด้านต่างๆ แก่วานั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศให้ดีขึ้น และ เพื่อเป็นสิ่งที่สะท้อนให้ลาวเห็นถึงความจริงใจของไทยที่มีต่อลาวในหลายๆ ด้าน ตลอดจนการ ลดความไม่ไว้วางใจของลาวที่มีต่อไทยลงได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนว่าความร่วมมือ ที่ดีของสองประเทศที่เกิดขึ้นนั้น เป็นผลมาจากความช่วยเหลือจริงๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกศักดิ์ แก้วเทพ. พัฒนาการระบบเศรษฐกิจสหภาพโซเวียตรัสเซียปี ค.ศ. 1900-1990.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- การต่างประเทศไทย, กระทรวง. สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ.
รายงานประจำปี (2544-2546): 18-19.
- การต่างประเทศไทย, กระทรวง. สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ.
รายงานความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของไทย (2550-2551): 1.
- การต่างประเทศไทย, กระทรวง. กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ กองลาตินอเมริกา. [ออนไลน์].
2550. แหล่งที่มา: [http:// www.mfa.go.th/web/2388.php?id=112](http://www.mfa.go.th/web/2388.php?id=112) [2551, มิถุนายน 15]
- การต่างประเทศไทย, กระทรวง. กรมอาเซียน กองอาเซียน3. เขตการค้าเสรีอาเซียน.
[ออนไลน์]. 2548. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/web/1688.php> [2551, สิงหาคม 8]
- การต่างประเทศไทย, กระทรวง. โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่ม
แม่น้ำโขง(GMS). [ออนไลน์]. 2550. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/web/1092.php>
[2551, กันยายน 8]
- การต่างประเทศไทย, กระทรวง. สมาคมไทย-ลาว-สรุปกิจกรรม. [ออนไลน์]. 2549.
แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/web/1975.php?id=21767> [2551, สิงหาคม 15]
- การต่างประเทศลาว, กระทรวง. กรมเศรษฐกิจ. ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-
เจ้าพระยา-แม่โขง.
- การต่างประเทศลาว, กระทรวง. คณะกรรมการร่วมมือลาว-ไทย. รายงานความสัมพันธ์และ
ความร่วมมือระหว่างลาว-ไทย ครบรอบ 30 ปี, กุมภาพันธ์ 2007.
- กลุ่มประเทศสังคมนิยมยุโรปตะวันออกตลาดมีปัญหาคัดทำหาย. กองศึกษาและการเผยแพร่
การพัฒนา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530.
- ไกลสอน พมวิหาน. นิพนธ์เลือกเฟ้น 2. เวียงจันทน์: โรงพิมพ์แห่งรัฐ, 1997.
- ไกลสอน พมวิหาน. ลูกของประชาชน. เวียงจันทน์: คณะกรรมการวิทยาศาสตร์ สังคมแห่งชาติ
ลาว, 1991.
- ขจัตถัย บุรุษพัฒน์. ไทยกับเพื่อนบ้านในอินโดจีน. กรุงเทพฯ: แพร์พิทยา, 2531.
- คณะกรรมการแผนการและการลงทุน สปป ลาว. สรุปการลงทุนจากต่างประเทศในลาว แต่
ค.ศ. 1988 ถึง ค.ศ. 1997.
- คำอิน คิดจะเดช. ความสัมพันธ์ลาว-ไทย ในมุมมองมิติใหม่: ศึกษากรณีความขัดแย้ง,
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2549.

- จุลชีพ ชินวรรณโณ. นโยบายต่างประเทศไทยในช่วงสงครามเย็น. ใน ชัยโชค จุลสิริวงศ์, บรรณาธิการ, 5 ทศวรรษการต่างประเทศไทย จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, หน้า 132. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2536.
- จุลชีพ ชินวรรณโณ. นโยบายต่างประเทศของไทยในทศวรรษที่ 1980 การย้อนพินิจ. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยธรรมศาสตร์, มกราคม 2535.
- จุลชีพ ชินวรรณโณ. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาราช, 2539.
- จุลชีพ ชินวรรณโณ. สุสหัสวรรษที่ 3: กระแสเศรษฐกิจการเมืองโลกไร้พรมแดน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2544.
- ดาวมาศ อิมสำราญรัชต์. การเมืองในระบบราชการไทยในความสัมพันธ์กับต่างประเทศ: ศึกษาเฉพาะกรณีพิพาทปัญหาสามหมูบ้านระหว่างไทยกับลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2535.
- แถลงการณ์ร่วมระหว่าง สปป. ลาว กับราชอาณาจักรไทย, ฉบับวันที่ 25 มีนาคม ค.ศ. 1978.
- แถลงการณ์ร่วมระหว่าง สปป. ลาว กับราชอาณาจักรไทย, ฉบับวันที่ 22 ธันวาคม ค.ศ. 1979.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. รายงานเศรษฐกิจและการเงิน (2543): 2.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. รายงานเศรษฐกิจและการเงิน (2546): 1.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. รายงานเศรษฐกิจและการเงิน (2549): 1.
- ธนาคารแห่งชาติลาว. รายงานเศรษฐกิจประจำปี (2005): 6-7, 27.
- ธนาคารแห่งชาติลาว. รายงานเศรษฐกิจประจำปี (2006): 5, 8.
- ธนาสฤทธ์ สตะเวทิน. นโยบายต่างประเทศของรัฐบาลอานันท์. เอกสารประกอบการสัมมนา ทางวิชาการเรื่อง 10 เดือนรัฐบาลอานันท์ จัดโดยบัณฑิตศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ร่วมกับสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย 21 ธันวาคม 2534.
- นภดลชาติประเสริฐ. การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทยต่อลาว, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- บงกช หงษ์คำมี. ไทยกับลาว, ไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กุมภาพันธ์ 2539.
- บันทึกการประชุมคณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย ครั้งที่ 7 ที่จำปาสัก, วันที่ 2-5 กันยายน ค.ศ 1997.
- บันทึกการประชุมคณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือลาว-ไทย ครั้งที่ 10 ที่เชียงราย, วันที่ 7-9 สิงหาคม ค.ศ 2001.
- บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว ครั้งที่ 11 ที่นครหลวง เวียงจันทน์, วันที่ 26-28 กันยายน 2002.

- บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว ครั้งที่ 13 ที่หลวงพระบาง, วันที่ 22-24 ธันวาคม 2004.
- บันทึกการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือไทย-ลาว ครั้งที่ 14 ที่จังหวัดตราด, วันที่ 23-25 มกราคม 2006.
- บัววร สุกลางแสง. 30 ปี สะพานมิตรภาพ: ภาพสะท้อนความสัมพันธ์ลาว-ไทย ค.ศ. 1965-1995. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- ประทุมพร วัชรเสถียร. กลาสนอสท์-เปเรสตรอยกา: กอริบาซอปปิกรูป. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ม.ป.ป.).
- พันธะวง บุคตะสะวง. เจ้าหน้าที่คณะกรรมการร่วมมีลาว-ไทย กระทรวงการต่างประเทศลาว. สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2009.
- พันธะวง บุคตะสะวง. การเจรจาเพื่อสำรวจและทำหลักเขตแดนลาว-ไทย 1987-1996, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- พันธุ์สุริย์ ลดาวัลย์ และศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ ออยุธยา. ผลกระทบของโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ ต่อประเทศไทย. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.
- พาฝัน นิลสวัสดิ์. ความร่วมมือลาว-ไทย ในกรณีการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในลาว, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- พิเชต สุนทรพิพิธ. การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการแก่ต่างประเทศของประเทศไทยกับความมั่นคงของชาติ. งานวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 3 ปีการศึกษา 2534-3535.
- พิษณุ สุวรรณะชฎ. สามทศวรรษอาเซียน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ธันวาคม 2540.
- เลขาธิการคณะรัฐมนตรี. สำนัก, คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายบรรหาร ศิลปอาชา แถลงต่อรัฐสภาวันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2538.
- วิเทศสหการ, กรม. รายงานประจำปี (2536): 37.
- วิเทศสหการ, กรม. รายงานประจำปี (2537): 13, 37.
- วิเทศสหการ, กรม. รายงานประจำปี (2538): 42.
- วิเทศสหการ, กรม. รายงานประจำปี (2539): 25-26, 50.
- วิเทศสหการ, กรม. รายงานประจำปี (2540): 20-24.
- วิเทศสหการ, กรม. รายงานประจำปี (2542): 26-28.
- วิเทศสหการ, กรม. วารสารครบรอบ 36 ปี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2542.

- วิเทศทหาร, กรม. แนวทางการดำเนินงานด้านการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการแก่ต่างประเทศ, 2535: 1.
- สถาบันทรัพย์สินทางปัญญาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รายงานการวิเคราะห์กลยุทธ์มาตรการส่งเสริมธุรกิจการลงทุนไทยในลาว, กุมภาพันธ์ 2541.
- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. การพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองไทย. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ, 2547.
- สมพงศ์ ชูมาก. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ 1990 และแนวโน้ม). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- สละ ลิขิตกุล. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายภข ชีวิตและงาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศึกษาสัมพันธ์, 2521.
- สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ 2 ฉบับที่ 7, 17 กุมภาพันธ์ 2520.
- สยามจดหมายเหตุ, ปีที่ 2 ฉบับ 49, หน้า 1363-1364.
- สายัณห์ กองโกย. เจ้าหน้าที่สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ. สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2552.
- ส่งเสริมการส่งออก, กรม. รายงานประจำปี (2548): 66.
- สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. รายงานสรุปภาวะเศรษฐกิจของประเทศ (มกราคม 2551): 1-2.
- สุถัย ผาสุข. ลาว. เอเชียรายปี (กรกฎาคม 2543): 173-174.
- สุเนต โพทิสาน. ประวัติศาสตร์ลาว (จากโบราณถึงปัจจุบัน). เวียงจันทน์: โรงพิมพ์แห่งรัฐ, ธันวาคม 2000.
- สุรัชย์ สิริไกร. การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ, 2542.
- สุรัชย์ สิริไกร. การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองลาว (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ, 2548.
- สุรัชย์ สิริไกร. สาเหตุการกระทบกระทั่งตามพรมแดนไทย-ลาว: 1975-1981. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- สุรัชย์ สิริไกร. นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ใน สีดา สอนศรี, บรรณาธิการ. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์, หน้า 267-267. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สิงหาคม 2546.
- ห้องว่าการศูนย์กลางพรรค. มติการประชุมศูนย์กลางพรรคครบคณะครั้งที่ 5 (สมัยที่ V). นครหลวงเวียงจันทน์: ห้องว่าการศูนย์กลางพรรค, 1992.
- อนินท์ พุฒิชิต. ความสัมพันธ์เชิงนโยบายระหว่างการศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจลาว ภายใต้ "จินตนาการใหม่" ค.ศ. 1986-2000. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, 2547.

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. อาเซียนใหม่. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. ไทย. เอเชียรายปี (สิงหาคม 2541): 131.

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. ไทย. เอเชียรายปี (สิงหาคม 2542): 109.

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. ไทย. เอเชียรายปี (กรกฎาคม 2543): 135-138.

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. ไทย. เอเชียรายปี (สิงหาคม 2545): 99-101.

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. ไทย. เอเชียรายปี (ตุลาคม 2549): 21.

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. ไทย. เอเชียรายปี (พฤษภาคม 2551): 199.

เอกสารราชการ. การประชุมใหญ่ครั้งที่ IV ของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว 1986.

เอกสารราชการ. การประชุมครบคณะครั้งที่ 5 ของคณะกรรมการศูนย์กลางพรรค (สมัยที่ IV) 1988.

เอกสารความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วม ว่าด้วยความร่วมมือระหว่างรัฐบาลลาวและรัฐบาลไทย, เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม ค.ศ. 1991.

ภาษาอังกฤษ

Ansil Ramsay. "Thailand 1979: A Government in Trouble." Asian Survey, (February 1980): 120.

Arthur J. Dommen, "Laos: Consolidating the Economy", Southeast Asia Affairs, ISIS, 1994.

Cambodia. Asia 1986 Year Book (1986): 126.

George T. Crane and Alba Amawi, The Theoretical of International Political Economy, Oxford University Press, 1991.

Grant Evans, Agrarian in Communist Laos, Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1988.

Minton F. Goldman, Russia, the Eurasian Republics, and Central/Eastern Europe, United States: The Dushkin Publishing Group, inc, 1994.

Narongchai Akrasanee and Atchana Wattananukit. "Changing Structure and Rising Dynamism in the Thai Economy" Southeast Asian Affairs 1990. Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 1990.

Phongsavath Boupna, The Evolution of the Lao State, Delhi: Rashtra Rachna Printers, 2002.

Richard N. Cooper, Economic Policy in an Interdependence World : Essay in World Economics, London: The MIT press, 1986.

R. Rosecrance, A. Arexandroff, W. Koehler, J. Kroll, S. Laqueur and J. Stocker, "Whiter Interdependence," International Organization, Summer, 1977.

Robert O. Keohane and Joseph S. Nye, Power and Interdependence: World Politics in Transition, Boston: Little Brown, 1977.

Robert O. Keohane, "Cooperation and International Regimes," in Richard Little and Michael Smith, eds, Perspectives on World Politics, New York : Routledge, 1992.

The World Bank. Publication and Reports [Online]. Available from:

<http://www.worldbank.org/ida> [2551, August 8]

Vietnam. Asia 1987 Year Book (January 1987): 263.

Yves Bourdet. Reform Policy, Out of Breath?. Asian Survey, (January 1996): 90.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

แถลงการร่วมระหว่าง รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย
กับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**แถลงการร่วมระหว่าง รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย
กับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**

ตามคำเชิญของ ฯพณฯ ไกสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฯพณฯ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีแห่งราชอาณาจักรไทย และคณะได้เดินทางเยือนเพื่อเจริญสัมพันธไมตรีกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอย่างเป็นทางการตั้งแต่วันที่ 24 ถึง 25 พฤศจิกายน 1988 ฯพณฯ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีและคณะได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นและสมเกียรติจากรัฐบาลและประชาชนลาว

ในระหว่างการเยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฯพณฯ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้เข้าเยือนค้ำับ ฯพณฯ พูมี วงวิจิตต์ ผู้รักษาการประธานประเทศแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจาก ฯพณฯ ผู้รักษาการประธานประเทศฯ

ฯพณฯ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ พร้อมด้วยคณะ ได้ไปเยือนสถานที่ประวัติศาสตร์และสถานที่สำคัญอื่นๆ ณ ในเขตนครเวียงจันทน์ และได้รับความชื่นชมยินดีจากเจ้าหน้าที่และประชาชนในแห่งต่างๆ เหล่านั้น

ฯพณฯ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีแห่งราชอาณาจักรไทยและ ฯพณฯ ไกสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้พบปรึกษาหารือกัน

ผู้เข้าร่วมในการปรึกษาหารือครั้งนี้:

1. ฯพณฯ พลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
2. ฯพณฯ พลตรี ประมาณ อติเรกสาร	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
3. ฯพณฯ นายมีชัย ฤชุพันธ์	รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
4. ฯพณฯ พันโท สนั่น ขจรประศาสน์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
5. ปัญญา สิงห์ศักดิ์	เลขาธิการนายกรัฐมนตรี
6. หม่อมราชวงศ์ เกษมสโมสร เกษมศรี	ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ
7. ฯพณฯ นายนิรันดร์ ภาณุพงศ์	เอกอัครราชทูตแห่งราชอาณาจักรไทยประจำสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
8. นายสุวิทย์ สุทธานุกุล	ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
9. พลเอก อัยยา แฉ้วพาลชน	ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
10. นายสมพร กลิ่นพงษา	รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
11. ร.อ. สุวิทย์ ทัดพิทักษ์กุล	รองปลัดกระทรวงพาณิชย์

ฝ่ายลาวประกอบด้วย

1. ฯพณฯ พูน สีปะเสียด รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
2. ฯพณฯ พลเอก สีสะหวาด แก้วบุณพันธ์ หัวหน้าเสนาธิการสูงสุด กองทัพประชาชนลาว
3. ฯพณฯ เพ้า บุณนะผน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
4. ฯพณฯ ไมสุก ไชสมแพง รัฐมนตรี หัวหน้าห้องว่าการสภารัฐมนตรี
5. ฯพณฯ สมสะหวาด เล่งสะหวัด รัฐมนตรีช่วยว่าการคนที่ 1 รองหัวหน้าคนที่ 1 ของห้องว่าการสภารัฐมนตรี
6. ฯพณฯ ทองลุน สีสุลิด รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
7. ฯพณฯ สุปัน สะลิกิลาด รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
8. ฯพณฯ สอน คำวานวงสา ประธานคณะกรรมการข่าวสาร หนังสือพิมพ์วิทย์ และโทรภาพแห่งรัฐ
9. ฯพณฯ สีตาเซ่ง ราชพน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและป่าไม้
10. ฯพณฯ ลอย จันสะหวัด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
11. ฯพณฯ คำพัน สิมมาลาวง เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวประจำราชอาณาจักรไทย

การพบปะได้ดำเนินไปภายใต้บรรยากาศแห่งความเข้าใจดีต่อกัน และด้วยมิตรจิตมิตรภาพอันดียิ่งนักที่พี่น้อง ทั้งสองฝ่ายได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง และได้ยืนยันหลักการที่ได้ระบุไว้ในแถลงการณ์ร่วมไทย-ลาว และลาว-ไทย ทั้งสองฉบับเมื่อ ค.ศ. 1979 ว่ายังมีคุณค่าและสอดคล้องกับความมุ่งมาดปรารถนาของประชาชนสองชาติในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความเข้าใจและความร่วมมือที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นระหว่างประเทศทั้งสอง

ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีทั้งสองเห็นพ้องกันว่า สถานการณ์ของโลกในปัจจุบันได้ก้าวสู่ความเปลี่ยนแปลงจากการเผชิญหน้ามาเป็นการพบปะหารือและผ่อนปรนเข้าหากันเพื่อแก้ไขข้อพิพาทระหว่างประเทศด้วยวิถีทางการเมือง และเฟื่องการพัฒนา และการอยู่ร่วมกันโดยสันติด้วยเหตุนี้การเยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวของ ฯพณฯ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และคณะครั้งนี้ จึงเป็นก้าวใหม่ที่สำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองซึ่งจะได้เน้นหนักในการพัฒนาประเทศ และส่งเสริมความอยู่ดีกินดีของประชาชนของทั้งสองด้วยความร่วมมือระหว่างกันทั้งภาครัฐและเอกชนทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การแลกเปลี่ยนทางด้าน

วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี วัฒนธรรม การศึกษา และการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับต่างๆ บนพื้นฐานของเจตนารมณ์แห่งความเข้าใจและความไว้วางใจกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันฉันท์บ้านพี่เมืองน้อง ความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกัน

เพื่อการนี้ หัวหน้ารัฐบาลทั้งสองจึงได้ตกลงกัน:

- ก. ในหลักการที่จะให้มีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขง และฝ่ายไทยพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาเครือข่ายการคมนาคม กิจกรรมพลังงานไฟฟ้า การเกษตร และส่งเสริมการร่วมลงทุนในการผลิตสินค้าของลาวเพื่อการส่งออก
- ข. ให้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมมือไทย-ลาว ในระดับรัฐบาลขึ้นเพื่อเป็นกลไกส่งเสริมให้มีการเพิ่มพูนความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นให้เป็นไปตามแนวทางนโยบายของรัฐบาลทั้งสองประเทศ
- ค. ที่จะสนับสนุนจัดตั้งสมาคมมิตรภาพไทย-ลาวและลาว-ไทย ขึ้นในแต่ละประเทศเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีฉันท์พี่น้องที่มีมาแต่โบราณกาลระหว่างประชาชนสองชาติ

ด้วยเจตนารมณ์ที่จะบรรลุถึงก้าวใหม่ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสอง:

- ทั้งสองฝ่ายได้ปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาผู้อพยพชาวลาวในประเทศไทยและต่างก็เห็นว่าเรื่องนี้เป็นปัญหาที่ได้ก่อความยุ่งยากให้แก่ทั้งสองประเทศ ฉะนั้นทั้งสองฝ่ายจึงจะร่วมมือกัน และกับองค์การข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติในการแก้ไขปัญหา
- เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและเพิ่มพูนความสัมพันธ์อันดีระหว่างกองทัพของทั้งสองประเทศให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ทั้งสองฝ่ายจะได้แต่งตั้งผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารประจำที่นครหลวงของแต่ละประเทศ

หัวหน้าคณะรัฐบาลของทั้งสองประเทศได้แสดงความยินดีต่อผลที่ได้ปรากฏจากการพบปะร่วมมือระหว่างคณะผู้แทนทหารไทย-ลาวที่ผ่านมา เพื่อหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ต่างๆ ที่ไม่พึงปรารถนาที่อาจเกิดขึ้นในบริเวณชายแดนที่มีความขัดแย้ง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งสองอีก และเพื่อเป็นการก้าวไปสู่การที่จะทำให้สถานการณ์ในบริเวณดังกล่าวกลับคืนสู่ความปั่นป่วนติรัฐบาลทั้งสองฝ่ายจึงได้ตกลงกันที่จะจัดตั้งคณะกรรมการเขตแดนร่วมไทย-ลาวขึ้น และให้คณะกรรมการดังกล่าวได้พบปะเจรจาโดยเร็วเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาให้สำเร็จลุล่วงไป

หัวหน้าคณะรัฐบาลทั้งสองยืนยันเจตจำนงร่วมกันว่า การดำเนินการต่างๆ ดังกล่าวจะเป็นการส่งผลให้ชายแดนระหว่างประเทศทั้งสองเป็นชายแดนแห่งสันติภาพ มิตรภาพ ความผูกพันและความสมบูรณ์พูนสุขร่วมกัน

หัวหน้าคณะรัฐบาลทั้งสองจะพยายามอย่างสุดความสามารถของตน เพื่อแก้ปัญหามันพู่ชาโดยทางการเมือง

หัวหน้ารัฐบาลทั้งสองมีความชื่นชมยินดีเป็นอย่างยิ่งต่อการเยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอย่างเป็นทางการของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พลเอก

ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้แสดงความขอบคุณต่อรัฐบาลและประชาชนลาวที่ได้ให้การต้อนรับอย่าง
สมเกียรติและอบอุ่นยิ่ง

ฯพณฯ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีแห่งราชอาณาจักรไทย ได้เชิญ
ฯพณฯ ไกสอน พมวิหาน นายกรัฐมนตรีแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ไปเยือน
ราชอาณาจักรไทยอย่างเป็นทางการตอบแทน ฯพณฯ ไกสอน พมวิหาน ได้ตอบรับคำเชิญ
ดังกล่าวด้วยความยินดี ส่วนวันเวลาจะได้กำหนดต่อไป

ทำขึ้นเป็นภาษาไทยและภาษาลาว ทั้งสองฉบับใช้ได้เท่าเทียมกัน

เวียงจันทน์ วันที่ 25 พฤศจิกายน 1988

สำหรับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย

สำหรับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว

พลเอก
(ชาติชาย ชุณหะวัณ)
นายกรัฐมนตรี

(ไกสอน พมวิหาน)
นายกรัฐมนตรี

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

ความตกลงระหว่าง รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
และรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย
ว่าด้วยคณะกรรมการร่วมมือลาว-ไทย ไทย-ลาว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**ความตกลงระหว่างรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
และรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย ว่าด้วยคณะกรรมการร่วมมือลาว-ไทย ไทย-ลาว**

เพื่อส่งเสริมและปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของแถลงการณ์ร่วมรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยที่ลงนามร่วมกันเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 1998 และแถลงการณ์ร่วมระหว่างรัฐบาลทั้งสองที่ลงนามกันเมื่อวันที่ 6 มกราคม และ 4 เมษายน 1979

โดยปรารถนาที่จะเพิ่มพูนและกระชับความสัมพันธ์ฉันท์บ้านพี่เมืองน้องระหว่างประชาชนทั้งสองและขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และวิชาการ บนพื้นฐานการเคารพความเป็นเอกราชอธิปไตย ความเสมอภาค และผลประโยชน์ร่วมกัน

รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย ได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

มาตรา 1

มอบให้คณะกรรมการร่วมมือลาว-ไทย ไทย-ลาว ที่ทางรัฐบาลทั้งสองได้แต่งตั้งขึ้นตามแถลงการณ์ร่วม ลงวันที่ 25 พฤศจิกายน 1988 เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการส่งเสริมและขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และวิชาการระหว่างประเทศทั้งสอง

มาตรา 2

คณะกรรมการร่วมมือลาว-ไทย ไทย-ลาว ประกอบด้วยประธาน รองประธาน กรรมการ และเลขานุการ ตามความต้องการของแต่ละฝ่าย

การแต่งตั้งหรือสับเปลี่ยนใดๆ จะต้องแจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบภายในเวลาอันสมควร

มาตรา 3

คณะกรรมการร่วมมือลาว-ไทย ไทย-ลาว มีหน้าที่

- ศึกษาและประสานงานการปฏิบัติตามนโยบายความตกลงของรัฐบาลทั้งสองประเทศ ว่าด้วยความร่วมมือและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน เพื่อวางแนวทางร่วมกัน
- พิจารณาลู่ทางและมาตรการอันจำเป็น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ การค้า วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และวิชาการ ระหว่างประเทศทั้งสอง ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน ในระดับส่วนกลางและระดับท้องถิ่น โดยปฏิบัติตามหลักการเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกันบนพื้นฐานของควมมีเอกราช อธิปไตยตลอดจนกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของแต่ละฝ่าย
- จัดทำข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลของตน เกี่ยวกับการจัดทำความตกลงที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและขยายความร่วมมือระหว่างกัน
- กำหนดระเบียบการดำเนินงานของตน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามความตกลงฉบับนี้

มาตรา 4

คณะกรรมการร่วมมือลาว-ไทย ไทย-ลาว มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการของตน เพื่อวางแผนติดตามผล ส่งเสริมการปฏิบัติตามความตกลงฉบับนี้

ให้ประธานคณะกรรมการร่วมมือลาว-ไทย ไทย-ลาว เป็นผู้แต่งตั้งประธานอนุกรรมการอนุกรรมการ และเลขานุการ ของคณะอนุกรรมการของแต่ละฝ่าย

มาตรา 5

คณะกรรมการร่วมมือลาว-ไทย ไทย-ลาว มีสิทธิเชิญผู้แทนของสถาบัน องค์กร และวิสาหกิจ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนระดับส่วนกลางและระดับท้องถิ่นของฝ่ายตนที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมประชุมเพื่อร่วมกันวางแผนการปฏิบัติตามความตกลงฉบับนี้

มาตรา 6

คณะกรรมการร่วมมือลาว-ไทย ไทย-ลาว จะประชุมสามัญปีละ 1 ครั้ง โดยสับเปลี่ยนสถานที่ประชุม ระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรไทยในกรณีที่มีการร้องขอจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ก็อาจจะเปิดประชุมวิสามัญขึ้นได้

ก่อนการประชุมแต่ละครั้ง ประธานคณะกรรมการร่วมมือลาว-ไทย ไทย-ลาวของประเทศเจ้าภาพ จะเสนอระเบียบวาระการประชุมให้อีกฝ่ายหนึ่งพิจารณาล่วงหน้าเป็นเวลาหนึ่งเดือน

มาตรา 7

เกี่ยวกับการใช้จ่ายในการจัดการประชุมนั้น ฝ่ายที่เป็นประเทศเจ้าภาพเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายในด้านอาหาร ที่พัก การเดินทางภายในประเทศ และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่

จำเป็นแก่คณะกรรมการร่วมมือลาว-ไทย ไทย-ลาว และคณะอนุกรรมการ โดยฝ่ายที่ได้รับเชิญไปร่วมประชุมเป็นผู้รับภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปและกลับ

สำหรับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับโครงการร่วมมือภายใต้ความตกลงฉบับนี้ ให้ตกลงกันเป็นแต่ระกรณีไป

มาตรา 8

คณะกรรมการร่วมมือลาว-ไทย ไทย-ลาวจะรายงานผลการประชุมแต่ละครั้งต่อรัฐบาลของตนเพื่อขอความเห็นชอบ

มาตรา 9

ความตกลงฉบับนี้ มีผลใช้บังคับนับแต่วันลงนามเป็นต้นไป

เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเห็นมีความจำเป็นที่จะเปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือยกเลิกความตกลงฉบับนี้ ฝ่ายที่ต้องการเปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือยกเลิก จะต้องเป็นลายลักษณ์อักษรโดยวิธีการทูตให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบล่วงหน้า อย่างน้อย 6 เดือน การเปลี่ยนแปลงแก้ไขซึ่งทั้งสองฝ่ายให้ความเห็นชอบ จะมีผลบังคับใช้ในวันที่ทั้งสองฝ่ายกำหนด

เพื่อเป็นหลักฐานในการนี้ ผู้ลงนามข้างท้ายนี้ซึ่งได้ไปรับมอบอำนาจจากรัฐบาลของตนได้ลงนามไว้เป็นสำคัญ

ทำ ณ เวียงจันทน์ วันที่ 6 ตุลาคม 1989 คู่กันเป็นสองฉบับ เป็นภาษาลาวและภาษาไทย ทั้งสองภาษามีคุณค่าเท่าเทียมกัน

สำหรับ

รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สำหรับ

รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย

พลเอก

(สีสะหวาด แก้วบุนพันธ์)

พลเอก

(ชวลิต ยงใจยุทธ)

ภาคผนวก ค

ความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือ
ระหว่าง รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับ
รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**ความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือ ระหว่าง
รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับ รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**

เพื่อส่งเสริมและปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของแถลงการณ์ร่วมระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่ลงนามร่วมกันเมื่อวันที่ 6 มกราคม และ 4 เมษายน 1979 และ แถลงการณ์ร่วมระหว่างรัฐบาลทั้งสองที่ลงนามเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 1988

โดยปรารถนาที่จะเพิ่มพูนและกระชับความสัมพันธ์ฉันมิตรที่มีมาแต่โบราณกาลระหว่างประชาชนและประเทศเพื่อนบ้านทั้งสองและขยายความร่วมมือทวิภาคีบนพื้นฐานระยะยาวและถาวร

ตระหนักถึงความจำเป็นในการร่วมมืออย่างถาวรและมีประสิทธิภาพ เพื่อผลประโยชน์ของประเทศทั้งสอง

รัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “ภาคีผู้ทำสัญญา”) ได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

ข้อ 1

ภาคีผู้ทำสัญญาจะจัดตั้งคณะกรรมการร่วม (ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า “คณะกรรมการ”) เพื่อดำเนินการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งสอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ การค้า สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และวิชาการ

ข้อ 2

คณะกรรมการจะพิจารณาวิธีการและมาตรการ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือดังกล่าวข้างต้น ให้มีการประสานงานและการปฏิบัติตามข้อมติของคณะกรรมการและความตกลงนี้อย่างเหมาะสม

ข้อ 3

คณะกรรมการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นประธาน และภาคีผู้ทำสัญญาจะเป็นผู้กำหนดองค์ประกอบของคณะกรรมการ

ข้อ 4

คณะกรรมการจะกำหนดกฎระเบียบปฏิบัติของตน และอาจจัดตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการกรณีเฉพาะเรื่องซึ่งมีการเสนอมายังคณะกรรมการก็ได้

ข้อ 5

คณะกรรมการจะจัดการประชุมปีละหนึ่งครั้ง โดยจะสลับสถานที่ประชุมกันระหว่างราชอาณาจักรไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

เมื่อมีความจำเป็นเร่งด่วนและได้รับการร้องขอจากภาคีผู้ทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คณะกรรมการก็อาจจัดประชุมเป็นพิเศษได้ในประเทศของภาคีผู้ร้องขอ

ข้อ 6

ความตกลงนี้มีผลบังคับใช้นับตั้งแต่วันลงนามและจะมีผลบังคับใช้เป็นเวลาห้าปี เมื่อครบกำหนดดังกล่าว ก็ให้มีผลบังคับใช้ต่อไปโดยอัตโนมัติ เว้นแต่ภาคีผู้ทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรผ่านทางทูตให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบเจตนาที่จะบอกเลิกความตกลงล่วงหน้าเป็นเวลาอย่างน้อยหกเดือนก่อนวันที่ประสงคจะให้สิ้นสุดการบังคับใช้

ข้อ 7

ภาคีผู้ทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษรให้เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขความตกลงทั้งหมด หรือบางส่วน ซึ่งภาคีผู้ทำสัญญาทั้งสองเห็นชอบจะมีผลบังคับใช้ในวันที่คู่ภาคีทั้งสองกำหนด

เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้ลงนามข้างท้ายนี้ซึ่งได้รับมอบอำนาจโดยถูกต้องจากรัฐบาลแต่ละฝ่ายได้ลงนามความตกลงนี้ไว้เป็นสำคัญ

ทำ ณ นครเวียงจันทน์ เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พุทธศักราช 2534 ตรงกับคริสต์ศักราช 1991 ทำคู่กันเป็นสองฉบับเป็นภาษาไทยและภาษาลาว ทั้งสองภาษามีคุณค่าเท่าเทียมกัน

สำหรับรัฐบาล

แห่งราชอาณาจักรไทย

(ฯพณฯ นายอาสา สารสิน)

รัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงการต่างประเทศ

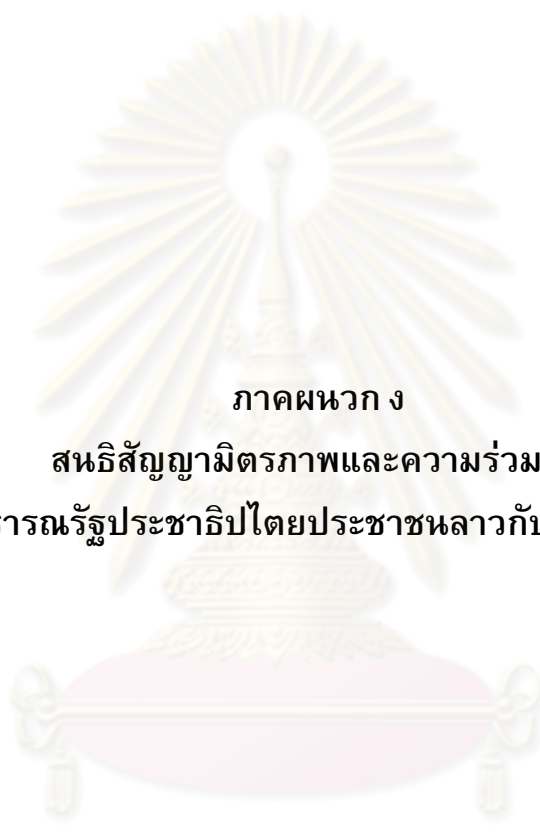
สำหรับรัฐบาล

แห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

(ฯพณฯ นายพูน สีประเสียด)

รองนายกรัฐมนตรี

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ภาคผนวก
สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือ
ระหว่าง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับราชอาณาจักรไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือ
ระหว่าง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับราชอาณาจักรไทย

อัครราชทูตทำสัญญา

โดยคำนึงถึงสายสัมพันธ์ที่มีอยู่ในประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งได้ผูกพันประชาชนของทั้งสองประเทศ

ปรารถนาที่จะกระชับและเพิ่มพูนความสัมพันธ์ มิตรภาพ และความร่วมมือให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เพื่อให้สมกับความเป็นบ้านพี่เมืองน้อง บ้านใกล้เรือนเคียงที่ติระหว่างประชาชนสองชาติ บนพื้นฐานของหลัก 5 ประการของการอยู่ร่วมกันโดยสันติที่ได้ระบุไว้ในแถลงการณ์ร่วมลาว-ไทยฉบับลงวันที่ 4 เมษายน 1979

เพื่อส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และในโลก

จึงได้ตกลงกันดังต่อไปนี้

ข้อ 1

สนธิสัญญาฉบับนี้มีวัตถุประสงค์จะส่งเสริมสันติภาพ มิตรภาพ และความร่วมมืออันยาวนานระหว่างประชาชนพี่น้องลาวและไทยเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

ข้อ 2

ในความสัมพันธ์ระหว่างกัน อัครราชทูตทำสัญญาจะยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักการมูลฐานดังต่อไปนี้

- ก. เคารพซึ่งกันและกันในเอกราช อธิปไตย ความเสมอภาค และบูรณภาพแห่งดินแดน
- ข. ไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน ยอมรับสิทธิของแต่ละประเทศที่จะเลือกเอาระบบการเมืองและสังคมของตน โดยปราศจากการเข้าแทรกแซง การบ่อนทำลาย หรือการบีบบังคับจากภายนอก
- ค. ระงับข้อขัดแย้ง หรือกรณีพิพาทโดยสันติวิธี บนพื้นฐานแห่งความเสมอภาค ความถูกต้อง และเป็นธรรม โดยสอดคล้องกับกฎบัตรสหประชาชาติ

ข้อ 3

อัครราชทูตทำสัญญาจะพัฒนา และกระชับความสัมพันธ์ฉันท์มิตร ฉันทน์พี่น้อง และบ้านใกล้เรือนเคียงที่ติระหว่างประชาชนลาวและประชาชนไทย พร้อมกันนั้นอัครราชทูตทำสัญญาจะส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการติดต่อ การไปมาหาสู่ซึ่งกันและกัน และความร่วมมือใน

ด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจ ความสามัคคี การช่วยเหลือ และความเชื่อถือนระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ

ข้อ 4

อัครราชทูตผู้ทำสัญญาจะดำเนินการให้ชายแดนระหว่างประเทศทั้งสองเป็นชายแดนแห่งสันติภาพ มิตรภาพ และความร่วมมืออันยาวนานอย่างแท้จริง

ข้อ 5

อัครราชทูตผู้ทำสัญญาจะยึดมั่นในผลประโยชน์ของสันติภาพ ความปลอดภัยของทั้งสองประเทศ และของประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค สนับสนุนและส่งเสริมการขยายความสัมพันธ์ระหว่างบรรดาประเทศต่างๆ โดยไม่จำแนกความแตกต่างกันทางด้านการเมืองและสังคม เพื่อสนับสนุนให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และเป็นกลางอย่างแท้จริง

ข้อ 6

อัครราชทูตผู้ทำสัญญาจะส่งเสริมและขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและอื่นๆ ส่งเสริมและขยายความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อเร่งรัดการพัฒนาและส่งเสริมความกินดีอยู่ดีของประชาชนของทั้งสองประเทศ

ข้อ 7

อัครราชทูตผู้ทำสัญญาจะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปรึกษาหารือกันเป็นปกติ หรือในกรณีที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของทั้งสองประเทศ การแก้ไขปัญหามิภาค และปัญหาระหว่างประเทศที่ทั้งสองฝ่ายมีความสนใจ เพื่อสนับสนุนการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ ความปลอดภัย และความร่วมมืออันดีระหว่างประเทศในโลก

ข้อ 8

สนธิสัญญานี้จะต้องได้รับการให้สัตยาบัน และจะเริ่มใช้บังคับตั้งแต่วันแลกเปลี่ยนสัตยาบันสารัน ซึ่งจะได้กระทำกัน ณ นครหลวงเวียงจันทน์

ข้อ 9

สนธิสัญญานี้จะมีผลบังคับใช้ตลอดไปจนกว่าจะถูกยกเลิกโดยอัครราชทูตผู้ทำสัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะต้องแจ้งเจตนายกเลิกเป็นลายลักษณ์อักษรให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบล่วงหน้า 12 เดือน สนธิสัญญานี้จะสิ้นสุดลงหลังจากได้รับการแจ้งของอัครราชทูตผู้ทำสัญญาดังกล่าวแล้ว 12 เดือน

ข้อ 10

สนธิสัญญาฉบับนี้ทำคู่กันเป็นสองฉบับ เป็นภาษาลาวและภาษาไทย ทั้งสองภาษาใช้เป็นหลักฐานและมีคุณค่าเท่าเทียมกัน ในกรณีที่มีความแตกต่างกันในการตีความ อัครภาคีผู้ทำสัญญาจะแก้ไขร่วมกันโดยการเจรจา

เพื่อเป็นพยานแก่การนี้ ผู้มีอำนาจเต็มของอัครภาคีผู้ทำสัญญาได้ลงนามและประทับตราไว้เป็นสำคัญ

ทำ ณ กรุงเทพมหานคร เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 ตรงกับคริสต์ศักราช 1992.

ฝ่ายสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ฝ่ายราชอาณาจักรไทย

(คำไต สีพันดอน)

(อานันท์ ปันยารชุน)

นายกรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ
ปฏิญญาพுகาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปฏิญญาพุกาม

เราหัวหน้ารัฐบาลแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สหภาพพม่า และราชอาณาจักรไทย

สร้างสรรค์ จากความเป็นเพื่อนบ้านที่ดี มรดกทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และศาสนาที่คล้ายคลึง และผลประโยชน์ร่วมกัน

ตอกย้ำ ความปรารถนาและความตั้งใจอันแรงกล้าของพวกเราที่จะสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับการดำเนินการเพื่ออยู่ร่วมกันท่ามกลางสันติภาพและความมั่งคั่ง ด้วยการเสริมสร้างความเข้าใจ ความมั่นใจ ความเป็นเพื่อนบ้านที่ดีระหว่างสี่ประเทศ โดยตระหนักว่าสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่มั่นคงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

ยืนยัน ความมุ่งมั่นที่จะเร่งการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคม และพัฒนาการทางวัฒนธรรมในภูมิภาค ผ่านความพยายามร่วมกัน ด้วยจิตวิญญาณของความเท่าเทียม และความเป็นหุ้นส่วนเพื่อสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับประชาคมแห่งชาติที่มั่งคั่งและมีสันติ

ปรารถนา ที่จะสร้างความมั่งคั่งในภูมิภาค ด้วยความเป็นปึกแผ่นยิ่งขึ้น ความเคารพซึ่งกันและกัน มิตรภาพที่ใกล้ชิด ความเป็นเพื่อนบ้านที่ดี และความร่วมมืออย่างแข็งขันระหว่างสี่ชาติ เพื่อให้ประโยชน์อย่างเต็มที่จากศักยภาพทางเศรษฐกิจอันมหาศาลของเรา ในการส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจด้วยตนเองอย่างยั่งยืน และเพื่อยกระดับสวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนของเรา

ตระหนัก ถึงความจำเป็นที่จะต้องแสวงหาแนวทางและวิธีการที่จะให้ประชาชนของเราได้มีการเติบโตทางเศรษฐกิจมากขึ้น และสร้างสายสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชนของเรา

เล็งเห็น การแปลงเขตชายแดนของสี่ประเทศให้เป็นเขตแห่งสันติภาพที่ยั่งยืน มีเสถียรภาพและการเติบโตทางเศรษฐกิจ เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าทางสังคม และความมั่งคั่งของประชาชนของเรา และเพื่อผลานผลประโยชน์ในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับภูมิภาค เพื่อผลประโยชน์และความมั่งคั่งร่วมกัน

เชื่อมั่น ว่ายุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจจะกระตุ้นโครงการความร่วมมือในภูมิภาค โดยเฉพาะในบริบทของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) และสอดคล้องกับกรอบความร่วมมือทวิภาคีอื่นๆ ที่ดำเนินอยู่

ยืนยัน ความยืดหยุ่นของเราต่อหลักการที่กำหนดไว้ในปฏิญญาอาเซียนที่กรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. 2510 และสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia)

ขอประกาศว่า

1. เป้าประสงค์หลักของ ECS คือ

- เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันและก่อให้เกิดความเจริญเติบโตมากขึ้นตามแนวชายแดน
- เพื่ออำนวยความสะดวกให้มีการเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมและการผลิตไปยังบริเวณที่มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ
- เพื่อสร้างโอกาสการจ้างงานและลดความแตกต่างของรายได้
- เพื่อส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่งคั่งร่วมกันสำหรับทุกฝ่ายในลักษณะที่ยั่งยืน

2. กิจกรรมของ ECS จะมีลักษณะดังนี้

- สอดคล้องและส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระดับทวิภาคีและภูมิภาคที่มีอยู่แล้ว
- ปฏิบัติได้โดยมีผลที่เป็นรูปธรรม โดยใช้ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของแต่ละประเทศ
- ทำได้จริงและเป็นที่ยอมรับได้โดยประเทศที่เกี่ยวข้อง
- ยึดหลักการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างสมัครใจและทัดเทียมกัน
- ยึดหลักฉันทามติระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

3. ความร่วมมือของ ECS จะดำเนินในด้านต่างๆ ดังนี้

- การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน
 - เพื่อใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศที่เกี่ยวข้อง
 - เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับการไหลเวียนของสินค้าและการลงทุนเพื่อให้เกิดการจ้างงาน
 - เพื่อสร้างรายได้และลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสังคม

- ความร่วมมือด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม
 - เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและส่งเสริมความร่วมมือด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมโดยสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน จัดสรรการผลิต การตลาด และการจัดซื้อร่วมกัน การวิจัยและพัฒนา และการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน
- การเชื่อมโยงการขนส่ง
 - พัฒนาและใช้ประโยชน์จากการเชื่อมโยงการขนส่งระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง
 - อำนวยความสะดวกสำหรับการค้า การลงทุน เกษตรกรรม การผลิตทางอุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว
- ความร่วมมือทางด้านการท่องเที่ยว
 - ส่งเสริมยุทธศาสตร์ร่วมสำหรับความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง
 - อำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวในหมู่ทั้งสี่ประเทศและจากภูมิภาคอื่นๆ
- การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
 - ส่งเสริมการเสริมสร้างขีดความสามารถของคนและสถาบัน
 - ริเริ่มมาตรการเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถแข่งขันได้ในระดับภูมิภาค

เห็นพ้องที่จะดำเนินการดังนี้

1. มอบหมายให้รัฐมนตรีนำแผนปฏิบัติการและโครงการร่วมและทวิภาคี ดังแนบไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว
2. ส่งเสริมภาคเอกชนให้เข้าร่วมอย่างเต็มที่ในการนำไปปฏิบัติเพื่อให้วัตถุประสงค์ของ ECS ลุล่วงไปด้วยดี
3. ระดมความช่วยเหลือให้เปล่าเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อให้เกิดการลงทุนมากที่สุดในพื้นที่บริเวณชายแดน
4. จัดการประชุมผู้นำทุกสองปี และการประชุมรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่อาวุโสทุกปี เพื่อเร่งรัดให้ ECS ถูกนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม
5. เรียกความตกลงนี้ว่า “ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง” หรือ Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy โดยเรียกว่า ACMECS

ทำขึ้น ณ เมืองพุกาม สหภาพพม่า เมื่อวันที่ 12 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2546

ในนามราชอาณาจักรกัมพูชา

ในนามสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สมเด็จจูน เซน
นายกรัฐมนตรี

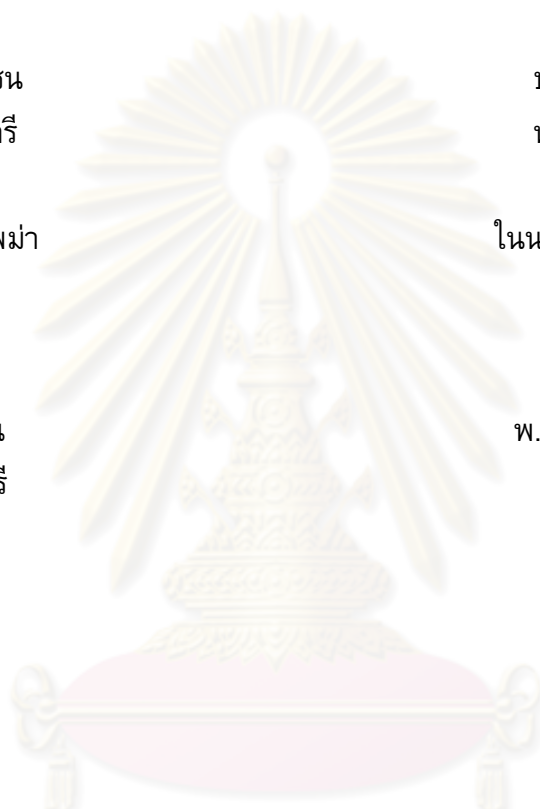
บุญยัง วอลละจิต
นายกรัฐมนตรี

ในนามสหภาพพม่า

ในนามราชอาณาจักรไทย

พลเอกชิน ษุ่น
นายกรัฐมนตรี

พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร
นายกรัฐมนตรี

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

ลำดับความสำคัญของกลุ่มประเทศเป้าหมาย
ที่ได้รับความช่วยเหลือจากประเทศไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลำดับความสำคัญของกลุ่มประเทศเป้าหมายที่ได้รับความช่วยเหลือจากประเทศไทย

1. กลุ่มลำดับความสำคัญที่ 1 ได้แก่ ประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สหภาพพม่า กัมพูชา และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม
2. กลุ่มลำดับความสำคัญที่ 2 แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ
 - ก. กลุ่มย่อยที่ 1
 - เอเชียใต้ ได้แก่ ประเทศศรีลังกา ปากีสถาน มัลดีฟส์ บังกลาเทศ เนปาล และภูฏาน
 - แปซิฟิก ได้แก่ ประเทศฟิลิปปินส์ โคลอมเบีย ซามัว ติมอร์-เลสเต
 - แอฟริกา ได้แก่ ประเทศเคนยา ไบรูนี ดาร์วิน เซเนกัล ไนจีเรีย อียิปต์ มอริสเชียส ซิมบับเว สวาซิแลนด์ นามิเบีย โมซัมบิก แคมเบีย มาลี ไนเจอร์ ซูดาน โซมาเลีย กินี ไวลีเรีย มอริเชียส เซียร์ราลีโอน แทนซาเนีย บุร์กินาฟาโซ
 - ข. กลุ่มย่อยที่ 2
 - เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประเทศเกาหลี อินเดีย
 - ยุโรปตะวันออก ได้แก่ ประเทศอิหร่าน ซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ โอมาน กาตาร์ บาห์เรน จอร์แดน คูเวต
 - อเมริกาใต้ ได้แก่ ประเทศสหพันธรัฐรัสเซีย โปแลนด์ เชคและสโลวัก ฮังการี
 - โอเชียเนีย ได้แก่ ประเทศอาร์เจนตินา บราซิล ชิลี อุรุกวัย และเม็กซิโก
3. กลุ่มลำดับความสำคัญที่ 3 ได้แก่ กลุ่มประเทศอาเซียน คือ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และบรูไน
4. กลุ่มลำดับความสำคัญที่ 4 ได้แก่ ประเทศนอกเหนือกลุ่มลำดับความสำคัญที่ 1, 2 และ 3

ที่มา: กรมวิเทศสหการ

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางเวียงสมัย พันวงษา เกิดวันที่ 30 มีนาคม ปี ค.ศ. 1974 ที่แขวงหัวพัน สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีจาก คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว เมื่อปี ค.ศ. 1997 และได้เข้ารับราชการที่กระทรวงการต่างประเทศลาวในปีเดียวกัน และในปี ค.ศ. 1998-2002 ได้เป็นข้าราชการประจำสถานเอกอัครราชทูตลาวที่กรุงปารีสประเทศฝรั่งเศส หลังจากนั้น ใน ค.ศ. 2003-2006 ได้รับหน้าที่เป็นข้าราชการที่กรมองค์การระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ และตั้งแต่ ค.ศ. 2007-ปัจจุบัน ได้เข้าศึกษาต่อหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย